

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА**

**ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ЗАСОБАМИ
ІЗОТЕРАПІЇ**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

Виконала: студентка 2 курсу 09-292 М групи

Спеціальності 016 Спеціальна освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми Спеціальна освіта

Голінська Тетяна Миколаївна

Керівник: к.пед.н., доцентка Меліхова В.В.
Рецензентка: Примакова В.В., докторка
педагогічних наук, професорка, професорка
кафедри теорії й методики виховання,
психології та інклюзивної освіти КВНЗ
«Херсонська академія неперервної освіти»

Івано-Франківськ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП		3
РОЗДІЛ 1	Теоретичні засади естетичного виховання молодших школярів із порушеннями інтелекту засобами мистецтва	8
	1.1 Естетичне виховання молодших школярів як педагогічний феномен.....	8
	1.2 Особливості процесу естетичного виховання молодших школярів із порушеннями інтелекту.....	11
	1.3 Естетична сутність та сприйняття мистецтва молодшими школярами з порушеннями інтелекту засобами ізотерапії.....	31
РОЗДІЛ 2	Експериментальне дослідження з вивчення естетичного виховання молодших школярів з інтелектуальними порушеннями засобами ізотерапії	42
	2.1 Виявлення рівня розвитку естетичного виховання молодших школярів з інтелектуальними порушеннями у констатуючого експерименту.....	42
	2.2 Методичне обґрунтування експериментальної роботи, спрямованої на розвиток естетичної вихованості учнів засобами ізотерапії (мистецтво).....	54
	2.3 Експериментальна робота з розвитку естетичної вихованості учнів спеціальної школи.....	58
	2.4 Аналіз результатів експериментального дослідження щодо розвитку естетичного виховання молодших школярів з інтелектуальними порушеннями засобами ізотерапії.....	64
ВИСНОВКИ		67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		71
ДОДАКИ		77

ВСТУП

Актуальність дослідження. В останні роки зростає увага до проблем теорії та практики естетичного виховання, під яким розуміється організований процес становлення у дитині природних сутнісних сил, що забезпечують активність естетичного сприйняття, відчуження, творчої уяви, емоційного переживання, образного мислення, а також формування духовних потреб.

Формувати особистість та естетичну культуру, як відзначають багато педагогів, діячів культури (Кабалевський Д.Б., Макаренко А.С., Неменський Б.М., Сухомлинський В.А., Толстой Л.М., Ушинський К.Д.) особливо важливо в найбільш сприятливому для цього молодшому шкільному віці. Почуття краси природи, оточуючих людей, речей створює у дитині особливі емоційно-психічні стани, збуджує безпосередній інтерес до життя, загострює допитливість, розвиває мислення, пам'ять, волю та інші психічні процеси.

Система естетичного виховання покликана навчити бачити дітей прекрасне навколо себе та у навколишній дійсності. Кожна система має основу, на яку вона спирається. Такою основою в системі естетичного виховання можна вважати мистецтво, що є найбільш виразним та ефективним засобом розвитку емоційної сфери дитини, її духовного світу, моральних уявлень та творчих здібностей. Образотворчі та просторові види мистецтв, музика, танці, література, поезія відображають внутрішній духовний світ художника, композитора, поета, артиста, та знайомство дітей з витворами мистецтва долучає їх до цього світу. З усього вищесказаного, можна припустити, що, залучаючи молодшого школяра до найбагатшого досвіду людства, накопиченого мистецтвом, можна виховати високоморального, освіченого, різнобічно розвиненого сучасної людини. Всі види мистецтва, з якими дитина стикається у дошкільному та молодшому шкільному віці, впливають на адекватність її поведінки, допомагають регулювати емоційні прояви у колективі, сім'ї, сприяють їх

корекції. Психокорекційний ефект впливу мистецтва на дитину виражається також у тому, що спілкування з мистецтвом допомагає йому «очиститися» від негативних переживань, що нашарувалися, негативних проявів і вступити на новий шлях відносин з навколишнім світом.

Важливу роль мистецтва у вихованні та навчанні дітей з обмеженими можливостями здоров'я вказували ще представники зарубіжної спеціальної педагогіки минулого Е. Сеген, Ж. Демор, О. Декролі, а також вітчизняні психіатри А. Граборов, В. Кащенко та інші науковці. Позитивний вплив мистецтва на розвиток дитини з порушеннями розвитку наголошував Л. Виготський, відзначаючи особливу роль художньої діяльності як у розвитку психічних функцій, з активізації творчих проявів дітей у різних видах мистецтва (музики, живопису, художнього слова, театру). Корекційні можливості мистецтва щодо дитини з порушеннями інтелекту пов'язані, перш за все, з тим, що воно може розглядатися як процес формування та збагачення емоційно-психологічного та духовно-ціннісного ставлення до життя, здатності до образно-мистецького сприйняття явищ дійсності, бути джерелом нових позитивних переживань.

На сьогоднішній день актуальна проблема присвячується великій кількості досліджень в області арт-терапії які розкривають свої дослідження як А. Копитін, Е. Крамер, М. Наумбург, Д. Уеллер і багато інших науковців, які спрямовані на вивчення лікувально-корекційних, навчальних, профілактичних та інших можливостей арт-терапії у роботі з дітьми обмеженими можливостями, а саме одним із головним видом в арт-терапії це ізотерапія.

У системі естетичного виховання дітей із порушеннями інтелекту ізотерапія грає особливу роль, що пояснюється самою специфікою образотворчого мистецтва та художньої творчості. Засобами мистецтва в ізотерапії розвиваються естетичні почуття, формується ціннісний світ дитини, гармонізуються відносини зі світом, розвиваються художньо-естетичні здібності, формуються засади естетичної культури особистості.

Крім того, з усіх видів мистецтв є найбільш доступним для дитячої творчості. Використовуючи емоційні та виразні можливості образотворчого мистецтва, ми можемо розвивати духовний світ дитини, формувати моральні переконання.

Тим часом, рівень теоретичної та практичної розробленості проблеми естетичного виховання учнів з порушеннями інтелекту засобами мистецтва тобто ізотерапії не адекватний ступеню її актуальності та соціальної значущості. Використання засобів мистецтва на вирішення завдань навчання, корекції, естетичного виховання здійснюється без урахування формування власної художньої культури дітей, її значення їхнього соціокультурного розвитку. Недостатньо визначено і не повно досліджено у практичній діяльності педагогічні умови, що детермінують дане явище. Отже, існуючі протиріччя визначають актуальність нашого дослідження.

Актуальність роботи полягає в тому, що процес формування естетичної вихованості учнів спеціальної школи засобами ізотерапії не був предметом поглибленого вивчення в олігофренопедагогіці, тому ця проблема стає актуальною для нашого дослідження.

Залучаючи молодшого школяра з порушеннями інтелекту до найбагатшого досвіду людства, накопиченого в мистецтвах, можна виховати високоморальну, освічену, різнобічно розвинену сучасну людину. Використовуючи засоби мистецтва, можна прищепити дитині естетичну вихованість.

Проблемою дослідження став пошук відповіді питання, яка роль засобів мистецтва в естетичному вихованні молодших школярів із порушеннями інтелекту.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Магістерська робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри спеціальної освіти Херсонського державного університету як складова науково-дослідної теми кафедри «Формування професійної

компетентності кадрового педагогічного потенціалу у системі суспільних трансформаційних процесів» (№ 0117U005614).

Мета дослідження - визначити та експериментально перевірити вплив ізотерапії як засобу естетичного виховання дітей молодшого шкільного віку з порушеннями інтелекту.

Об'єктом дослідження - естетичне виховання молодших школярів з порушеннями інтелекту.

Предметом дослідження - ізотерапія як метод естетичного виховання молодших школярів з інтелектуальними порушеннями на уроках мистецтва.

Відповідно до проблеми та предмета дослідження було визначено такі **завдання**:

1. Вивчити теоретичну літературу з педагогіки, психології, мистецтвознавства, методики викладання мистецтва.
2. Виділити загальнотеоретичні засади дослідження проблеми естетичного виховання дітей із порушеннями інтелекту, уточнити поняття «естетичне виховання дітей».
3. Виявити вплив засобів ізотерапії на естетичне виховання молодших школярів із порушеннями інтелекту.
4. Провести експериментальну роботу з вивчення естетичної вихованості молодших школярів з порушеннями інтелекту.
5. Розробити серію занять з ізотерапії, спрямованих на розвиток естетичної вихованості.

Для вирішення поставлених завдань використано такі **методи дослідження**:

- **теоретичні**: аналіз нормативно-правових документів в галузі початкової освіти, аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури, аналіз матеріалів і публікацій у періодичній пресі, вивчення педагогічного досвіду;

- **емпіричні:** вивчення і узагальнення досвіду початкової освіти з проблеми дослідження; педагогічне спостереження, бесіда, педагогічний експеримент, кількісний та якісний аналіз даних, аналіз продуктів дитячої діяльності.

В основу дослідження покладена **гіпотеза** проте, що засобів мистецтва в естетичному вихованні молодших школярів із порушеннями інтелекту.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у тому, щоб довести ефективність навичок сюжетного малювання у старших дошкільників засобами образотворчої діяльності за допомогою ігрових прийомів.

Теоретичне значення роботи полягає у розширенні знань та розумінь про можливості використання фахівцями спеціальної освіти засобами ізотерапії.

Практична значущість дослідження полягає в тому, що розроблений комплекс занять з ізотерапії, спрямований на розвиток творчих здібностей дітей початкової освіти, може бути використаний керекційними педагогами в закладах початкової освіти.

Апробація результатів дослідження. Результати випускної роботи були представлені на засіданні кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти педагогічного факультету Херсонського державного університету та приймала участь в дистанційній міждисциплінарній міжнародній науково-практичній конференції «Distance learning in universities and modern problems» Будапешт, Угорщина, «Комунікативні вміння професійної діяльності фахівців як предмет психолого-педагогічного вивчення» сертифікат.

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА

1.1 Естетичне виховання молодших школярів як педагогічний феномен

Цілеспрямований процес формування творчо активної особистості, здатної сприймати, відчувати та оцінювати прекрасне, трагічне, комічне, потворне в житті і мистецтві і жити за законами творення краси – це і є естетичне виховання в освіті (Ананьєв. Б.) [2]. Високу роль у формуванні освіченої, в естетичному вихованні, культурної та моральної людини відіграє естетичне виховання, воно забезпечує комплексний підхід до розвитку особистості та виявляється в її ставленні до людей, праці, мистецтва, життя та соціумі.

Зміст естетичного виховання молодших школярів в освіті включає в себе розвиток знань, умінь і навичок, розвиває естетичні почуття, смаків та прививає інтересів до мистецтва. Пізнаючи навколишню дійсність і мистецтво, діти молодшого шкільного віку в Новій українській школі формують знання про прекрасне, набувають естетичних умінь і навичок, розвивають творчу самостійність.

У авторів-науковців (Бех І.) [6], (Андрієвський Б.) [23], (Зазюн І.) [35], (Костюк Г.) [45], (Котляр В.) [46], (Мелік-Пашаєв А.) [53], (Неменський Б.) [56] та інші, які зазначається провідна роль та підкреслюється цілеспрямованого педагогічного впливу на естетичний розвиток дитини початкової освіти. Через спілкування з естетичними почуттями та явищами життя у мистецтві дитина-дослідник так чи інакше розвиває свої естетичні здібності. При цьому, однак, дитина-дослідник не визнає естетичну сутність предметів, і розвиток зазвичай визначається бажанням розваг. Крім того, дитина може сформувати хибні уявлення про життя, цінності та

ідеали без стороннього втручання дорослого. Тільки педагогічний цілеспрямований виховний, естетичний і виховний вплив, залучає дітей-дослідників до різноманітної творчої діяльності може розвинути їх чуттєву сферу, забезпечити глибоке розуміння естетичних явищ і привести до розуміння справжнього світу мистецтва, бачення краси дійсності і краси людської особистості (Неменський Б.) [56].

На думку авторів-науковців (Борисова, О.) [11], (Волобуєва Т.) [15], (Волощук І.) [16], (Гіптерс З.) [20], (Голінська Т.) [24], (Коновець С.) [43] та інші які підкреслюють та висвітлюють важливі особливості процесу естетичного виховання:

- перше, це процес цілеспрямованого впливу.
- друге, йдеться про розвиток здатності бачити й сприймати красу в мистецтві й житті, а також цінувати її.
- третє, завданням естетичного виховання є формування естетичних уподобань та ідеалів особистості.
- четверте, розвиток навичок самостійної творчості та створення прекрасного.

Сутність розуміння естетичного виховання зумовлює інший підхід до його цілей. Тому визначається проблема цілей і завдань естетичного виховання яка потребує особливої уваги до прекрасного.

Будь-яка інша галузь виховної роботи в естетиці має свої задатки, цілі, завдання та види художньо-продуктивної діяльності.

Головна мета естетичного виховання за методикою Б. Неменського [56], у дітей молодшого віку формується вміння помічати добро, відрізнити його від багатьох інших особливостей культурних благ у суспільстві та вміння творити його самим.

Завдяки видатним науковцям (Б. Андрієвський) [23] та (М. Кириченко) [39] які виділяють завдання естетичного виховання для дітей молодшого шкільного віку:

1. Систематичний розвиток у дитини сприйняття прекрасного, естетичного почуття та уяви.

2. Залучення дитини до художньо-продуктивної діяльності, виховувати у них потреби і звички прививати та впроваджувати і вносити елементи краси в побут, природу та суспільні стосунки.

3. Формувати художньо-естетичні смаки у дітей-дослідників та самостійно вміти оцінювати твори мистецтва у життєвих явищ.

4. Розвивати художньо-продуктивні та творчі здібності у дітей-дослідників.

На думку науковця, слід визначити, що «естетичне виховання не обов'язково має на меті виховання художників, музикантів і письменників, а покликане пробудити в кожній людині творця» [22, С. 47].

Окрім педагогічних підходів до проблеми естетичного виховання існують і психологічні підходи. Його суть полягає в тому, що в навчальному процесі розвивається естетичне усвідомлення дитини. Психологи науковці наслідники (Ананьєв Б.) [2], (Демченко І.) [31], (Дружинін В.) [34], (Кабши І.) [37], розділяють це усвідомлення на ряд категорій, які відображають психологічну сутність естетичного виховання і дозволяють оцінити рівень естетичної культури людини. Таким чином категоріями є: естетичне сприйняття, естетичне почуття, естетичне відчуття, естетичні смаки, естетична потреба та естетичне судження.

Таким чином, всі системи естетичного виховання спрямована на всебічний розвиток дітей-дослідників початкової освіти які естетично, так і духовно, морально та інтелектуально. Це прагнення досягти розв'язанням таких завдань: оволодіння дитиною знаннями з художньо-естетичної культури, розвиток здібностей до художньо-естетичної творчості та розвиток естетично-психологічних властивостей особистості, які відображаються в естетичному сприйманні, почутті, оцінці, смаку, відчуття краси та інші психічні категорії виховання в естетиці.

1.2 Особливості процесу естетичного виховання молодших школярів із порушеннями інтелекту

На сьогоднішній день естетичне виховання є розвитком особистості яке починається з раннього дитинства. Для того щоб доросла людина стала духовно достатньо багатою в соціумі, особливу увагу необхідно приділяти художньо-естетичному вихованню дітей-дослідників різних сфер освіти у дошкільної та початкової освіти. Як зазначає Р. Романченко яка пише: «Період дошкільного і молодшого шкільного дитинства є чи не найбільш відповідальним з точки зору естетичного виховання і формування морально-естетичного ставлення до життя» [59, с.40]. Дослідник зазначає, що тільки в цьому віці відбувається найбільш найінтенсивне формування стосунків зі світом, які поступово переходять у риси особистості. Істотні морально-естетичні якості особистості закладаються в ранньому дитинстві і зберігаються в більш-менш незмінному вигляді протягом усього життя.

Най приємніше однією з особливостей дітей-дослідників молодшого шкільного віку є вступ дитини до загально освітньої школи. Для нього світ з'являється новітньою керованою роботою в освіті у навчання. Лідером для дітей-дослідників у початкової освіти стає учитель. Таким чином діти-дослідники у початкової освіти пізнають світ і норми соціальної поведінки. Але погляди лідера-вчителя початкової освіти та його уподобання стають своїми.

Наступний погляд особливість у естетичному вихованні дітей-дослідників початкової ланки освіти пов'язані зі змінами у сфері пізнавальних процесів школярів.

Наведемо приклад, що формування естетичних ідеалів у дітей-дослідників є складний і тривалий процес, як відзначають усі педагоги та шкільні психологи. Життєві відносини та ідеали змінюються в процесі виховання. За певних умов під впливом друзів, дорослих, творів мистецтва, життєвих потрясінь ідеали можуть зазнавати докорінних змін. «Педагогічна сутність процесу формування естетичних ідеалів у дітей з

урахуванням їх вікових особливостей полягає з самого починаючи з раннього дитинства формувати стійкі, змістовні ідеальні уявлення про суспільство, про людей, про взаємини між людьми в різноманітній, новій і захоплюючій формі, що змінюється на кожному етапі», — стверджує у своїй праці Л. Момот [55, С.53].

Починаючи з молодшого шкільного віку, відбуваються зміни в сфері мотивації. Розізнаються та диференціюються мотиви ставлення дитини до мистецтва, краси дійсності. У цьому віці до пізнавального стимулу додається новий, усвідомлений мотив. Це відображається в тому, що «...деякі хлопці ставляться до мистецтва та реальності естетично. Вони із задоволенням читають книги, слухають музику, малюють, дивляться фільм. Вони ще не знають, що це естетичне ставлення. Але вони виробили естетичне ставлення до мистецтва і життя. Прагнення духовного спілкування через мистецтво поступово стає для неї потребою. Інші діти-дослідники спілкуються з мистецтвом поза самими естетичними стосунками. Вони прагнуть раціонально підходити до творів мистецьких робіт: отримавши рекомендацію прочитати книгу або подивитися фільм, вони читають і дивляться їх, не глибоко розуміючи суть, лише тому, що мають про це загальне уявлення» (Л. Масол) [52, с. 69]. Даючи знання вчителем справжніх мотивів ставлення дітей-дослідників у початковій школі до мистецтва сприяє зосередженню уваги на формуванні естетичного ставлення.

Відчуття естетичної краси у природі які оточують людей і речей створює в дитини особливі емоційно-психічні стани, пробуджує безпосередній інтерес до життя, загострює допитливість, фантазування, мислення та пам'ять. У дітей-дослідників початкової освіти залишається більш сильні емоційні переживання та надовго зберігаються в пам'яті.

Важливе значення для подальшого повноцінного розвитку особистості учнями-дослідниками у початковій освіті має естетичне виховання. Особливе покликання сприяти розвивати художній смак і

облагороджувати людину. Набагато легше перекваліфікувати людину з однієї спеціальності на іншу, ніж домогтися зміни в системі уявлень про зло і добро, про прекрасне і потворне. Тому явлення і є естетичне виховання є вихованням смаку, а отже, мотивів і понять, якими він керується в художньо-естетичних цінностях.

Шкільний вік вважається вершиною дитинства. Дитина починає втрачати дитячу прямоту в поведінці, з'являється інша логіка мислення. Викладати це – важлива робота. У Новій українській школі дитина-дослідник отримує не тільки нові дослідження знань та вмінь, а й ще певний соціальний статус. Змінюються інтереси дитини, пов'язані з цінностями. Це час позитивних змін і трансформації. (Т. Голінська) [25], (І. Дичківська) [33].

«Це дуже важливо, - писав, з власного досвіду В. Сухомлинський (Демченко І.) [30, с.18] - щоб дивовижний світ природи, веселощів, краси, музики, уяви і творчості, що оточує дітей перед школою, не був закритий для дитини за дверима класу. Дитина полюбить школу лише тоді, коли вчителі щедро відкриють їй ті самі радості, які вона мала раніше».

Естетичне виховання у спеціальній (корекційній) школі є складовою частиною єдиного корекційно-виховного процесу в Новій українській школі. Створюючи належні умови навчання, діти-дослідники з розумовою недостатністю досягають значного прогресу в естетичному розвитку, але не досягають рівня, характерного для однолітків у загальноосвітній школі. У рамках систематичної і цілеспрямованої роботи з естетичного виховання спочатку відбувається сенсорний розвиток учнів-дослідників, що є основою їх інтелектуального розвитку. Під впливом особистих естетичних засобів, що діють на органи чуття дитини-дослідника, помітно активізується пізнавальна діяльність, внаслідок чого розвивається розвиток розумової діяльності, покращує якість сприйняття, як наслідок, образи стають більш виразними і завершеними. Чим вище якість сприйняття, тим чіткіше і багатше уявлення у дитини-дослідника (О. Конопко) [44].

В процесі відчуття естетичного виховання учні-дослідники в Новій українській школі мають можливість розвивати інтелектуальну та емоційну чуйність до об'єктів естетичного сприймання, а також уміння сприймати, розрізняти та оцінювати прекрасне в світі. Завдяки виховному впливу збагачуються почуття дітей-дослідників, різноманітними і стійкими стають їхні переживання та емоційні реакції. Крім того, багато учнів-дослідників оволодівають елементами технологічними та художніми творчостями, найпростішими та креативнішими навичками та вмінням створювати красиві речі (Литвиненко С.) [49].

Враховуючи специфіку розвитку розумово відсталих дітей-дослідників та особливу роль спеціальної школи як спеціального закладу, естетичне виховання спрямоване на вирішення таких завдань:

1. Сприяти виправленню у корекції (виправленню, послабленню, згладжуванню) недоліків у психофізичному розвитку учнів-дослідників з розумовими вадами, постійно дбати про розвиток особистості кожної дитини в цілому та готувати її до самостійного життя.

2. Розвиток естетичної чутливості учнів-дослідників, уміння помічати й розуміти прекрасне в мистецтві, природі та побуті; збагачувати наявний досвід учнів естетичними враженнями; виховувати сенсорну культуру дітей, розвивати особистісний підхід до сприйнятого, естетичний смак; Привчання дітей шкільного віку до морально-естетичних суджень і правильного, обґрунтованого мислення.

3. Розвиток і вдосконалення емоційної сфери учнів-дослідників, збудження в них почуттів і естетичних переживань (задоволення, радості, захоплення тощо.) та отримання відповідної реакції на красу природи, твори мистецтва чи оточення.

4. Сприяння розвитку елементарних творчих здібностей (схилів) та мистецьких здібностей, доступних дітям з інтелектуальною недостатністю (у сфері образотворчого мистецтва, співу, музики, хореографії, ритміки, художнього ремесла тощо) (Лейтес Н.) [48].

Дефіцити когнітивної, мовної, емоційної, вольової та рухової сфер дітей-дослідників з інтелектуальною недостатністю багато в чому ускладнюють вирішення вищезазначених завдань. Тому необхідна особлива організація роботи, яка:

- по-перше, забезпечує більш елементарний, ніж у загальноосвітній школі, рівень змісту естетичного виховання,
- по-друге, раціональне використання різноманітних і доцільних форм, методів і засобів зображення,
- по-третє, корекційно спрямований характер які усіх навчально-виховних заходів (Костюк Г.) [45].

Отже, естетичне виховання у спеціальних шкіл має певну специфіку, яка зумовлена усіма конкретними проявами психофізичного розвитку її дітей дослідників в Новій українській школі.

Єдність закономірностей розвитку дітей-дослідників початкової освіти, що нормально розвиваються у соціумі у дітей з обмеженими можливостями здоров'я говорить про можливість використання подібних методів і засобів естетичного виховання як у нормі, так і при порушеннях розвитку (Берека В.) [9].

Основою частиною естетичної методики виховання є спільна діяльність дорослого і дитини-дослідника в розвитку їхніх творчих здібностей щодо сприйняття художніх цінностей, творчої діяльності та свідомої взаємодії з соціальним, природним і професійним середовищем.

Успішність цієї роботи значною мірою визначається тим, наскільки враховано індивідуальні особливості, потреби та інтереси учня, а також загальний рівень його розвитку.

Кожен предмет галузі освіти у спеціальній школі може забезпечити естетичне виховання, кожен предмет має естетичний елемент. Особливості кожного предмету галузі освіти, будь то математика, естетичні напрями, спорт чи природничі науки, викликає у дітей-дослідники початкової освіти певні емоції у формі викладеного матеріалу. Для професіоналів у галузі

естетичного виховання, учителю достатньо встановлювати творчий підхід до свого предмету вивчення з учнями-дослідниками творчий інтерес до цієї науки (Антонович Є.) [3].

Домінантної системи корекційно-виховної роботи в спеціальній школі забезпечує естетичне виховання для учнів-дослідників при викладанні всіх навчальних дисциплін галузі освіти протягом усього періоду навчання. Окрім окремих шкільні предмети в силу своєї специфіки в загальній освіті (образотворче мистецтво - естетика, спів і музика, трудове виховання та технології, ритміка і культура фізична) дають великі можливості для естетичного виховання, інші предмети освітньої галузі (математика, історія, Я досліджую світ та інші предмети) - менші. Проте впевненість і наслідки, щоб кожен навчальний предмет шкільного циклу усвідомлювати можна було якомога комплексніше використовувати для вирішення завдань в естетичному вихованні.

Навчальний матеріал освоювати дітьми-дослідниками з порушеннями інтелекту значно ефективніше, якщо в навчальному матеріалі органічно містяться естетичні засоби, притаманні їх властивості – яскравість, барвистість, виразність, образність, які неминуче торкаються почуттів дитину-дослідника початкової освіти (Баранов А.) [6].

Значну роль в естетиці впливає на учнів-дослідників початкової освіти відіграють заняття образотворчим мистецтвом, співом, музикою. Наведемо приклад, освітня програма з образотворчого мистецтва, яка включає різні види робіт (малюнок з натури, декоративно-тематичний малюнок, бесіди про естетичне мистецтво), створена таким чином, щоб на уроці можна було передусім по-перше виправити недоліки розвитку дітей. по-друге, навчити їх основам малювання, по-третє, сформувати емоційно-естетичне сприйняття у дитини-дослідника. Очікується, що під час цих занять діти-дослідники початкової освіти збагачуватимуться зоровими образами, які сприятимуть та формують почуття, художні смаки та прагнуть до художньої діяльності, що досягається вершин насамперед за допомогою

різноманітних вправ, технік, спрямованих на розвиток сприйняття, аналітичної та синтетичної діяльності, а також відтворення форми, розміру, пропорції, ритму, гармонії, симетрії, структури, кольору предметів і їх положення в просторі. Значне місце займає систематичне працездатність у роботі з наочними посібниками (демонстрація у виставках репродукції витвори мистецтва, аналізувати ілюстрації у підручниках і журналах) та бесіди про художні твори, доступні учням-дослідникам з розумовою недостатністю з порушенням інтелекту. Метою освітнього процесу вокалу і музикою в спеціальних школах є розвиток естетичного почуття учнів, формування їх музичної культури. Ці заняття виходять за рамки просто естетичного ефекту, а також виконують конкретне завдання корекції недоліків пізнавальної діяльності дітей-дослідників, їх емоційно-вольової сфери (Давайло А.) [28].

У своїх працях В. Кардашов [38] показав та довів, що на уроках музики в учнів активізується мислення, з'являється цілеспрямована активність, стійкість уваги. Спільні заняття співом з музично-ритмічними рухами виховують дітей, сприяють організованості. Діти вчать слухати музику і розуміти її зміст. Вони оволодівають співочими навичками, накопичують певну кількість музичних уявлень: на цій основі формується любов до музики, естетична насолода від слухання та елементи музичного смаку. Музика покращує настрій і підвищує загальний життєвий тонус. Учитель вокалу добре знає інтелектуальні, мовні, емоційно-вольові особливості дітей і не тільки залучає їх до спільної діяльності, а й спонукає до виправлення наявних недоліків.

Важливим засобом виховання в естетиці дітей-дослідників молодших школярів з порушеннями розумового розвитку є заняття з трудового навчання, під час яких діти контактують з папером і картоном, глиною і пластиліном, природними і текстильними матеріалами, дротом і деревом. Використовуються різнокольорові матеріали (папір, текстиль, пластилін та

інше), які приваблюють і викликають захоплення дітей як під час гри, так і особливо після завершення виробу.

Майже всі органи чуття беруть активну участь у процесі праці, що створює сприятливі умови для розвитку у дітей естетичного сприйняття та елементів художньої творчості. У дітей-дослідників розвивається відчуття кольору, яке створюється при сприйнятті красивих колірних поєднань, почуття форми, коли естетичні враження створюються через завершеність і природність форми, почуття ритму, коли ритмічна будова (розташування) елементів об'єкт стає сприйнятним (Кульчицька О.) [47].

Особливе значення для розвитку художнього сприймання та творчої уяви має робота з природним матеріалом (листя, квітами, шишками, жолудями, качанами кукурудзи, качанами тощо). Відправною точкою для організації таких курсів є виїзди на природу. Спостереження учнів-дослідників під час екскурсій та естетичні оцінки набувають подальшого розвитку та закріплення безпосередньо під час виготовлення виробів.

Значне місце в системі естетичного виховання в спеціальній школі посідають уроки українського читання. Багатим матеріалом для розвитку дитини з інтелектуальною недостатністю є сучасна дитяча література та твори народної творчості, включені до навчальної програми. Під час занять учні відпрацьовують уміння читати тексти відповідно до норм орфографії, підкреслювати головну думку твору та складати характеристики літературних героїв. Художнє слово розкриває перед дитиною красу і багатство рідного мови і допомогти їм оволодіти цією мовою, при цьому важливу роль, звичайно, відіграє сам учитель його живе слово, доступне дітям (Сухомлинський В.) [61].

Історія мистецтва має особливе виховне значення. Емоційна, експресивна розповідь впливає на чуттєву сферу учнів. Звернене до класу воно викликає у дітей симпатію, дозволяє краще зрозуміти його зміст.

Виразне читання художніх творів стимулює інтерес учнів до літератури, бажання читати самостійно. Таке читання є одним із

найефективніших методів естетичного виховання і його варто використовувати на всіх етапах шкільного навчання (Коберник Г.) [40].

Велике значення у естетичному вихованні молодших школярів з порушенням розумового розвитку має заучування дітьми віршів і уривків художньої прози, виразне читання на заняттях, вечори самостійної художньої діяльності. Природа – невичерпне джерело краси, безпосереднє спілкування з нею має величезний вплив на розвиток почуттів дитини, допомагає їй зрозуміти нові сенси та емоційно закріпити побачене. Зрозуміло що відсталі діти виявляють зацікавленість у живому інтересі до природних явищ, який однак, необхідно вміло підтримувати і направляти. Для цього добре підходять подорожі, в якому вони плідно підготовлені. У рамках спостережень важливо зацікавити учнів-дослідників неповторністю різнокольоровості барв природи, їх зміною в залежності від пори року, практичністю і гармонійністю природних форм, фактури, різноманітністю звучання звуку, дотику запаху та інших відчуттів (Ірклієнко В.) [36].

Щоб досліджувати, дітям необхідно брали активну участь у вирощування рослини квітів і дерев, брати участь в оформленні виховної шкільної території та вулиці, доглядати за зеленими насадженнями. Активна праця для природи створює величезні можливості для естетичного виховання учнів.

Учень повинен розвивати в собі та навчитися бачити красу світу в усьому: в одязі, предметах побуту, інтер'єрі, святковому оформленні залу, кольорах і явищах постійно змінювання природи, ритм звуків музики, теплі обіймів батьків і людської підтримки (Головіна Т.М. [31]).

Залучення дослідників-дітей до естетичної творчості починається з ознайомлення з народними декоративно-ужитковими творами, фольклором, класикою, традиціями та культурою. В рамках занять з естетичного виховання дітей з порушеннями розумового розвитку відбувається розвиток та адаптація сенсорних, моторних, мовних та розумових здібностей. Водночас завдяки цієї діяльності у дітей-

дослідників формуються багатогранні образи, які складають основу художнього виховання.

Різні види діяльності розвивають і коригують увагу, спостережливість, пам'ять. Під час спостереження у дітей-дослідників розвиваються індивідуальні творчі здібності, які вчитель повинен якомога раніше помітити і приділити їм особливу увагу. Учень із затримкою психічного розвитку потребує від дорослого досліджувати естетичне виховання під впливом організаційно-керівної підтримки дорослого здатний відчувати і сприймати дещо гостріше, ніж його однокласники, що нормально розвиваються у соціумі. Значення естетичного розвитку та формування особистісних якостей дитини з розумовими вадами дуже велике. На уроках музики, ритміки, а також образотворчого мистецтва дитина може розкрити ті індивідуальні можливості, які не виражені на інших уроках у рамках корекційно-розвиваючої педагогіки. Позитивна атмосфера та образ засобів виразності під час занять естетичного циклу сприяють створенню умов для регуляції поведінки та спілкування дітей, сприяють накопиченню у дітей власного досвіду, пов'язаного з успіхами та досягненнями (Бублій О.) [12].

Важливо помічати, що педагоги розуміють, наскільки важливо в процесі естетичного виховання поєднувати всі види різноманітних засобів та форм, які пробуджують і розвивають в учнів-дослідників естетичне ставлення до життєвого ставлення, літератури і мистецтва. У спеціальній загальноосвітній школі треба займатися не тільки змістом шкільних предметів, а й із засобами дійсності, що впливають на естетичний розвиток особистості.

Дослідники які також вказує на особливе значення побутової естетики, в естетичному вихованні зазначають Н. Аверянова [1] та П. Гандзій [19] «Естетика шкільного життя — це оточення класів, кабінетів, холів, коридорів тощо. Оздоблення тамбура, оформлення стендів – усе це або мовчазний помічник учителя в естетичному вихованні, також

у моральному вихованні учнів, або його вороги» [25, С. 169]. Якщо дитину з першого класу і до закінчення школи оточують най цікаві речі, які характеризуються красою, практичністю і простотою, то в її житті несвідомо враховуються такі критерії, як практичність, порядок, почуття міри, тобто, які згодом визначають його смаки та потреби.

Методика естетичного виховання розроблена І. Демченко та О. Пометун: «Методи естетичного виховання дуже різноманітні. Вони залежать від багатьох умов: кількості та якості художньої інформації, форми організації та виду занять, віку дитини» [32, 58].

Тому, коли діти-дослідники прагнуть отримати естетичну інформацію (безпосереднє ознайомлення з художнім твором, слухання музичного твору, пісні, казки, розглядання картин або через вихователя-викладача, який розповідає в процесі, пояснює, ставить запитання), автор поділяє методи і прийоми естетичного виховання в особистісному та усному вихованні.

Але до них висуваються певні реалістичні вимоги:

- формують ціннісного виконання літературних і музичної композиції творів, які повинні бути художньо-емоційно виразним, інакше зустріч з мистецтвом залишиться без результатною.

- навіть при словесному методі слід прагнути до яскравої образності, щоб діти-дослідники могли зрозуміти зміст образів, віршів, пісень, зрозуміти зміст завдання, а й переживати настрій, відповідний настрою героїв.

Особливість на думку О. Савченко [60] яка розкрила основні методи естетичного виховання є:

1.Спостережливість за навколишнім світом дійсності; це включає розглядання ілюстрацій, фотографій і прості спостереження за природою, листочками, цвітінням, сніжинками тощо.

2. Також важлива особливість у дитини це бесіда та розповідь, в якій дослідник може висловити свою думку.

3. Діяльність самостійного розвитку - вчитель пропонує дітям-дослідникам знайти спосіб вирішення наміченого завдання або власного задуму.

4. Інклюзія в професійній освіті - ознайомлення дітей з красою праці.

Методи також змінюються залежно від організаційної форми діяльності. На заняттях мистецтва вчитель дає точні вказівки, показує різноманітні техніки виконання та інші методи. Наприклад, розучування віршів або пісень вимагає їх попереднього виконання дорослими, бесіди про художні якості, що виражають зміст і настрій твору, а також використання художніх творів. наочні посібники (за необхідності), багаторазове виконання дітьми-дослідниками тексту та інше. На уроках мистецтва діти ліплять та навчаються різними прийомами, що дозволяють скласти предмет з окремих частин або цілого матеріалу (глини, пластиліну, повітряного пластиліну) ліпити окремі деталі. Тож навчання є досить прямим. Сутність методів естетичного виховання залежить від вікової категорії дитини. Щоб вселити знання молодшим школярам про красу, учитель звертає їхню увагу на те, яке листя буває восени, як добре, коли в кімнаті прибрано і чисто та інше.

Тому методи естетичного виховання завжди тісно пов'язані з іншими. Наприклад, коли вчитель разом з дітьми спостерігає за красивими рухами рибок, що плавають в акваріумі, вони використовують наочний метод. При цьому вчитель ставить питання дитині, яке щось пояснює, то також використовує словесний метод. Прагнення залучення дітей до облаштування та оформлення акваріума, педагог використовує практичний підхід.

Як зазначає Л. Любарська [50] та виділяє ряд ефективних методів, що сприяють формуванню у дітей-дослідників до естетичних почуттів, відносин, суджень, оцінок і практичної діяльності:

- метод переконання, спрямований на розвиток естетичного сприйняття, оцінки та первинного вираження смаку;

- тренінгові методики, вправи в практичній діяльності, яка спрямовує на зміну середовища та формує навички культури поведінки;

- метод проблематичних ситуацій, які сприяють творчості в практичній діяльності;

- метод формування емпатії, емоційно-позитивної чутливості до краси та негативного ставлення до потворного в навколишньому світі. Специфіка методу переконання щодо естетичного виховання полягає в тому, що він можливий лише при досконалому сприйнятті явища.

Емоційна реакція виникає у дитини під час безпосереднього контакту з творами мистецтва, участі у святах та інші засоби. Цей метод можна розглядати в рівній мірі як метод зорової та вербальної участі, оскільки кожне спостереження дітей супроводжується одночасним або наступним коментарем з боку педагога, що збуджує почуття і думки. Важливо прагнення вміло підібрати найбільш яскраві та вражаючі витвори мистецтва, щоб створити потрібну обстановку та настрій. Учитель повинен добре володіти пропонованим дітям матеріалом. Його мова повинна бути точною і виразною та професійною. Звертаючи увагу дитини на прояви краси в різних її формах, педагог на конкретних своїх прикладах переконує дослідника в тому, що таке добре, а що таке погано (Коган І.) [41].

Суть виховного методу і вправ полягає в тому, щоб дитина-дослідник вчилася слухати, дивитися, цінувати красу і активно діяти. Систематичні заняття образотворчою діяльністю та активна участь у практиці перетворення найближчого оточення поглиблюють активність дітей.

Метод, до якого потрібно звикнути, передбачає багаторазове повторення вправ. Застосовується в різних умовах. Зміна ситуації допомагає дослідникам використовувати набуті навички та прагнути до подальшого вдосконалення. Багато вправ у різних умовах можуть допомогти ефективніше досягти бажаних результатів. Наприклад, привчаючи дітей штрихувати малюнок в різних стилях, учитель пропонує в одному випадку не виходити за контур малюнка, в іншому – штрихувати

так щоб «пухнаста трава» і «гострі стебла» були чіткіші. Варто знати, що методи переконання і навчання не існують самі по собі. Щоб переконати дитину у важливості добрих вчинків, учитель багато разів повертається до них, ніби навчаючи чогось дітей. Закріплення набутих навичок практичними діями дозволяє подолати розрив між словами і справами в поведінці дитини, яка вміє добре висловлюватися про навколишнє, але поводить з ним неузгоджено.

Хоча безпосереднє спілкування дитини з красою є важливим, одного цього недостатньо. Естетичні переживання завжди пов'язані з етичними проявами. Єдність етики та естетичності є найважливішою мистецтві відмінністю у формуванні особистості майбутнього покоління (Воронюк І.) [17].

Важливо переконувати людей не лише через безпосередній вплив краси на мистецтво, суспільство, повсякденне життя та природу. Слід активно впливати словом на свідомість дитини, залучати її до практичної діяльності.

Щоб навчання у початковій школі мало розвивальний характер, учитель повинен вміти використовувати узагальнені способи дій, на яких базуються конкретні методичні прийоми.

Великий майстер в науці В. А. Сластенін [28] який вважає, що до таких методів належать:

- Методика орієнтації на звукові та образні відчуття, сприйняття виражальних і естетичних засобів кожного виду мистецтва (залучення дітей-дослідників до мистецько-художніх творів має відбуватися на сенсорному рівні);

- Методика залучення дітей до ідейно-емоційного змісту творів через участь і співпереживання; (коли дитина навчається в освіті емпатії, досягається необхідний морально-естетичний ефект);

- методи цілісно-аналітичного підходу до мистецьких явищ (діти-дослідники, як правило, сприймають твір безпосередньо і цілісно, але

набуття вміння розрізняти засоби виразності за контрастом чи подібністю дозволяє більш повно і глибше сприймати їх під час наступних зустрічей з твором) ;

- Методи орієнтації в самостійних діях у сфері сприйняття, реалізації та продуктивної художньої творчості (Анджейчак А.) [4].

Тому при вивченні творів або розв'язуванні художньо-мистецьких завдань слід активно використовувати методи, які дають змогу цілеспрямовано контролювати сенсорну орієнтацію дітей, їх емоційне сприйняття, цілісну та диференційовану творчу діяльність.

Заняття в загально освітній школі особливо в початковій освіті це форма організації навчання яке надає можливість планомірно та планомірно впливати на розвиток художньо-мистецьких смаків в дитині-дослідника та зацікавленого підходу до матеріалу та самого навчального процесу. Можливо йдеться не лише про музичне мистецтво, художнє малювання, літературні вірші, а й про курси розвитку мови, ознайомлення з суспільними явищами, природою та інше. На сам перед цей вплив досягається використанням матеріалу, ходом самого процесу навчання та його оснащенням.

Для підсилення засобів використання методів і прийомів у вихованні залежить від того, які особливості та вміння дорослий хоче розвинути у дитини. Практичне застосування методів і прийомів безпосередньо залежить від вікових та індивідуальних особливостей дітей-дослідників і будується диференційовано з урахуванням успішності всього колективу і кожної окремої дитини (Барко В.) [7].

Деякі методи в освіті викликають суперечки в своїй характеристикі. Проте прийоми та їх елементи певною мірою доповнюють один до одного.

Запропонуємо для процесу деякі з них:

- слово вчителя початкової освіти (пояснення, вказівки) та наочні методи, полягає у них у показників художньо-мистецьких творів та виконавських прийомів;

- технічний розвиток свідомого ставлення, базується у здатності аналізувати, порівнювати принципи сприйняття емоційним переживанням;
- фонемом показ дій, які необхідно ретельно виконувати з використанням їх прийомів, до створення шляхів самостійної дії;
- прийоми естетичних інтересів, призначені для різноманітних вправ, удосконалення навичок і творчих завдань, що вимагають оригінальності, професійного виконання, винахідливості, креативності та варіативності.

В цілому виокремлювати комплекс різноманітних методів які можуть забезпечувати процес повноцінного естетичного розвитку учнів початкової школи (Вікторенко І.) [14].

Вивчення цієї проблеми в естетичному вихованні дітей-дослідників початкової ланки освіттив з інтелектуальною недостатністю одне з головних місць посідає мистецтво (ізотерапія), яке містить унікальну залежність, унікальні риси художньо-творчої та духовно-практичної діяльності в навчальному процесі (Юнг К.) [63], (Яценко Т.) [64]. Ці елементи особливості означають, що в процесі творчої діяльності учні не тільки виявляють свої художньо-конструкторські здібності, а й отримують знання про світ в соціумі, розвивають емоційно-вдячні стосунки з навколишнім світом та в собі. Різноманітність творів мистецтв, які викликають естетичні емоції, спираються на вміння сприймати зміст картини в цілому, аналізувати окремі зображення до цих предметів, спостерігати та знаходити в них особливі риси характеру, розуміти зв'язки і відносини виключно між ними і навіть розвивати розумову мову, викликати інтерес у творчо-живописних роботах, виховувати в учнів-дослідників з розумовою недостатністю потребу шановливого та дбайливого ставлення до культурної спадщини, підвищувати загальну естетичну та художню культуру, пізнавальний інтерес до естетичної творчості та формувати почуття гордості (В. Моляко) [54].

За допомогою художньо-мистецьких засобів дитина-дослідник створює особисту, просторову реальність, по-своєму відкриває в собі світ

світобачення. Це створює у дитини дослідника можливість прагнення до цілеспрямованого, гармонійного перетворення навколишнього простору відповідно до законів краси в мистецтві. У процесі художньо-мистецької діяльності створюються сприятливі умови для розвитку естетичного емоційного сприймання, які поступово переходять в естетичні почуття, а художнє виховання сприяє естетичному ставленню до дійсності. Чим активна та усвідомлена дитина починає сприймати навколишній світ в мистецтві, тим глибше, тривалішими і значимішими оволодівають естетичні почуття. Діяльність у дітей-дослідників поступово формується здатність розвитку до елементарного естетичного мислення (про явища життєвої активності, предмети, створені людиною, твори мистецтва).

У процесі скерованого художнього-естетичного сприймання, яке враховує співпереживання, співчуття, допомогу, розширюється діапазон різноманітних естетичних почуттів і виникає радість творчості як вияву духовних сил людини.

Особливості педагогічного процесу в естетиці та вихованні дітей молодшого шкільного віку засобами мистецтва оволодіває формуванню в естетиці та ставлення до предметів і явищ навколишнього світу, розвиває художнє сприйняття творів мистецтва, вчить емоційно реагувати на вплив естетичних образів, усвідомлювати зміст творів, знайомити дітей-дослідників з картинами великих художників творців в Україні.

Долучати до мистецтва дітей із порушеннями інтелекту слід поступово привчати та розвивати естетичні смаки.

На підготовчому етапі занять учитель, використовує різноманітні ігрові та антистресові графічні вправи, проводить креативну роботу, спрямовану на розвиток зорової уваги, пам'яті, моторика рук учнів, сприйняття предметів та їх властивостей (форм, ритм, симетрія, розмір, колір, кількості деталей та їх розташування відносно кожного і створення ідей. Педагог приділяє величезну увагу дітям та приділяє вдосконаленню дрібних, різноманітних рухів пальців і рук, координації очей і рук і

розвитку зорових навичок. При цьому слід стежити за тим, щоб учні могли свідомо здійснювати рухи олівцем (фломастером) у визначеному напрямку, змінювати напрямок руху та зупиняти рух у вибраному місці.

Усі вправи зазвичай проводяться весело та цікаво. Для цього потрібні відповідні засоби навчання: будівельні конструкції з набором кольорових деталей, складні форми пірамідки, плоскі та геометричні фігурки різної величини та формою, смужки кольорового картону різної довжини та ширини, плакати з малюнками простих візерунків, геометрична лотерея. та різні іграшки.

Ігрова діяльність та вправи на кожному занятті повинні закінчуватися графічною діяльністю учнів, виконанням нескладних малюнків, що відображають розв'язання конкретного завдання.

Після деякої підготовки, коли діти-дослідники отримують певні знання і вміння творчого процесу, можна приступати до зображення предметів складної форми. і структуру, добре відомі учням і виділені за подібністю до основних геометричних фігур (А. Давайло) [28].

Заняття у першому та другому класах уроки зводяться до коротких бесід і перегляду репродукцій відомих митців в художній діяльності та ілюстрацій до літературних творів, листівок та інше. Оволодіння літературного твору має бути для дітей-дослідників відомими і цікавими. Учитель може використовувати ілюстрації з дитячих журналів.

Учні з першого по третій класи повинні засвоїти і правильно називати предмети, зображені на малюнку, визначати їх колір, форму, розмір і розташування на аркушу папері. Розглядаючи малюнки, можна використовувати ігрові вправи та прийоми елементів змагань.

Порівнюючи третій та четвертий класи слід звернути увагу на формування в дітей-дослідників шкільного віку вчать розуміти зміст картини, як її основну думку, так і розпізнавати окремі засоби художньо естетичної виразності (Любарська Л.) [50].

Аналізуючи репродукції включає в себе розповідь про історію її створення, огляд сюжету та основного змісту художнього розпису. Немає потреби щоразу ретельно аналізувати зображення, інколи доцільніше провести бесіду – головне активізувати активність учнів-дослідників і зосередити їх увагу на найважливіших моментах.

Доцільно поєднувати переглядаючи фотографій з репродукціями з малюнком. Для посилення емоційного впливу образів учнів-дослідників доцільно включати відповідні фрагменти літературних творів у розповіді чи віршах, загадки та інше.

Художня діяльність учнів стає більш свідомою і цілеспрямованою, коли вони виконують ряд інтелектуальних операцій у процесі складання образів. Тому вчитель, передаючи учневі аркуш паперу для малювання або приймаючи малюнок, просить учня повідомити, в якому порядку він буде намальований. Корекційна робота ефективно підвищується, коли на уроках мистецтва учні отримують задоволення від практичних завдань (Гурець Н.) [27].

Мистецтво як освітня галузь предмету у початковій освіті має значне значення як у корекційному так і в розвивальному навчальному процесі. Заняття мистецтвом при професійному викладанні сприяють розвитку позитивних навичок і звичок.

Мистецтвознавчий предмет знайомить учнів-дослідників не лише з графікою, живописом, скульптурою, архітектурою та декоративно-прикладним мистецтвом які належать до групи образотворчого мистецтва. Важливим моментом серед існуючих видів мистецтва деякі з них посідають особливе місце: твори декоративного мистецтва. До архітектурних комплексів відноситься: парки, інтер'єри, скульптури, предмети декоративно-прикладного мистецтва, технічні об'єкти, які щоденно впливають на людину, незалежно від її естетичних потреб. Зміст предмета «Мистецтво» також запроваджує сприйняття та вивчення творів

образотворчого мистецтва, розвиток образотворчих здібностей, розвиток творчого підходу до дійсності та художньої творчості дітей.

Заняття мистецтвом з дітьми початкової освіти розвиває у них уміння бачити, спостерігати, розрізняти, аналізувати та класифікувати естетичні явища дійсності. Методика занять з дітьми формує почуття естетики та вміння захоплюватися естетично красою навколишнього світу, дійсності та творів мистецтва. Мистецтво перетворюють людину на художника (Дичківська І.) [33].

Естетичне мистецтво дає дітям збагачення у розвитку розуміння та уміння творчо й естетично підходити до вирішення життєвих проблем.

У програмі передбачається сформульованість основних завдань навчання у мистецтві: 1. розвиток розумового явищ навколишньої дійсності; 2. розвиток практичних навичок художньої діяльності; 3. систематичний і цілеспрямований розвиток зорового сприймання, відчуття кольору, композиційної культури та їх законів, просторового мислення, уяви, уміння виражати рішення творчих завдань (ілюстрації, конструювання) у виразних образах; 4. формування активного естетичного підходу до дійсності та мистецтва, уміння практично застосовувати художні навички в процесі трудової, навчальної та громадської діяльності (Мандзій П.) [51].

Особливістю художніх форм є емоційний вплив, який вони справляють на дитину. Глядач відразу відчуває радість від співпереживання і мимоволі відчуває себе співучасником подій і конфліктів на сцені. «Специфіка естетичного впливу театру», – та стверджує та зазначає Г. Балл – через колективний характер сприйняття» [5, с.2].

Тому молодший шкільний вік є особливим для естетичного виховання, в якому головну роль у житті учня відіграє вчитель. Таким чином умілі педагоги можуть не тільки створити міцну основу естетично розвиненої особистості, а й за допомогою естетичного виховання

визначити справжню думку людини, адже саме в цьому віці у дитини формується ставлення до світу і навколишнього світу. формуються важливі естетичні властивості. Особливості майбутньої особистості.

1.3 Естетична сутність та сприйняття мистецтва молодшими школярами з порушеннями інтелекту засобами ізотерапії

Значення мистецтва в естетичному вихованні не викликає сумнівів, адже воно є його сутністю. Специфіка мистецтва як освіти полягає в тому, що мистецтво концентрує творчий досвід і духовне багатство людини.

Як стверджує П. Мандзій, який вважає мистецтво однією з найважливіших сторін естетичного виховання в моральному розвитку особистості людини: «Сфери мистецтва відіграють особливу роль як прояви естетичних почуттів, це переживання, пов'язані з естетичною оцінкою почуття. Вони безпосередньо пов'язані один з одним: ефективний розвиток емоційних почуттів, усвідомленого чи неусвідомленого орієнтування на уявлення про прекрасне при сприйнятті оточуючих явищ безпосередньо залежить від позитивних емоційно-оцінних переживань. Художній образ людини, відображений у творах мистецтва і створенні переживань, також є предметом наших моральних суджень і почуттів. У цьому контексті психологи та педагоги говорять про мораль та естетику як про взаємопов'язані поняття» (Мандзій П.) [51].

У творах мистецтва різних мистецьких течій люди виражають своє естетичне ставлення до світу суспільного життя і природи, що постійно розвивається. Мистецтво відображає духовний світ людини, її почуття, уподобання та ідеали. Мистецтво дає величезний матеріал для пізнання життя. В процесі спілкування з дитиною-дослідником з мистецькими явищами накопичується величезна кількість різноманітних вражень, у тому числі й естетичних. Мистецтво має широкий і різноманітний вплив на людину. Створюючи свій твір, художник досконально вивчає життя,

кохає, ненавидить, бореться, перемагає, гине, радіє і страждає разом із героями. Кожна робота викликає у нас почуття (Неменський Б.) [56, с. 89] так описував це явище: «І хоча сам творчий процес створення художнього твору ніби вже відбувся, кожен, хто йде за художником, творцем, занурюється в нього. Кожного разу, сприймаючи твір мистецтва, він у межах своїх особистих можливостей заново стає творцем, «митцем», який відчуває життя як «авторська душа» того чи іншого твору, насолоджуючись чи захоплюючись, дивуючись чи гніваючись, злий, відчуваючи ненависть.

Зустріч із явищем мистецтва не одразу робить людину духовно багатію та естетично розвиненою, але досвід естетичного переживання залишається в пам'яті надовго, і людині завжди хочеться відчути знайомі емоції, які вона відчуває від зустрічі з художньо-естетичними предметами.

Краса в життєвому досвіді дитини на різних етапах її розвитку настільки обмежений, що діти не швидко вчаться відокремлювати естетичні явища від явищ загальних. Завдання педагога полягає в тому, щоб прищепити дитині вміння насолоджуватися від краси мистецтва, розвивати естетичні смаки та потреби у інтересі, довести її до рівня естетичного смаку та ідеалу.

Розрізняють види мистецтва: літературу, музику, образотворче мистецтво, театр, кіно, хореографію, архітектуру, декоративно-прикладне мистецтво та ін.. Кожен вид мистецтва має свою специфіку, яка полягає в тому, що воно здійснює особливий вплив на людину за допомогою специфічних художніх засобів і матеріалів: слова, звук, рух, кольори, різноманітні природні матеріали. Наприклад, музичне мистецтво спрямована безпосередньо на музичне почуття людини. Скульптура торкається інших струн людської душі. Візуально це дає нам широке художнє вираження тіла. Це впливає на здатність наших очей бачити красиві форми (Барко В.) [8].

Кожен вид мистецтва і мистецтво взагалі звернені до кожної людської особистості в цілому. А це передбачає, що кожна людина здатна розуміти всі види мистецтва та відчувати красу. Педагогічна майстерність для розуміння виховну важливість того, що навчання та розвиток дитини не може обмежуватися лише одним видом творчості. Тільки ціле може дати можливість нормального естетичного вихованню. Звичайно, це не означає, що людина обов'язково має однакову любов до всіх видів мистецтва. Ці позиції відображені в працях І. Бех в якій добре виділено «Жодна дитина не має однакових здібностей, тому кожна може віддати перевагу тому чи іншому улюбленому виду мистецтва. Кожне мистецтво має бути доступним для людини, але воно може мати різне значення в її індивідуальному житті. Повноцінне виховання неможливе без людського сприйняття і без усієї системи мистецтв. Внаслідок цього розумові здібності дитини розвивалися більш-менш рівномірно» [10, с.73].

Сприйняття мистецтва молодшими школярами із порушеннями інтелекту існує як класифікація найважливіших елементів естетиці яка усвідомлює і є естетичне сприйняття, в якому розуміється як перший етап спілкування з мистецтвом і красою дійсності (Мандзій П.) [51]. Від їх повноти, чіткості та глибини залежать усі подальші естетичні переживання, формування художньо-естетичних ідеалів і смаків. З. Гіптерс характеризує естетичне сприйняття як: «здатність людини виявляти в явищах дійсності і мистецтва ті процеси, властивості і якості, які викликають естетичні почуття» [20, С. 60]. Нові сучасні підходи, тільки так можливе повне оволодіння естетичним явищем, його змістом і формою. Для цього необхідно розвивати в дитини здатність точно розрізняти форму, колір, композиційну оцінку, музичний слух, тональність, відтінки звучання та інші особливості емоційно-чуттєвої сфери. Розвиток культури для сприйняття є початком естетичного підходу до світу.

Естетичне сприйняття яке пробуджує навколишній світ, лише можливе на певному рівні розвитку аналітичного сприйняття. Сприйняття стає естетичним лише тоді, коли в учнів розвиваються естетичні почуття, до яких належать радість, захоплення і задоволення, пов'язані зі створенням і сприйняттям та відчуттям прекрасного.

У своєму дослідженні (Мандзій П.) [51] помітив суттєву особливість сприйняття у дітей з інтелектуальною недостатністю. У дітей з інтелектуальною недостатністю знижена здатність до засвоєння супроводжується значним звуженням сприйнятого обсягу матеріалу, про що свідчить той факт, що вони впізнають значно менше об'єктів, ніж звичайні діти, в тій же досліджуваній зоні. Багатопредметна частина навколишнього простору сприймається дітьми з порушенням інтелекту як відносно порожня. Вузькість і обмеженість сприйняття заважає учням-дослідникам зорієнтуватися в певній ситуації, особливо в незнайомій обставинці. Якщо нормальна дитина, розглядаючи те, що відбувається, відразу виділяє найважливіше і досить добре орієнтується в навколишньому, то дитина із затримкою психічного розвитку довго не може зрозуміти сенс того, що відбувається і часто виявляється розгубленим.

Іншою особливістю сприйняття у дітей із затримкою психічного розвитку є недостатня диференційованість і знижена активність цього психічного процесу. Розглядаючи предмет, учні з інтелектуальною недостатністю не намагаються у всіх подробицях зрозуміти його властивості та властивості. Немає необхідності розглядати його, аналізувати і порівнювати з іншими об'єктами. Учні не можуть визначити найважливіші та характерні ознаки. Крім того, вони погано встановлюють зв'язки і відносини між предметами або їх частинами. Війна спричиняє спрощення, а часто й спотворення сприйняття та розуміння навколишнього середовища. Усе це суттєво впливає на сприйняття та переробку естетичних вражень.

Як стверджує О. Пометун [58] і періодизує розвиток дитячого малювання та визначає основні психічні новоутворення, що впливають на образотворчу діяльність дітей з інтелектуальною недостатністю, до яких належать: слабкий пізнавальний інтерес, недостатня рухова активність та зорово-моторна координація рухів, відсутність моторики рук, відхилення від норм, емоційного тону тощо.

Він поділяє вивчення особливостей малюнків дітей з інтелектуальною недостатністю на три основні блоки: представлення форм предметів на малюнках, зображення просторових відношень предметів на малюнку та особливості сприйняття кольорів та їх використання в мистецтві. Кожен один із розділ містить опис експериментальних досліджень, який визначає виявленню недоліків та вказівку щодо його усунення.

Автор цієї книзі розкриває і показує залежність образотворчої діяльності дітей від їх інтелектуального розвитку. В своєму дослідженні стали основою для наукових робіт багатьох інших дослідників, які слідували за нею.

Великою популярністю користується також книга О. Савченко «Заняття образотворчим мистецтвом у допоміжній школі» [60]. У статті автор детально описує специфіку образотворчої діяльності учнів з інтелектуальною недостатністю та порушує проблему графічного зображення форми, кольору та просторових відношень предметів, а також зорово-моторної готовності до образотворчої діяльності. специфіка діяльності учнів у процесі малювання.

Учні спеціальної школи надзвичайно оригінально сприймають художні твори (картини, репродукції, художні ілюстрації). Наприклад, учні початкової освіти не розуміють всіх законів та явищ перспективи, не розрізняють світлотінь, часткове накладання, погано розрізняють проміжні та ненасичені кольори. відтінки, допускають помилки в розпізнаванні схожих предметів за малюнком. Крім того, діти дуже часто помиляються,

пояснюючи міміку героїв картини, не вловлюють складних і тонких переживань героїв і трактують їх примітивно, елементарно. Учні не пов'язують рух і поставу героїв з їхнім емоційним станом. Така специфіка сприйняття ускладнює розуміння представленого (Екслайн В.) [62].

Діти початківці можуть залишитися абсолютно байдужими до деяких видів мистецтва, але наприклад, до оперних вистав і музичних творів, що виражають смуток та стан задумів та незадоволення. Отже, можна спостерігати зовсім неадекватні реакції у дітей, наприклад: сміються замість того, щоб співчувати нещастю, яке спіткало героя фільму чи вистави. Діти з надмірною радістю реагують на деякі твори мистецтва, які приваблюють своєю яскравістю та виразністю.

Естетичний розвиток особистості починається з перших кроків маленької людини, з її перших слів і вчинків. Ніщо, крім оточення, не формує душу протягом усього життя. Спілкування з батьками, близькими, однолітками і дорослими, поведінка оточуючих, їх настроїв, слова, погляди, жести, міміка - все це вбирається, відкладається, закріплюється у свідомості. Естетичне виховання покладає на теоретичні та практичні ціннісні в основі естетичної особистості в культурі.

Система естетичного виховання яка спрямована на всебічний розвиток дитини як естетично, так і духовно, морально та інтелектуально. Це досягається розв'язанням таких завдань: оволодіння дитиною знаннями з художньо-естетичної культури, розвиток умінь творити художньо-естетична творчість та розвиток естетично-психологічних властивостей особистості, які відображаються в естетичному сприйнятті, почутті, оцінці, смак та інші психічні категорії виховання в естетиці.

Дослідники звертали увагу на особливості естетичного виховання в шкільному віці, такі як вступ дитини до школи, розвиток у дітей естетичних ідеалів та зміна мотивації.

У нього нова керівна робота – викладацька. Учитель стає найважливішою людиною для дитини. Таким чином діти пізнають світ і

норми соціальної поведінки. Погляди, уподобання та переваги вчителя стають власними. Ще одна особливість естетичного виховання в шкільному віці пов'язана зі зміною пізнавальних процесів учнів.

У шкільному віці формуються важливі естетичні цінності майбутньої особистості. Тому вчитель повинен не тільки закласти міцну основу естетично розвиненої особистості, а й за допомогою естетичного виховання викласти правдиву думку про людину. У цьому віці відбуваються зміни в мотивації. Розпізнаються та диференціюються мотиви ставлення дитини до мистецтва, краси дійсності.

Мистецтво є важливим засобом естетичного виховання, який позбавляє дітей від напруги навчання, праці та спорту. Мистецтво захоплює учня, спрямовує його увагу на нові яскраві враження, пробуджує естетичне почуття — радість краси світу, захоплює його у світ переживань і емоційних станів, які спрямовують його розумову діяльність у нове русло, що творить полегшення. Мистецтво, змінюючи різноманітні враження, забезпечує своєрідну психотерапію і виконує психогігієнічну функцію (Масол Л.) [52].

На сьогоднішній день на заняттях мистецтва використовую арт-терапію в спеціальній початковій школі для дітей обмеженими можливостями. Метою арт-терапевтичних занять у спеціальній школі має також впровадження та формування естетичного смаку дитини-дослідника у навчені здатність «відчувати» яскраве мистецтво в ізотерапії. Масару Ібука писав: «Якщо батьки цінують Матісса і Пікассо, вони, безумовно, можуть показати їхні картини дитині. Якщо одержують задоволення від музики Бетховена і Моцарта, нехай і дитина слухає їх якомога частіше. Коли у мозку формується стереотип справжнього мистецтва, він буде основою для оцінювання творів мистецтва у подальшому житті».

Арт-терапевтичне заняття, я саме ізотерапія зазвичай має чітку структуру. Щодо мистецьких занять з дітьми-дослідниками початкової освіти, яка переважно містять в себе лише деякі елементи сучасної цієї

структури. Але у скороченому процесі ізотерапії у мистецькому напрямі обов'язково мають чергуватися завдання: по-перше релаксаційні вправи із завданнями для творчого самовираження; по-друге колективна та індивідуальна діяльність; третє - вербальне та невербальне спілкування.

Залучаючи дітей-дослідників у початкової освіти до участі в арт-терапії, слід враховувати кілька важливих моментів. Спілкування мистецькою мовою з дітьми-дослідниками в початковій освіті має бути вислухана. Це свідчить, що викладач який використовує на заняттях арт-терапевтичні жанри з ізотерапії, потрібно слід заохочувати дітей до спонтанної творчості, вираження внутрішнього світу, експериментувати з різнокольорованими відтінками фарб. Невикористовують жодні оцінювання дітей чи порівняння художніх робіт. Японський бізнесмен за професією інженер Масару Ібука, який створив та впровадив концепцію виховання і навчання дітей молодшого шкільного віку, у своїй всевітньо відомій книзі «Після трьох вже пізно» писав: «Дорослий малює чайник, а дитина бачить на малюнку рибу з відкритим ротом. Дорослий може дорікнути дитині: «Не говори дурниць, це чайник». Така відповідь буде помилкою, і вона рівносильна знищенню пуп'янка, який був уже готовий розпуститися» (Яценко І.) [64].

Безліч переглядів художніх праць та матеріалів, що впроваджуються та пропонуються дітям-дослідникам, має містити у собі якомога більше матеріалів це: гуаш, акварель, глина, пластичні матеріали, клейові матеріали, різнокольорові папери, які діти-дослідники зможуть використовувати в практичній роботі це, рвати на шматочки різної форми, ліпити, малювати та інші види художньої діяльності. Для для того, щоб у дітей-дослідників з'явилося бажання творити мальовничі витвори, навколо неї повинно бути достатньо кольорових олівців, різних видів фарб та різни форми паперу. Щоб не чекати, у дитини-дослідника з'являється бажання до чогось цікавого творіння, якщо умови для цього не створені.

Обов'язковою умовою мистецтва для проведення уроків в

початковій освіті в спеціальній шкоді, мають бути атмосфера особлива, позитивних емоцій, діти повинні мати нести радість, бажання творити, зацікавленість у яскравість. Ізотерапевтична діяльність у естетичному виховання, що разу має навчати та ознайомлювати дітей із новими технологічно нетрадиційних методів образотворчої діяльності, скажімо кляксографією, тичкуванням, ниткографією, малюванням із заплющеними очима, малюванням воском, малювання сіллю, малювання зубною щіткою, кольорованими крейдами та інші види, а ще – створювати умови, які дадуть дітям-дослідникам змогу експериментувати із новими театральними атрибутами.

Педагог який використовує на уроках арт-терапевтичні, а саме ізотерапія повинен передбачати та відслідковувати за допомогою вираженням внутрішньої емоційної стану кожної дитини початківця, тобто уважно стежити за: виконання з різними матеріалами, якими дитини-дослідник початкової освіти надає перевагу; кольорами, які переважають на дитячому витвору; використовуючи технологічні силою натиску на простий олівець, частотою використання різних форм гумки для витирання простого олівця; використовуючи потужність та тембр голосу при розігруванні терапевтичної казки тощо.

Ізотерапевтичні заняття для дітей-дослідників початківців добре перетворювати у бінарні, частково поєднуючи їх із методами ігро-терапії, музико-терапії та казко-терапії. Необхідно використовувати та створити умови для дітей вільного самовираження та своєї думки. В шкільному класі, в якій проводять заняття з ізотерапією, не має заважати «мистецькому мовленню» дитини-дослідника. Не варто обмежувати дітей початкової освіти маленькими столами, на якому не поміщається більше одного аркуша паперу, чи коротким килимком, незручним для вільного виконання творчих робіт (Юнг Т.) [63].

Розвиток навчання вільного усвідомленого самовираження ведуть до того, що людина починає свідомо та активно сприймати себе в інших

сферах естетичної діяльності та інших ізотерапевтичних методах, відкриває в собі здатність щось змінити, прагнути щось змінювати у світі, а не тільки пристосовуватися до нього.

Таким чином, арт-терапія та ізотерапія вона об'єднує між собою – це не стільки лікування, скільки розвиває естетику у дітей початкової освіти з обмеженими можливостями та вчить їх креативності, гармонізації у розвитку особистості, що допомагає при вирішенні проблем.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВИВЧЕННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ ВИХОВАНOSTІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУ ЗАСОБАМИ ІЗОТЕРАПІЇ

2.1. Виявлення рівня розвитку естетичного виховання молодших школярів з інтелектуальними порушеннями у констатуючого експерименту

Навчальні програми в спеціальному закладі освіти передбачають недостатню кількість уроків з естетичного виховання, які впливають на творчий потенціал дітей початкової освіти. Відповідно до гіпотези та завдань дослідження був розроблений план педагогічного експерименту, який включає три етапи: констатуючий, формуючий та контрольний.

Теоретична частина роботи завершувалася положеннями про те, що мистецтво є найважливішим засобом естетичного виховання. В цій теоретичній частині представлено дослідження з питань естетичного виховання дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальною недостатністю засобами ізотерапії.

Мета: Визначення рівня розвитку естетичного виховання дітей з інтелектуальною недостатністю.

Завдання:

1. Оберіть методику визначення рівня розвитку естетичного виховання
2. Створіть експериментальну групу для експерименту, який це визначає.

Визначення рівня розвитку естетичного виховання в учнів четвертого класу.

Узагальнити отримані дані про рівень розвитку естетичного виховання учнів 4 класу.

Констатуючий експеримент проведено в 4 класі спеціальної школи. В експерименті взяли участь 6 осіб з діагнозом легка розумова відсталість та одна дитина з синдромом Дауна: Олеся Л., Кирило К., Антон А., Сергій Н., Альоша К., Діма Г., Оля Г.

Естетичне виховання є частиною цілісного виховного процесу, основним завданням якого є формування та розвиток естетичних поглядів, почуттів і потреб. Без оволодіння цими категоріями неможливо зрозуміти загальні цілі естетичного виховного процесу та визначити його конкретні завдання.

Усі ці категорії та їх підготовка на достатньому рівні є основою для оцінки ефективності навчального процесу.

Основні показники естетичної вихованості особистості ми виділили такі категорії: естетична потреба, естетична цінність, естетичне судження, естетичне почуття, естетичний смак, розроблені Б.Андрієвський [23].

Таблиця 2.1.

Основні показники естетичної вихованості особистості

Показники	Характеристики
Естетична потреба	Зацікавленість людини в естетичних цінностях, вихідний момент освоєння та створення людиною естетичного у різноманітних формах діяльності та насамперед у діяльності художньої, у мистецтві, де естетичний початок виявляється у найбільш концентрованому вигляді.
Естетична цінність	Особливий клас цінностей, що існує поряд із цінностями утилітарними, моральними тощо. та характеризують значимість будь-якого об'єкта у життєдіяльності суспільства, класу, соціальної групи та окремої особистості.
Естетичне судження	Категорії естетики, що фіксує специфіку естетичного відображення. На відміну від логіко-понятійного судження це не теоретичне

	висловлювання про естетичну значущість предмета, що містить його оцінку, а одним із способів позитивного чи негативного реагування суб'єкта на естетичні аспекти діяльності та мистецтва.
Естетичне почуття	Безпосереднє емоційне переживання людиною свого естетичного ставлення до дійсності.
Естетичний смак	Здатність людини по відчуттю задоволення чи невдоволення («подобається» - «не подобається») диференційовано сприймати та оцінювати різні естетичні об'єкти, відрізняти прекрасне від потворного в діяльності та мистецтві, розрізняти естетичне та неестетичне, виявляти в явищах риси трагічного та комічного (почуття гумору)

Аналіз якісних характеристик основних категорій естетичного виховання здійснювався за трьома рівнями розвитку кожного показника: низький, середній, високий.

Для дослідження показників естетичного виховання були обрані наступні методики.

Для дослідження показника – естетичної потреби використовувався опитувальник естетичних уподобань дитини (І.Р. Луговська [22]).

Мета роботи: Ця методика спрямована на вивчення сформованих на даний момент естетичних уявлень, уподобань і потреб дитини. Він ґрунтується на аналізі відповідей студентів і розкриває естетичний аспект.

Підхід роботи: Методика включає 14 запитань, які відображають різні сторони морально-естетичного світу дитини. Дітям були задані наступні запитання.

1. Чи були ви в театрі, музеї, на виставці?
2. Чи вважаєте Ви себе культурною людиною?
3. Чи любите ви відвідувати театри, музеї та виставки?
4. Чи хотіли б ви бувати туди частіше?
5. Чи знаєте ви, що таке мистецтво?

6. Хочете дізнатися більше про мистецтво?

7. Чи любите ви книги та програми про мистецтво?

8. Чи хотіли б ви, щоб у школі запровадили новий урок, де ви говоритимете про мистецтво?

Таблиця 2.2.

Характеристика основних рівнів естетичної вихованості особистості

Показники	Низький	Середній	Високий
Естетична потреба	Дитина мало зацікавлений у прилученні до естетичних цінностей, засвоює естетичні цінності лише під тиском батьків та педагогів, не виявляє інтересу до художньої діяльності.	Загалом дитина зацікавлена у засвоєнні естетичних цінностей, проте їй потрібна педагогічна допомога та керівництво; прагнути долучення до естетичних цінностей; виявляє інтерес до художньої діяльності.	Дитина зацікавлена у засвоєнні естетичних цінностей, активно виявляє себе у художній діяльності, прагнути до створення естетичних цінностей. Самостійно долучається до естетичних цінностей.
Естетична цінність	Не має сформованої системи естетичних цінностей. Не завжди здатний відрізнити цінності від антицінностей. Часто вдається до допомоги оточуючих.	В цілому володіє системою уявлень про естетичну цінність. Не завжди самостійний і впевнений у своїх судженнях, вдається до допомоги педагога та авторитетних осіб (педагогів, батьків товаришів).	Має сформовану систему естетичних цінностей. Здатний самостійно відрізнити цінності від антицінностей.
Естетичне судження	Не може висловити своє ставлення до естетичного значення предмета, оцінити її.	Не завжди здатний самостійно сформулювати своє ставлення до естетичної значущості предмета,	Здатний самостійно сформулювати і ясно висловити своє ставлення до естетичної значущості предмета,

		незалежно оцінювати її. Вдається до допомоги педагога або авторитетних для нього людей (батьків, товаришів).	незалежно оцінити її, доводити та відстоювати свою позицію.
Естетичне почуття	Має слабо розвинену здатність емоційно реагувати на естетичні об'єкти і явища. Слабо виявляє інтерес до творів мистецтва.	В цілому досить емоційно реагує на естетичні об'єкти та явища. Не завжди здатний самостійно сприймати твори мистецтва, частіше потрібна попередня підготовка під керівництвом педагога.	Має високу емоційну чуйність, готовність до емоційного естетичного переживання.
Естетичний смак	Не здатний сприймати і оцінювати різні естетичні об'єкти, відрізнити прекрасне від потворного в дійсно і мистецтво.	Не завжди здатний сприймати та оцінювати естетичні об'єкти. Не завжди може відрізнити прекрасне від потворного насправді та в мистецтві.	Здатний диференційовано сприймати та оцінювати різні естетичні об'єкти, відрізнити прекрасне від потворного насправді та в мистецтві.

Для перевірки показника естетичного смаку була обрана методика «Тест художньої виразності», яка дозволила визначити рівень розвитку емоційних уявлень. Піддослідним пропонувалися репродукції художніх творів із зображенням дітей.

У всіх портретах різні емоційні стани героїв відображені виразними рисами (міміка, пантоміміка) і специфічними живописними засобами (колір, лінія, композиція).

Мета експерименту – визначити рівень розвитку емпатії, емоційності, інтерпретації художніх текстів та емоційності.

Піддослідним пропонують розглянути репродукції картин і розповісти (усно) про дітей, зображених на картинах, відповідаючи на питання: «Про що думають ці діти?» «Яка їх природа?» «Який у них настрій?»

Ми розробили опитування, яке дозволило отримати інформацію про виховання в той час і таким чином вивчити індекс естетичного сприйняття. Форму заявки можна знайти нижче.

Методика ненаписаної магістерської роботи (незавершеної пропозиції) дозволила виявити детермінанту естетичної оцінки.

Метою методики є виявлення спільного погляду на поняття естетичної культури, визначення загального ставлення до естетичної культури. Дітям було запропоновано опрацювати наступні тези (пропозиції):

Гарне життя - це...

Я почуваюся найкраще, коли...

Мені комфортно, коли я поруч з тобою.

Мені подобається дивитися.

Я хотів би поїхати до...

Мені подобається це про курси мистецтва...

Мені подобається моя робота.

Я бачу красу (прекрасне) в... Також була проведена методика оранжування, яка дозволила діагностувати індекс естетичної цінності. Метод передбачає розташування слів і понять у певному порядку, у порядку збільшення чи зменшення важливості теми.

Метою методики є визначення значення естетичних понять для учнів.

У нашому дослідженні учні мали можливість дізнатися про вибрані важливі для них поняття. Респонденти оранжували слова із

запропонованого списку (музей, кіно, театр, зоопарк, картинна галерея, концерт, їдальня, вулиця) за ступенем їх особистісного значення. Ця методика дозволила нам визначити ціннісні переваги кожної людини.

Результати дослідження показника, що естетична потреба показали наступне. У цьому класі діти часто відвідують заклади культури поза школою, тобто самотійно. Їм подобається туди ходити. На запитання «Чи любите ви ходити в театри, музеї, на виставки, на концерти?», шість дітей відповіли «так», в шість діточок також вважають, що достатньо бути культурною людиною, також шість дітей наразі хочуть робити це частіше і бути поруч.

Незважаючи на непідробний інтерес молодших школярів до різних жанрів мистецтва, їхні знання про саме мистецтво ще обмежені, тому на запитання «Чи знаєте ви, що таке мистецтво?» - чотири учня відповіли чесно: «Не знаю» або «Я себе не пам'ятаю» - двоє учнів спробували дати розгорнуту, більш-менш правильну відповідь: «Мистецтво – коли художник гарно малює, натхнення і портрет. потрібні». Для малювання потрібні фарби і пензлі, ліс», «Мистецтво - Квіти». Але лише один у класі хоче розширити свої знання про мистецтво. На запитання «Чи хотіли б ви більше дізнатися про мистецтво?» - шість учнів відповіли негативно. Однак на запитання «Чи любите ви книги чи програми про мистецтво?» «Так» відповіли лише двоє учнів – менше половини класу. Це можна пояснити тим, що, незважаючи на величезну різноманітність сучасної дитячої літератури, лише деякі художні книги підходять для шкільного віку. У більшості випадків цей тип книжок адресований читачам старшого віку.

На запитання про впровадження нових занять з ізотерапії лише – чотири дитини відповіли позитивно, три учні відповіли «ні».

Результати опитування показали рівень естетичних потреб: 16,6% дітей мають середні естетичні потреби. Його не цікавить прихильність до естетичних цінностей і не виявляє інтересу до художньої діяльності. В

середньому 50% дітей, зацікавлених у засвоєнні естетичних цінностей, намагаються долучитися до естетичних цінностей. Виявляти інтерес до художньої діяльності. А 33,3% дітей мають високі естетичні потреби. Діти зацікавлені в пізнанні естетичних цінностей, активно виявляють себе в художній діяльності, прагнуть до створення естетичних цінностей. Поєднуйте естетичні цінності самі.

Провівши опитування, ми з'ясували, що зацікавленість молодших школярів мистецтв знаходиться на середньому рівні. Ти не тільки любиш ходити в театр, відвідувати різноманітні виставки чи цирк, але й хочеш більше дізнатися про мистецтво. На жаль, на сьогоднішній день недоступні книги на цю тему та навчальні програми на телебаченні як джерело інформації для учнів-дослідників молодшого шкільного віку. Художня література призначена для людей старшого віку. Виникає протиріччя між потребою молодших школярів у знаннях, з одного боку, і невмінням їх здобути, з іншого. Вихід із цієї ситуації ми бачимо у введенні у викладання художнього циклу елементів історії мистецтва, наприклад, образотворчого мистецтва.

Підсумовуючи результати методу «Аранжування», виявилось, що 33,3% дітей віддають перевагу відвідуванню картинних галерей, музеїв чи концертів, 50% дітей віддають перевагу відвідуванню театрів, кінотеатрів, зоопарків; 16,6% дітей – їдальня, вулицю.

Завдяки цій техніці ми відкрили естетичні цінності.

Низький рівень мали 16,6% дітей. Вони не мають розвиненої системи естетичних цінностей. Не завжди можна розрізнити цінності та антицінності. Він часто користується допомогою інших.

Середній рівень 50% дітей мають естетичні цінності. Загалом у них існує система поглядів на естетичні цінності.

Високий рівень 33,3% дітей мають естетичних цінностей. Діти-дослідники зацікавлені у засвоєнні естетичних цінностей, прагнуть активно проявляють себе у творчості художній діяльності, прагнути

створення естетичних цінностей. Самостійно долучаються до естетичних цінностей.

Опитування показує, що інтерес дітей-дослідників до мистецтва в ізотерапії знаходиться на середньому рівні. Тому дітлахи не тільки люблять ходити на прем'єру вистави до театру, відвідувати різноманітні виставки чи циркове мистецтво, але й хочуть більше дізнатися про мистецькій світ. На жаль, сьогодні бракує різної художньої та наукової літератури з даної теми та навчальних програм як джерела інформації для молодших школярів. Художня література орієнтована на людей старшого віку. Виникає протиріччя між потребою дітей-дослідників молодшого шкільного віку школярів у знаннях, з одного боку, і невмінням їх здобути, з іншого. Вихід із цієї ситуації ми бачимо у введенні у викладання художнього ряду елементів мистецтвознавства, наприклад мистецтва в ізотерапії. І ми це реалізували в своєму експерименті «Метод ранжування» – це процедура яка впроваджується в об'єкти, яку виконує експерт. На основі умінь та знань досвіду, експерт розкладає об'єкти в порядку надання переваги їм, керуючись одним або декілька обраних показників порівнянь. Також існують різні варіанти впорядкування, залежності від типу та принципів відношень між об'єктами.

Узагальнюючи результати експерименту «Метод ранжування», ми виявили, що 33,3% дітей віддають перевагу відвідуванню картинних галерей, музеїв, кінотеатрів, відвідування концертів, 50% дітей – театру, кіно, зоопарку; 16,6% дітей – їдальня, вулиця.

Завдяки цій техніці ми виявили рівні естетичної цінності дітей початкової освіти.

Низькі рівні - виявлені у 16,6% дітей. Вони не мають розвиненої системи естетичних цінностей. Не завжди можна розрізнити цінності та антицінності. Він часто користується допомогою інших.

Середній рівень - 50% дітей мають естетичних цінностей. Загалом у них існує система поглядів на естетичні цінності.

Високий рівень - 33,3% дітей мають естетичних цінностей. Мають розвинену систему естетичних цінностей, чи вміють вони самостійно відрізняти цінності від антицінностей? За даними даної методики виявлено, що естетичне виховання розвивається разом з дітьми-дослідниками у четвертому класі, тобто на наступних рівнях.

Результати методики «Ненаписана теза» показали, що на момент діагностики 16,6% дітей мали чіткі бажання, позитивне ставлення до естетичної діяльності, інтерес до естетичних предметів та явищ навколишньої дійсності. Вміє дитина-дослідник самостійно формулювати і чітко висловлювати свою думку і ставлення до естетичного значення предмета, самостійно оцінювати його, доводити і відстоювати свою позицію. 50% дітей із *середнім рівнем* розвитку естетичних суджень мають дещо чіткіші зображувальні виражені бажання, позитивне ставлення до естетично-художньої діяльності, діти-дослідники виявляють інтерес до естетичних-художніх сутностей, предметів, явищ навколишньої дійсності. Діти початкової освіти з обмеженими можливостями не завжди можуть самостійно сформулювати та висловлювати своє бачення та ставлення до естетичного значущості предмета та оцінити його самостійно. 33,3% з *низьким рівнем* змогли висловити своє ставлення до естетичного значення предмета та оцінити його.

Проведена робота дозволяє нам оцінити дітей-дослідників які вони компетентні у заданому колі питань та їх ставлення до окремих художніх елементів, що розкривають сутність естетичних смаків та цінностей. Аналіз анкетування показали нам, що рівень естетичного виховання учнів-дослідників з обмеженими можливостями шкільного віку середній. Діти-дослідники початкової освіти відвідують положенню закладів культурної освіти (але діти рідко ходять до бібліотеки) і зазвичай вважають, що це необхідно для культурного розвитку кожної людини. На запитання: «Коли ви лягаєте спати, чи згадуєте ви місця, які вам подобалися (музеї, театри, виставки, концерти)?» «Так» – відповіли 5 осіб, «Ні» – 1 дитина.

Незважаючи на величезний інтерес дітей-дослідників молодшого шкільного віку до різних видів мистецтва, їх знання про мистецтво ще обмежені. Отже, на запитання: «Чи любите ви фантазувати неіснуючих героїв чи вигадувати про них фантастичні історії?» одні діти відповіли та зізналися «ні» - 4 людини, «так» - відповіли 2 особи, всі останні відповіли без сумніву. Це стверджує, що дорослі у дітей раннього віку в силу своїх психологічних особливостей не змозі змогли сформуватися художньо-естетичні ідеали. Вони згадують всіх казкових героїв, співчують їм і дають характеристику їхніх вчинків. Визначають різні витвори музичні твори, перевагою якої надається не тільки класичної музиці, а й звукам відчуття у природі, спів пташок, шурщіння листя. Про що свідчить, що таку відповідь дали би 6 осіб.

Результати нашого дослідження які свідчать, що у 4 класі є у складі 6 учнів 33,3% дітей характеризуються з **високим рівнем** у яких є естетичні почуття, також є в них високі емоційні чутливості у готовності до емоційно-естетичних переживань. У учнів виявлено 16,6% **середнього рівня** розвитку естетичних почуттів, в якому досить реагує на емоційно естетичні предмети та їх явища. Діти на супереч не можуть завжди побачити самостійно витвори мистецтва, частіше за дітьми-дослідників потребують початкового навчання під наглядом викладача. Решта 50% дітей мають **низький рівень** художньо-естетичного розвитку. Також у дітей слабо розвинена здатність емоційно реагувати на предмети та естетичні явища. Мало вони цікавляться творами мистецтва.

У результаті дослідження аналізу результатів встановлено, що в експериментальному класі 33,3% характеризуються високим рівнем у дітей-дослідників початкової освіти естетичного смаку. Дитина змогла по-різному сприймати витвір мистецтв та оцінити різні естетичні предмети, відрізняючи чудове від постійно потворного дійсності в мистецтві, точніше передавати та втілювати у картині свій настрій, вміння вільно висловлюватись про характер цих дітей, уявляти їх подальші вчинки,

висловлюватися свої думки оригінальні про почуття дітей. Середній рівень у дітей має естетичний смак становить - 66% дітей. Початківці не завжди вміють помічати та оцінювати художньо-естетичні предмети. Також відрізнити естетичне від реальності у мистецтві не завжди вдається дитина визначає, про свої думки, в якій у них настрій, але її судження про образи невизначені, неповні, нерозвинені. У дітей які мають низький рівень становить 50% естетичний смак, але вони не можуть сприймати й оцінювати різноманітні естетичні смаки та об'єкти, які відрізняються від прекрасного та потворно в дійсності мистецтва. Початківці плутаються у визначенні дитячого настрою, спостерігається узагальненість суджень про сприйняття образів, емоційні ознаки односкладні та рідкісні, невизначені. Спостерігати за дитиною та за їхні малюнки діячі, виявилось досить складно.

Описування художньої картин для дітей-дослідників виявилось дуже складним рішенням. Багато хто із хлопців які брали участь в експерименті не змогли проаналізувати картину або говорив односкладові пропозиції. Хотілося би відзначити учня початкової освіти Антона А., який показав свої знання з найкращого боку. Також він з легкістю та цікавістю описував витвір мистецтва відомого художника В.Васнецова. Наприклад, для порівняння, він описав картину «Сестриця Оленка і братик Іванко». Оленка сидить біля ставка, одна сумує що її братуся перетворився на козеня, козенятком стане і перетворився на барана. Лісова баба кинула Оленку у воду начепивши каменем на груди, тому що хотіла з'їсти братика. Добрий молодець зупинив лісову бабу. Жили вони довго і чудово. Але вона думала як зробити так, щоб назад він перетворився. Сумує. Характер у неї спокійний. Добра, щира, незламна. Настрій сумний. Порівнюючи з іншим учнем Сергій М. теж описав картину. «Тьотя сидить на річці, як вийти від сюди. Сумна за характером, і сумний у неї настрій», як бачимо саме опис картини взагалі відсутня. Зведені дані щодо рівня

розвитку всіх показників естетичної вихованості представлені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

**Рівень розвитку показників естетичної вихованості в учнів
(констатуючий експеримент)**

ІІІ учнів	Естетична потреба	Естетична цінність	Естетична думка	Естетичне почуття	Естетичний смак	Загальна оцінка естетичної вихованості
1. Діма	низький	низький	середній	низький	середній	низький
2. Олеся	високий	високий	середній	середній	високий	високий
3. Кирил.	середній	низький	середній	високий	середній	середній
4. Антон	середній	високий	високий	високий	високий	високий
5. Сережа	низький	низький	середній	середній	середній	середній
6. Альоша	низький	середній	низький	середній	середній	низький
7. Оля	високий	середній	низький	середній	середній	середній

Таким чином, виходячи з даних, отриманих у результаті описаної методики дослідження, можна зробити висновок, що рівень естетичного розвитку дітей через ізотерапії експериментальної групи відповідає «середньому» рейтингу.

Отже, в результаті експериментального дослідження, яке показує, що учні-дослідники можна поділити на три групи

По-перше, це група дітей, яка характеризується високим рівнем естетичного виховання, достатньо широким колом знань, повними і точними відповідями, характеризується високою емоційною чутливістю і готовністю до емоційно-естетичних переживань.

По-друге, групи дітей характеризуються середнім рівнем розвитку естетичного виховання, мають обмежений обсяг знань, неповні та неправильні відповіді.

Третя група дітей, що характеризується низьким рівнем розвитку естетичного виховання, мінімальними знаннями, безсистемністю відповідей або їх відсутністю, дуже слабким володінням прийомами подання архітектурних об'єктів.

Учні не зацікавлені в засвоєнні естетичних цінностей, вони засвоюють їх лише під впливом учителів і мало цікавляться художньою

діяльністю. Найчастіше до допомоги інших вдаються діти, які не можуть відрізнити цінності від антицінностей. Вони не завжди розуміють естетичну цінність явищ дійсності та мистецтва. Більшість дітей не вміють ні естетично оцінити будь-який предмет, ні навіть висловити своє ставлення до естетичного значення предмета або дати йому оцінку. В учнів слабо розвинена здатність емоційно реагувати на предмети та естетичні явища. Майже всім дітям потрібна допомога вчителя чи однокласників.

2.2. Методичне обґрунтування експериментальної роботи, спрямованої на розвиток естетичної вихованості учнів засобами ізотерапії (мистецтво)

Мета експерименту: підвищити освітній рівень у сфері естетичного виховання учнів з інтелектуальною недостатністю засобами ізотерапії.

Завдання:

- Розробка серії ізотерапевтичних методів, що розвивають естетичне виховання.
- Здійснити проведення цих занять.
- Розвивати уяви та творчого мислення учнів початкової школи.
- Активізація творчої уяви учнів, емоційної чуйності, уміння оцінювати та будувати життя за законами краси.
- Розвиток вміння учнів самостійно розробляти і послідовно виконувати тематичні композиції та пробудження в них бажання використовувати набуті в гуртку знання, уміння та навички в суспільно корисній праці – оформленні стіннівок, шкільних виставок, святкових вечорів тощо.
- Відстеження змін в естетичному рівні вихованості учнів, що відбулися в результаті занять.

У навчальному експерименті взяли участь 6 учнів з діагнозом легкої розумової відсталості і 1 учень з синдромом Дауна, які навчаються в четвертому класі спеціальної школі.

Для досягнення нашої мети в експерименті ми організували гурток естетичного спрямування «Прекрасний світ».

Особливість програми полягає в тому, що вона спрямована на розвиток усіх показників естетичного виховання в ізотерапії (естетична потреба, естетична цінність, естетичне судження, естетичне почуття, естетичний смак). Ці показники були розроблені заняття для дітей початківців усіх напрямків.

Програмою передбачено, що кожне проведене заняття було спрямоване на оволодіння азів в мистецтві та залучення дітей до активної пізнавальної технології творчої роботи. Процес навчання з мистецтва ґрунтується на єдності активних і захоплюючих методів і прийомів педагогічної праці, під час якої в учнів розвиваються творчі потенціали в процесі засвоєння знань, законів та і принципів мистецької грамотності.

Головна умова в програмі є успішність навчання дітей з інтелектуальною недостатністю та розвитку їх творчих здібностей - є також передбачає індивідуальний підхід до кожної дитини. Важливо в програмі є принцип навчання та підвищення кваліфікації у середині колективу з дітьми. Поєднання колективних, групових, індивідуальних форм організації у навчанні дітей початкової освіти. В програмі впроваджується колективні завдання для розвитку досвіду спілкування та почуття колективізму у групі. Результативність спільної технологічно-художньої праці для учнів початкової освіти використовується для оформлення у школі класної кімнати. Отже, мистецькі роботи які створюються під час кружкового навчання, з використанням подарунків для рідних, друзів та викладачів. Важливим у навчальному процесі є соціальний статус результатів художньої діяльності учнів.

Програма гуртка «Прекрасний світ»

Пояснювальна записка

В програмі розглядається напрям підготовки дітей на розвиток творчих здібностей та уміння працювати самостійно, розвиток естетичного та художнього смаку, а також передбачає освітню та творчу ініціативу та враховує індивідуальний підхід до кожної дитини, створює атмосферу свята та довіри. Через гурткові заняття вони мають можливість розвивати свої природні здібності, займатися мистецтвом, розширювати життєвий досвід та формувати впевненість у собі як індивідуальній творчій особистості.

Мета: формування цілісної художньої-естетичної свідомості, активної творчої позиції, потреби у спілкуванні з мистецтвом, розвиток естетичних здібностей до образотворчої діяльності.

Програмі передбачаються години на рік 10 годин. Тривалість занять 40 хвилин.

Таблиця 2.4.

Тематичне планування занять з естетичного виховання

Тема	Кількість годин	Естетичні якості виховуються на уроках
Естетична потреба		
Подорож до країни прекрасного	1	ознайомити дітей із поняттям «мистецтво» та з видами мистецтва на конкретних прикладах художніх творів.
Подорож по веселці	1	Познайомити з чудовою властивістю кольору перетворювати навколишній світ, з теплими та холодними квітами.
Естетична цінність		
Національний Орнамент	1	Удосконалити знання про симетрію, технологічні вміння учнів, вміння підбирати кольори. Розвивати уяву та фантазію дітей.
Відображення дерев у воді	1	Вчити відображати особливості предмета, що зображається, використовуючи нетрадиційні образотворчі техніки. Розвивати відчуття композиції. Удосконалити вміння працювати у різних техніках.
Естетичне судження		
Дерево, якого немає у природі	1	Розвивати почуття прекрасного, вміння передавати свої враження, отримані раніше. Виховувати самостійність у створенні образу.
«Казковий живопис»	1	познайомити з особливостями гжельського розпису (розширити знання учнів про народне декоративно-прикладне мистецтво)

Естетичне почуття		
Золоті фарби осені (тиснення листя)	1	Ознайомити з технікою друкування листя. Розвивати сприйняття кольору. Вчити змішувати фарби прямо на листі або тампоном під час друку.
Аплікація із обривного паперу. Осіннє дерево	1	Ознайомити з технологією виготовлення виробу із обривного паперу. Виховання вміння бачити красу навколишньої природи.
Естетичний смак		
Розмова про творчість І.Левітана, малювання за картиною «Весна – велика вода»	1	Ознайомити дітей із індивідуальною манерою творчості художника І. Левітана.
Листівка до 8 березня	1	Навчити створювати листівку до свята за допомогою шаблону. розвивати у дітей творчу уяву, розвивати у дітей здібності до малювання, розвивати допитливість, уяву, творче, технічне та художнє мислення, уміння дотримуватися усних інструкцій;

Діяльність гурткової роботи під час занять розроблена різноманітна: діти слухають різноманітну музичні твори, розглядають витвори мистецтв, виступали з промовами, слухали один одного та брали участь в дискусії, ставлячи запитання один одного. Заняття були проведені на дуже високому рівні. Отже, ми дійшли до висновку, що дітям зазвичай подобаються такі заняття, тому продовжували та намагались використовувати різноманітні форми роботи та розповідати дітям про мистецтво які створили відомі художники та їхні картини. Основним шляхом естетичного розвитку дитини є формування її активності та прагнення до творчості.

Заняття присвячені та розроблені різні теми та техніки використанням ізотерапії. На даному уроці проводилась робота з формування естетичного виховання молодших школярів.

Вибираються різні форми навчання: бесіди з дітьми; ігрова діяльність; екскурсія та подорож та малювання.

Проводячи заняття з мистецтва, ми активно включали бесіди в програму про мистецтво, його види, жанри, різноманітні нетрадиційні техніки малювання та представників творів мистецтва. Вивчення та аналізуючи репродукцій образів супроводжувався музичним супроводом,

що сприяло би поглибшому сприйняттю художніх творів та аналізу конкретних засобів виразності.

2.3. Експериментальна робота з розвитку естетичної вихованості учнів спеціальної школи

Перше гурткове заняття спрямоване на естетичне виховання на інтелектуальне порушення засобами ізотерапії і тема була обрана: «Подорож до країни краси» (див. Додаток А).

Основним виховним завданням занять було ознайомлення дітей початкової освіти з поняттям «мистецтво», «видами мистецтва» та «жанрами мистецтва» на конкретних прикладах художніх творів.

Виховне завдання — передбачає та навчає викликати в учнів інтерес до мистецтва.

Розвивальна – спрямована на підтримку розвитку естетичних цінностей молодшого школяра.

Перед заняттями дітям молодшого шкільного віку було запропоновано підготувати повідомлення на мистецьку тематику. Бажаючих було багато – всі питання з'ясували. Крім того, ми попросили принести фотографії цікавих архітектурних об'єктів. Виконуючи ці завдання, ми надали учням можливість працювати самостійно.

За кілька днів до уроку було оформлена класна кімната. На стінах висіли фотографії та листівки, які учні принесли з собою. Хлопцям дали змогу та можливість розглянути та подумати про це завдання заздалегідь.

Заняття з дітьми проводилось у формі «Подорож до країни краси», що створювало додаткову емоційну атмосферу.

Творча діяльність під час занять була дуже різноманітна: діти слухали різноманітну музику, розглядали малюнки, слухали один одного та брали участь у дискусії, ставлячи запитання один одному, малювали різні техніки.

Урок був дуже захоплюючим. Коли пролунав дзвінок, ніхто не поспішав розходитися, всі були дуже захоплені уроком. Цей настрій зберігався протягом дня. І це найважливіший результат. Як уже зазначалося вище, критеріями ефективності естетичного виховання є емоційні реакції та стан дитини. Ефективність цього заняття була проведена дійсно на високому рівні. Ми залишили картини та листівки (нашу виставку) висіти ще тиждень, щоб хлопці змогли отримувати нову інформацію, могли ще раз переглянути і відкрити щось нове у відомих митців картинах та малюнках. Як і очікувалося, хлопці підійшли більш ближче і подивилися на фотографії з новим поглядом та інтересом до картин, до них також прийшли діти з інших класів.

Ефективність цього уроку незаперечна: художні засоби можуть справді безмежно впливати на дітей шкільного віку. Правильно організовані, зручні для дитини уроки викликають справжній інтерес і зворотній зв'язок у кожного учня. Емоційно насичений матеріал залишає глибокі сліди в душі дитини, які в майбутньому стануть основою для формування естетичного смаку, ідеалу, ставлення та переживань, а згодом естетичний зміст мистецтва накладе відбиток на життя та дійсність. Духовний розвиток людини відбувається разом з її естетичним розвитком. Те, що дитина емоційно сприймає сьогодні, завтра трансформується у свідоме ставлення до мистецтва та життя через ізотерапію.

Тому засоби мистецтва, правильно організовані та подані учневі, реально сприяють його естетичну, інтелектуальну та духовний розвиток.

Друге заняття в нашій групі гурткової роботи було на тему «Подорож веселкою» (див. Додаток Б). На цьому занятті діти дізналися про теплі та холодні кольори, вміло використовували основні кольори та вчилися отримувати відтінки. Урок проходив у формі бесіди, переплітався з цікавими іграми. За допомогою вчителя діти пригадали, що таке емоції. Діти з задоволенням вирішували завдання. Особливо мені сподобалося змішувати кольори фарб та малювати руки в кінці уроку.

Третій урок ми вибрали на тему «Народний український орнамент» (див. Додаток В).

На цьому занятті хлопці не тільки навчилися малювати орнамент за допомогою пальців, а й дізналися про Українські народні орнаменти для використання у побуті.

Хлопці з самого початку зацікавлено слухали і навіть долучалися до розмови. Для наочного представлення та створення правильного образу на уроці використовувалися малюнки.

Після розмови хлопці отримали змогу вирізати орнаменти з паперу, а потім попросили їх розмалювати. Найскладнішим на уроці для хлопців був вибір чи придумування декорації. Я розповідав тим, хто не міг визначитися, яку прикрасу намалювати. Вся роботи були вивішені на дошці.

Для створення настрою була включена народна музика, що позитивно вплинуло на результат роботи. Підсумком заняття стала виставка дитячих робіт, і кожна дитина охоче розповідала про свою роботу. Наступне заняття було проведено в нетрадиційній техніці малювання «Відображення дерев у воді» (див. Додаток Г), яка дуже сподобалась дітям та викликала неабиякий інтерес. На початку уроку відбулася бесіда про золоту осінь, її ознаки та періоди (ранню та пізню).

Перед написанням картини, лунала музика, фрагмент уривку твору відомого композитора П. Чайковського «Пори року». Жовтень» і всі діти поринулись у світ мистецтва і настільки захопилися, що навіть не помітили, як закінчився урок. Ніхто не відволікався на інші звуки, а захопленням працювали. Всі ці прийоми малювання викликало у хлопців позитивні емоції, в результаті чого вийшли яскраві різнокольорові роботи.

Наш наступний урок був дивовижним і фантастичним. Тема: «Дерево, якого немає в природі» (див. Додаток Д).

Сама тема уроку викликала резонанс серед дітей цього віку. При розборі будови дерева дітям ставилися питання, спрямовані на більш

повний опис, наприклад: «Чи всі гілки дерева однакові по товщині?» та інше.

Під час вправи на розвиток уваги «Дерево життя» діти могли вільно пересуватися по кабінету, спілкуватися між собою, порівнювати дані та задавати уточнюючі запитання. Виконуючи це завдання в кабінеті, хлопчики знайшли дерева. Поки діти малювали, вчитель давав вказівки та відповідав на запитання. В кінці малювання вчитель нагадує дітям про необхідність прибрати робоче місце і стежить за тим, як вони це роблять.

Оскільки практична робота була досить тривалою, то слід обов'язково робити 10-хвилинну перерву. Найкраще зробити цю перерву перед тим, як почати працювати в кольорі (у більшості хлопців готовий ескіз олівцем).

Наприкінці уроку ми провели міні-бесіду, під час якої діти могли поставити запитання тому, хто розповідав про своє дерево. Це викликало труднощі у деяких дітей. Якщо дитина не могла придумати казку або не хотіла її розповідати, запитували: «Як називається твоє дерево?». Нарешті разом з хлопцями дійшли загального висновку: чи можете ви за фотографіями дерев визначити, що це за дерево, і сказати, що в природі його не зустрічається?

Наступні заняття в нашій групі були присвячені одному з основних видів народних ремесел - «Казкова квітка» (див. Додаток Е). На уроці ми ознайомилися з технологією виготовлення та виконали малюнок технікою Петриківки. Ми дізналися про історію та традиції Петриківського розпису та промисловості, а також про специфіку живопису.

Під час уроку хлопці з цікавістю вивчали Петриківські вправи, ми здійснили екскурсію до Дніпропетровщини до села Петриківка та подивилися відео про те, як створюється диво майстрів.

Дуже цікавою була також історія створення Петриківки, матеріал подано у доступній формі. Весь урок пройшов у формі казкової подорожі, яка зарядила хлопчиків та дівчаток позитивним настроєм.

Розглянувши основні елементи Петриківка, хлопцям було запропоновано намалювати їх під спокійну музику, яка надихає і спонукає до творчості.

Під час роботи на дошці виводилися всі елементи та надавалася допомога для виконання роботи. Урок завершився обговоренням та обговорення робіт дітей.

В школі було проведено четверте навчальне заняття. Тема уроку «Золоті барви осені» (див. Додаток З).

Перед заняттями вчитель читав вірші про осінь для покращення настрою. Вийшовши на вулицю, кожна дитина мала подивитися на навколишню природу та зібрати осіннє листя. Далі ми говорили про те, якими кольорами «користується» осінь, які кольори зустрічаються частіше.

Але перед тим, як ми почнемо малювати, вчитель пояснює нам техніку, якою ми будемо малювати. Діти сприйняли цю новину з радістю та цікавістю.

Наприкінці курсу була організована міні-виставка, діти малювали гарні, гармонійні малюнки, а ефект від занять став висновок про те, скільки краси і радості може принести природа, потрібно лише пам'ятати про дбайливе ставлення до неї. .

Наступним уроком була аплікація «Осіньне дерево» (див. Додаток Ж). Перед початком уроку ми розгадали ребуси, пригадали, що таке листопад і як виглядають дерева восени. А потім взяли до роботи, розповіли про техніку «зрізання», «обривання», вчитель показав, як працювати з папір, як його правильно відрізати. А оскільки наша головна тема – це осінні дерева, ми говорили про те, з чого почнемо нашу роботу, що представимо в першу чергу? А потім хлопці взяли до роботи. Під час роботи вчитель пояснює, що порожні місця всередині контуру порожньої ілюстрації необхідно заповнити рваними аркушами паперу зеленого, жовтого та оранжевого кольорів. Практичні заняття проходили під спокійну, розслаблюючу музику. Усі діти були зацікавлені, із захопленням виривали та склеювали

аркуші паперу та створювали осінні дерева. Закінчивши роботу, кожна дитина показувала свою аплікацію та розповідала, що їм подобається, а що їм важко. В результаті всі роботи вийшли акуратними і водночас різними, у кожній свої осінні дерева.

Наступним уроком була бесіда про творчість Левітана (див. Додаток Л.). На цьому уроці ми поринули в чарівний світ мистецтва, обговорили про те, хто такі художники і чому йому нудно малювати картини. Діти з цікавістю розглядали фото, брали участь у розмові, були активними та уважно слухали. Труднощі виникали під час обговорення картини, не всі діти змогли відповісти на питання.

Опис експериментальних уроків дозволив отримати наступні результати. Добре організовані, зручні для дітей уроки викликають справжній інтерес і відгук у кожного учня. Про це свідчить той факт, що ми залишили виставку ще на тиждень (оформлення приміщення: ілюстрації, фотографії, вироби народних умільців, музика) в очікуванні. Те, що хлопці, отримавши нову інформацію про них, зможуть знову подивитися, щоб побачити щось нове в знайомих образах, дійсно зацікавило учнів. Хлопці, як ми підозрювали, підходили і з новим інтересом розглядали фотографії, приходили діти з інших класів. Ще важливою стороною є емоційно насичений матеріал, який залишає глибокий слід у душі дитини і стає основою для майбутнього навчання. естетичного смаку, ідеалу, ставлення, досвіду, а згодом і естетичне почуття мистецтва сформується про життя і дійсність. Духовний розвиток людини відбувається разом з її естетичним розвитком. Те, що дитина емоційно сприймає сьогодні, завтра трансформується у свідоме ставлення до мистецтва та життя.

На заняттях з образотворчого мистецтва, спрямованих на формування естетичних цінностей учнів, відбулися позитивні зміни в рівні їх емоційного розвитку.

2.3 Аналіз результатів експериментального дослідження щодо розвитку естетичного виховання молодших школярів з інтелектуальними порушеннями засобами ізотерапії

З метою виявлення змін у рівні розвитку естетичних властивостей особистості учнів з інтелектуальною недостатністю, які відбулися під впливом позакласної роботи під час занять мистецтвом, за отриманими результатами проведено порівняльний аналіз рівня розвитку естетичних цінностей учнів проведено дослідницький експеримент з результатами, отриманими після етапу формування. Проведено переоцінку рівня розвитку естетичної спрямованості у дітей з інтелектуальною недостатністю.

Для визначення ступеня естетичних проявів дітей в мистецтві ми зупинились на художньо-виражальному тесті. Дослідження дозволило діагностувати рівень розвитку емоційного сприйняття та естетичного співпереживань.

Піддослідним пропонувалися серії репродукцій художніх творів із зображенням дітей. Це репродукції картин: В. Серова «Дівчина з персиками»; О Ренуар «Дівчина читає»; В. Серова « Портрет Міка Морозова».

Звісно, за короткий час експерименту ніяких змін у координатах не відбулося, але деякі позитивні моменти у деяких дітей були помічені.

Коли ми вперше спілкувалися з дітьми, дивлячись на фотографії, їхня мова була мізерною, позбавленою емоцій, деякі діти не могли впізнати настрою героїв. Але тепер Альоша К. і Діма Г. так само важко описати фотографії, як і іншим хлопці.

Високий рівень. 52% дітей виявили естетичних проявів у образотворчій діяльності. Вони вмiли по-рiзному сприймати й оцiнювати рiзноманiтнi естетичнi предмети, вiдрiзняти прекрасне вiд потворного в

дійсності й мистецтві, розрізняти настрій, переданий у картині, вільно описувати характер цих дітей.

Середній рівень. 33,3% мають діти. Не завжди вміє помічати і оцінювати естетичні предмети. Відрізнити прекрасне від потворного в реальності та мистецтві не завжди вдається. Дитина визначає, про що ці діти думають, який у них настрій, але її судження про образи невизначені, неповні і нерозвинені.

Низький рівень. 16,6% дітей мають емоційний смак. Вони не можуть сприймати й оцінювати різноманітні естетичні об'єкти, відрізнити прекрасне від потворного в дійсності та мистецтві. Діти плутаються у визначенні дитячого настрою, спостерігається узагальненість суджень про сприйняття образів, емоційні ознаки односкладні та рідкісні, невизначені.

Порівнюючи початковий і кінцевий етапи розвитку естетичних проявів в учнів четвертого класу, можна визначити динаміку зростання в процесі сприймання дитиною різноманітних художніх творів.

Порівняно з результатами I етапу дослідження учні експериментального четвертого класу з низьким рівнем естетичних проявів були віднесені до групи середнього рівня, а учні групи середнього рівня – до групи високого рівня.

Отже, можна дійти невтішного висновку, що система навчання молодших школярів з вадами розумового розвитку засобами мистецтва дала позитивні результати.

Заняття естетичного циклу – мистецтво дають людині чудове відчуття прекрасного як у творах мистецтва, так і в навколишньому житті. За допомогою мистецтва учні активно формують естетичні ідеали.

Ми охарактеризували сутність мистецтва та специфіку його сприйняття молодшими школярами, виділяючи критерії рівня сформованості їхнього естетичного досвіду.

За результатами формувального етапу дослідження ми переконалися в необхідності систематичної, цілеспрямованої та планомірної роботи з

дітьми з естетичного виховання, охарактеризували та показали вплив образотворчого мистецтва на естетичний розвиток молодших школярів з порушеннями розумового розвитку. Для забезпечення найбільшого інтересу дітей та ефективності роботи в цьому напрямку ми використовували різноманітні форми і методи організації діяльності дітей, роблячи більший акцент на використання художньої діяльності в навчально-виховному процесі.

Ми віримо, що мистецтво допомагає виразити почуття та переживання дитини та сприяти порозумінню між дітьми шкільного віку. Образотворче мистецтво має велике виховне значення і позитивно впливає на естетичний розвиток дітей, розвиток їхньої загальної культури, розвиває відчуття людської краси як у творах мистецтва, так і в житті.

Завдяки систематичному вихованню та навчанню в учнів активно формуються естетичні ідеали, набувається загальної естетичної культури.

Отже, з усього змісту описаного вище розвивального етапу експерименту можна зробити висновок, що художні засоби, якщо їх правильно організувати та подати учню, реально сприяють його естетичному, інтелектуальному та духовному розвитку.

ВИСНОВКИ

Питання естетичного виховання всебічно розроблено у вітчизняній і зарубіжній літературі. Це дозволило провести ретельний аналіз літератури з даної теми та зробити такі висновки.

Естетичне виховання посідає важливе місце в системі виховного процесу, оскільки воно являє собою розвиток естетичних цінностей людини, а й усієї особистості в цілому: її духовних потреб, моральних ідеалів, особистих і суспільних уявлень, світогляду.

Всі ці особливості людини розвиваються під впливом різних факторів. Виховне значення мають природа, праця, навколишня дійсність: мистецтво, побут, сім'я, міжособистісні стосунки – усе, що може бути прекрасним.

Естетичне виховання в спеціальній (корекційній) школі VIII типу є частиною єдиного процесу корекційно-виховної роботи, спрямованої на підготовку дітей з порушеннями розумового розвитку до трудової діяльності, активної участі в практичній діяльності та суспільному житті. Під впливом естетичних засобів помітно активізуються пізнавальні процеси, які покращують якість сприймання та розширюють діапазон уявлень про навколишню дійсність. Увага стає більш стійкою і спрямованою, збагачується уява. Естетичне виховання засобами образотворчого мистецтва позитивно впливає на загальний розвиток особистості учнів у цілому, вони стають менш агресивними, розкутими, неуважними; Помічати і творити прекрасне сприяє вихованню у дітей кращих рис особистості. Все це позитивно позначається на розвитку моральних якостей особистості молодших школярів з інтелектуальною недостатністю. Естетичне виховання сприяє сенсорному розвитку, збагачує та урізноманітнює емоційні переживання дітей, розширює коло інтересів. Участь у художній діяльності сприяє розвитку певних художніх умінь і навичок, важливих для відпочинку дітей з інтелектуальною недостатністю та залучення їх до майбутньої трудової діяльності. Праця,

пройнята естетичними поривами і почуттями, поступово розвиває і зміцнює відчуття краси праці, прагнення не тільки до високої продуктивності праці, а й до доброї праці, яка стає основною ланкою в житті дитини з розумовими вадами.

Центральною лінією естетичного виховання є ознайомлення дітей з вадами психічного розвитку з творами мистецтва, розвиток уміння бачити красу в предметах навколишньої природи, життя та побуту людей. Особливу роль у формуванні естетичного виховання дітей відіграє розвиток їх художнього сприйняття при ознайомленні з творами живопису, графіки, скульптури, а також предметами декоративно-ужиткового мистецтва Використання художніх засобів в естетичному вихованні тісно пов'язане із загальним розвитком дитини, оскільки в образотворчому процесі задіяна конкретна функція і особистість в цілому.

Вплив естетичних явищ мистецтва на людину може бути як спрямованим, так і спонтанним. Велику роль у цьому відіграє школа. Навчальна програма включає такі предмети, як образотворче мистецтво, музика та література, в основі яких лежить мистецтво.

Аналіз літератури з метою пошуку методів естетичного виховання дітей молодшого шкільного віку показав, що це робота на уроках образотворчого мистецтва, під час якої вчитель не тільки навчає дітей образотворчих умінь і навичок, але й може виховувати дітей свідомо (і повинен). Ставлення до прекрасного створює ситуацію, в якій можуть розкритися і реалізуватися моральні особливості особистості дитини.

Мистецтво — найважливіший засіб естетичного виховання. Дослідження показало, що у молодших школярів пізнавальний інтерес до мистецтва досить високий, а його наявність є умовою успішного навчання. Крім того, художні засоби мають величезний емоційний потенціал. Саме сила емоційного впливу проникає в свідомість дитини і формує естетичні цінності особистості. Здійснюючи повноцінне естетичне виховання дитини шкільного віку, педагог забезпечує формування в майбутньому такої

особистості, яка поєднує в собі духовне багатство, справжні естетичні цінності та моральну чистоту.

Діагностика рівня естетичного виховання дітей сьогодні дуже актуальна.

Для діагностики естетичного виховання ми використали низку методів вивчення його основних показників. Система використовуваних методів фіксувала мотиви, знання та вміння учня. Спектр цих методів досить широкий: методи опитування (анкетування, тестування, співбесіди тощо), спостереження, ранжування, метод «Недописана теза» та ін. Оскільки результати ряду методів можна обговорити разом з дітьми. Естетичне виховання дійсно посідає важливе місце в усій системі виховного процесу, оскільки передбачає розвиток не лише естетичних цінностей людини, а й усієї особистості загалом: її життєвих здібностей, духовних потреб, моральних ідеалів, особистісних і суспільних. ідеї, світогляд.

Всі ці особливості людини розвиваються під впливом різних факторів. Виховне значення має природа, праця, навколишня дійсність: побут, сім'я, міжособистісні стосунки – усе, що може бути прекрасним. Мистецтво, будучи головним носієм краси, є і засобом естетичного виховання. Вплив естетичних явищ життя і мистецтва на людину може бути як навмисним, так і спонтанним.

Велику роль у цьому відіграє школа. Аналіз літератури та досвіду школи, а також результатів дослідно-експериментальної роботи свідчить про те, що мистецтво є одним із засобів естетичного виховання учнів. Дослідження показали, що позакласна робота створює прекрасні можливості для реалізації завдань естетичного виховання учнів з розумовою недостатністю. Позакласна робота з образотворчого мистецтва викликає справжній інтерес і резонанс у кожного учня. Емоційно насичений матеріал залишає глибокі сліди в душі дитини, які в майбутньому стануть основою для формування естетичного смаку, ідеалу,

ставлення, переживання, а згодом естетичне почуття до мистецтва формуватиме життя і дійсність. Духовний розвиток людини відбувається разом з її естетичним розвитком. Те, що дитина емоційно сприймає сьогодні, завтра перетворюється на свідоме ставлення та мистецтво життя. Тому навчання естетики в позакласній роботі, якщо її правильно організувати та подати учню, реально сприяє його естетичному, інтелектуальному та духовному розвитку.

Таким чином, поставлені в магістерській роботі завдання вирішено і мета дослідження досягнута.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аверянова, Н. (2001). Образотворче мистецтво: стан і проблеми вивчення. Рідна школа, № 1, 53-55.
2. Ананьєв, Б. Г. (2001). Людина як предмет пізнання. СПб., 286.
3. Антонович, Є. А. (2001). Художні техніки в школі. К.: ІЗМН, 312.
4. Анджейчак, А. (2000). Психолого-педагогічні умови формування творчої особистості дитини в освітньо-виховних закладах. Обдарована дитина, № 5, 8–13.
5. Балл, Г. О. (2002). Про визначальні характеристики здібностей і принципи їх врахування у навчально-виховній роботі. Психологія, №2, 2-4.
6. Баранов, А. А. (2003). Розвиток творчих здібностей у молодших школярів у образотворчій та ігровій діяльності. К., 115–123.
7. Барко, В. (2000). Психолого-педагогічна діагностика творчого потенціалу особистості учня в навчально-виховному процесі. К., 85.
8. Барко, В. (2001). Як визначити творчі здібності дитини? К., 79.
9. Берека, В. (2004). Роль позашкільних закладів у формуванні творчої особистості. Педагогічний вісник, №2, 6-7.
10. Бех, І. Д. (2003). Виховання особистості. Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. К.: Либідь, 280.
11. Борисова, О. О. (2004). Формування творчих здібностей молодших школярів. К., 120.
12. Бублій, О. А. (2005). Розвиток творчих здібностей учнів. Нива знань, №3, 30–32.
13. Волощук, І. З. (1998). Методи розвитку творчих здібностей учнів молодшого шкільного віку. К., 96.
14. Вікторенко, І. (2003). Особливості образотворчої діяльності молодших школярів. Рідна школа, №4, 61–63.
15. Волобуєва, Т. Б. (2005). Розвиток творчої компетентності школярів. Х.: Вид. група «Основа», 112.

16. Волощук, І. С. (1998). Методи розвитку творчих здібностей учнів молодшого шкільного віку. К.: Ін-т педагогіки АПН України, 160.
17. Воронюк, І. В. (2003). Психологічні особливості реалізації творчого потенціалу молодших школярів. К., 20.
18. Вчимося малювати. Підручник. (2000). За ред. А. І. Мостового. Харків. 156.
19. Гандзій, П. А. (2005). Уроки малювання: Посіб. для вчителя. К.: Знання, 224.
20. Гіптерс, З. (2001). Мистецтво як засіб художньо-естетичного виховання. Рідна школа, № 9, 60–63.
21. Глінська, І. П. (1994). Образотворче мистецтво. Методика навчання у 1–4 класах. К.: Педагогіка, 86.
22. Голуб, Т. (2004). Виховуємо обдарованих дітей. Завуч, №22, 47–53.
23. Андрієвський, Б.М., Голінська Т.М. (2007) Естетичний розвиток молодших школярів засобами синтезу мистецтв: Монографія. Херсон: Айлант, 184.
24. Голінська, Т.М. (2021). Аналіз педагогічного досвіду з естетичного виховання дітей молодшого шкільного віку / Психолого-педагогічні умови вдосконалення підготовки кадрового потенціалу закладів дошкільної та початкової освіти: колективна монографія. За заг. ред. Б.М. Андрієвського. Херсон: ХНТУ, 47-68.
25. Голінська, Т.М. (2023) Комунікативні вміння професійної діяльності фахівців як предмет психолого-педагогічного вивчення / The 8th International scientific and practical conference “Distance learning in universities and modern problems” (November 07-10, 2023) Budapest, Hungary. International Science Group. 169-173.
<file:///D:/%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%20%D1%87%D0%B0%D1%81%20%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BD%D1%83/%D0%86%D0%BD%D1>

[%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%20%D1%87%D0%B0%D1%81%20%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BD%D1%83%20%D1%82%D0%B0%20%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%202023-2024%20%D0%BD.%D1%80/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97%20%D1%82%D0%B0%20%D1%96%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D1%96%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96%20%D0%BB%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97%202023-2024/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96%202023-2024/DISTANCE-LEARNING-IN-UNIVERSITIES-AND-MODERN-P%202023%20%D1%80..pdf](#)

26. Горбенко, С. (2002). Гуманізація художньої освіти. Мистецтво та освіта, №2, 5–8.
27. Гурець, Н. Т. (2004). Педагогічні умови розвитку творчої активності молодших школярів у гуртковій роботі. Харків, 25.
28. Давайло, А. А. (2001). Сприймання та розуміння видів і жанрів образотворчого мистецтва учнями 1–4 класів. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Кіровоград: КДПУ ім. В. Винниченка. Вип. 32. Ч. II. 40-43.
29. Дворак, І. О. (2002). Педагогічні умови сприймання різних видів і жанрів образотворчого мистецтва. Гуманізація навчально-виховного процесу. Наук.-метод. зб. Слов'янськ. Вип.15. 246-249.
30. Демченко, І. І. (2002). В. О. Сухомлинський про творчий розвиток молодших школярів через образотворче мистецтво. Рідна школа, № 12, 18–19.

31. Демченко, І. І. (2002). Вплив образотворчого мистецтва на творчий розвиток учнів початкових класів. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: зб. наук. праць. Вип. 2. 99–104.
32. Демченко, І. І. (2003). До питання розвитку художньої творчості учнів початкової школи. Рідна школа, № 2, 45–47.
33. Дичківська, І. М. (2004). Інноваційні педагогічні технології. К.: Академвидав, 351.
34. Дружинін, В. М. (1999). Психологія загальних здібностей. СПб., 236.
35. Зязюн, І. (2000). Гуманістична стратегія теорії і практики навчального процесу. Рідна школа, № 8, 8–13.
36. Ірклієнко, В. С. (2001). Розвиток творчої особистості в системі безперервної освіти. К., 89–91.
37. Кабши, І. Ю. (2001). Розвиток художніх здібностей дітей молодшого шкільного віку. Психологія, №3, 18–22.
38. Кардашов, В. М. (2007). Теорія і методика викладання образотворчого мистецтва: навч. посібник. К.: Слово, 296.
39. Кириченко, М. А. (2002). Основи образотворчої грамоти: Навч. посібник. К.: Вища школа, 190.
40. Коберник, Г. (2006). Виховний та розвивальний потенціал інтерактивних технологій навчання. Сільська школа України, №16, 18.
41. Коган, І. М. (1992). Творчий пошук: енергомотиваційний аспект. Питання психологи, № 1, 138–146.
42. Коновець, С. В. (2000). Образотворче мистецтво в початковій школі. К.: Знання, 80.
43. Коновець, С. В. (2001). Образотворче мистецтво як засіб активації дитячої творчості. Мистецтво та освіта, № 3, 15–18.
44. Конопко, О. (2000). Перші кроки до мистецтва. Початкова школа, №3, 25–28.
45. Костюк, Г. С. (1989). Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. К., 380.

46. Котляр, В. П. (2006). Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей. К.: Кондор, 200.
47. Кульчицька, О. (2007). Діагностика рівня розвитку творчих здібностей. Обдарована дитина, № 1, 42–44.
48. Лейтес, Н. С. (1984). Здібності і обдарованість в дитячі роки. Х., 76.
49. Литвиненко, С. А. (2005). Малювання як засіб розвитку творчості молодших школярів. Запоріжжя, 79–83.
50. Любарська, Л. (2002). Уроки образотворчого мистецтва Початкова школа, №9, 50–55.
51. Мандзій, П. О. (2001). Вплив образотворчого мистецтва на інтелектуальний розвиток учнів. К.: Наук. світ, 245.
52. Масол, Л. М. (2006). Загальна мистецька освіта: теорія і практика: монографія. К.: Промінь, 432.
53. Мелік-Пашаєв, А. А. (2006). Художня обдарованість дітей, її виявлення та розвиток. Метод. сел. Дубна: Фенікс +, 112.
54. Моляко В. А. (2001). Творча обдарованість та виховання творчої особистості. К.: Знання. 256.
55. Момот, Л. Л., Шелестова, Л. В. (1997). До проблеми формування творчих здібностей у процесі навчання. Педагогіка і психологія, №2, 53–59.
56. Неменський, Б.М. (1987) Мудрість краси /Б.М. Неменський. К.: Просвітництво, 255.
57. Пасічний, А. М. (2003). Образотворче мистецтво: Словник-довідник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 259.
58. Пометун, О. І. (2004). Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Наук.-метод. посібник. К.: Видавництво А.С.К., 192.
59. Романченко, Р. В. (2002). Особливості виконання творів образотворчого мистецтва молодшими школярами. Мистецтво і освіта, №2, 40–41.

60. Савченко, О. Я. (1998). Розвивай свої здібності. Навчальний посібник для молодших школярів. К.: Освіта, 180.
61. Сухомлинський, В. О. (1987). Школа і природа. Твори у 5 т. К. Т. 5. 549.
62. Екслейн, В. Ігрова терапія у дії / Пер. з англ. В. Нікандрової. - К.: Квітень Прес, Вид-во Ексмо, 2003. - 384с.
63. Юнг К. Конфлікти дитячої душі / К. Юнг - К., 1995. - 274 с.
64. Яценко Т. С. Арт-терапевтичні технології в роботі психолога / Т. С. Яценко, І. В. Калашник, І. О. Чернуха. – К. : Марич, 2009. – 68 с. – (серія «Психологічний інструментарій»).

ДОДАТКИ

Додаток А.

Конспект уроку. Тема: «Подорож до країни краси»

Петриківський розпис. Початкове освоєння прийомів розпису. Виконання вправ (гуаш, акварельні фарби). Створення нескладної декоративної композиції.

Мета: Розширювати знання про види декоративно-ужиткового мистецтва, ознайомити з та технікою виконання петриківського розпису, вчити учнів володіти такими мазками, як «гребінчик», «зернятко», «горішок» та удосконалювати навички й уміння виконання петриківського розпису: окремих елементів і створення нескладних композицій, розвивати творчі здібності дітей, розвивати уяву, просторове мислення, дрібну моторику рук, художній смак відчуття композиції, виховувати акуратність в роботі та вміння довести розпочату справу до кінця, інтерес до народних промыслів, традицій, до розпису.

Тип уроку: формування умінь і навичок.

Обладнання для учнів.

Альбом, олівець, пензлики, стаканчик на воду, підставка для пензликів, гуаш або акварель, палітра, сухі та вологі серветки.

Обладнання для вчителя: ноутбук, дошка, демонстраційний матеріал, роздатковий матеріал з елементами петриківського розпису, наочність, гуашеві фарби, пензлики, стаканчик з водою, палітра, серветки.

Основні поняття: петриківський розпис, елементи петриківського розпису, декор, декоративно-ужиткове мистецтво, композиція, декоративна композиція.

Девіз уроку:

Не кажи «Не вмію!», кажи «Навчусь!»

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Повідомлення теми та мети уроку.

Сьогодні на уроці ми познайомимося із технікою петриківського розпису, дізнаємося а звідки ж походить цей термін, які елементи будемо використовувати у своїй роботі і створимо кожен свою композицію в стилі петриківського розпису. Роздивіться уважно полотна з цим розписом. Таке розмаїття барв і фантазій. Чарівна петриківська квітка розцвіла на чудовій фарфоровій вазі, прегарним візерунком лягла на шовкову

тканину, коштовним самоцвітом загорілася на лаковій поверхні сувенірної шкатулки.

III. Мотивація навчальної діяльності.

1. Перегляд відео легенди про петриківський розпис.

Легенда про петриківський розпис.

Давно колись в одному селі жили сумні люди і не було радості в їхньому житті. Аж якось завітала до них у гості дівчинка Оленка. Придивилась вона навкруги, взяла фарби і намалювала на стіні хати великий букет яскравих квітів. Схожі квіти, але меншого розміру, з'явилися навколо печі, біля вікон, над дверима. Різні відтінки червоних квітів яскраво виділялися на тлі зелених листочків і нерозквітлих пуп'янків. Де-не-де виднілися соковиті червоні плоди.

- Потім Оленка взялася за скриню. На ній теж розквітли червоні квіти. Скриня стала виглядати багато, вишукано. Такі ж візерунки дівчинка написала на кухонних дощечках, на спинках стільців.

- Коли сумні люди повернулися додому з ярмарку, то не впізнали спочатку своєї хати: її кути, віконниці, одвірки – усе тішило око казковими орнаментами. Тоді посміхнулися люди і вже ніколи не сумували. Багато хто в цьому селі запозичив цю ідею, та й собі почав розписувати помешкання. Це створювало чудовий настрій!

- А навколо хат забували квітники, які підкреслювали: ми багатіємо серцем і душею, спостерігаючи за красою рідного краю, в якому народилися й живемо. Село це називалося Петриківка. Тому й малюнки стали називати петриківськими. Ось так казково з'явився петриківський розпис.

- Які люди жили в одному селі?

- Хто до них завітав?

- Що зробила дівчинка?

- Чому зраділи люди, коли повернулися?

- Як називалося це село?

- Як стали називатися малюнки?

Розповідь про історію походження петриківського розпису.

Це село на Дніпропетровщині. Велике, славне село, яке зачаровує світ своїми мальвами і жоржинами, соняхами і рясною червоною калиною. Не тими, що на городі чи в саду, а мальованими – на дерев'яних тарелях, скриньках, вазах, колисках, столах, просто на папері.

Соковиті, яскраві квіти майстрів Петриківки зачаровують своєю красою.

Петриківські майстри в орнаменти розписів вплітають садові й польові квіти, колосся різних злаків, грона винограду, важкі кетяги калини. Їхня мета – втілити в одному образі красу усіх рослин.

Квітка в уявленні петриківців – це символ пишності природи, її розкішного цвітіння, щедрості плодів. Щоб наголосити на цьому, майстри вдаються до фантастичних перебільшень, творять свій, петриківський, світ краси. Секрет своєрідності їхнього розпису багато в чому залежить від саморобних пензлів, якими користуються народні умільці.

IV. Актуалізація знань учнів.

Але що ж таке композиція?

Композиція — це мистецтво розміщувати і співвідносити елементи зображення на площині. Велике значення у створенні композиції має підбір кольорів, розташування предметів на площині.

Поєднання таких кольорів, як червоний, жовтий та коричневий, надають орнаменту святкового настрою. У Петриківському розписі гармонійно поєднані рослинні форми, лінії, кольори. Барви розпису мають символічне значення.

Зелений колір - весна, пробудження, надія, добрий настрій.

Синій - небо, спокій, сила, вода.

Жовтий - сонце, життя, осінь, урожай.

Червоний - вогонь життя, буйне цвітіння, рідна домівка.

Декоративно-ужиткове мистецтво — вид художньої діяльності, твори якої поєднують естетичні та практичні якості. Декоративне означає «прикрашати». Ужиткове ж означає, що речі мають практичний вжиток.

Звичайно ж, людина здавна захоплювалась красивими речами, тому намагалась зробити своє побутове середовище гарним. Художнє оздоблення побутових предметів сприяло виникненню українського декоративного розпису. Наші прадіди полюбили прикрашати хатні стіни та господарські приміщення, інтер'єр з деревини, меблі, посуд. Хатній настінний розпис – найдавніший та найпоширеніший вид малярства, який характеризується великою різноманітністю.

Кожній сучасній українській області притаманні свої декоративно-ужиткові вироби, котрі набули значного розвитку. Національні традиції регіонів України та їх історія говорять про мистецьку талановитість народних майстрів.

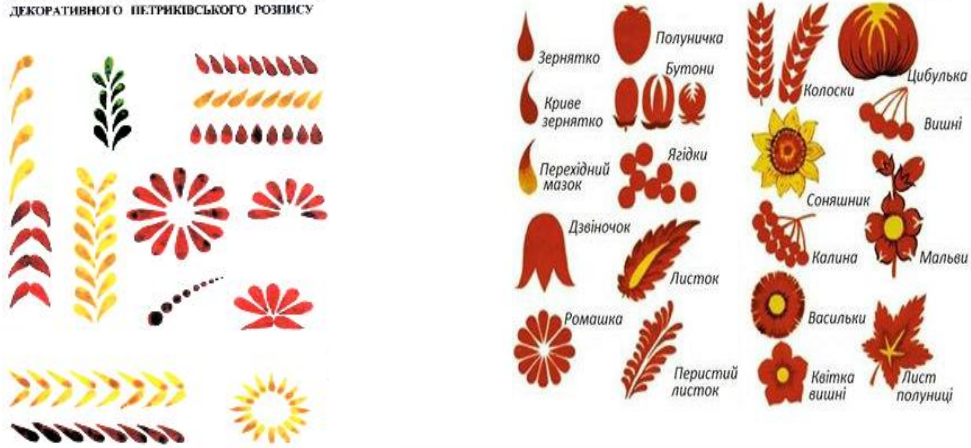
Петриківський розпис – це унікальне явище народної творчості.

V. Формування нових знань, умінь, навичок.

Петриківський розпис – це унікальне явище народної творчості.

Як і багато років тому, так і сьогодні всі декоративні композиції, створені петриківським розписом мають спільну основу – однакові елементи написання: **зернятко**, **вусик**, **листок**, **горішок** і багато інших. Ми з вами навчимося писати найважливіші.

ОСНОВНІ ПРИЙОМИ ВИКОНАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ
ДЕКОРАТИВНОГО ПЕТРИКІВСЬКОГО РОЗПИСУ

Усі розписи робляться без попереднього малюнка олівцем, відразу пензлем.

Акварель і гуаш – основні фарбувальні матеріали.

Вправляння написання елементів петриківського розпису. Пояснюю, показую.

1. «Зернятко» – це простий мазок, форма якого залежить від форми пензлика. Він є одним з основних елементів петриківського розпису.

Проводимо на папері вертикальну та горизонтальну лінії. Уздовж вертикальної лінії наносимо «зернятка» круглим пензлем, що при намочуванні збирається на кінчику в голочку. Для цього можна використати фарбу будь-якого кольору. Корпусом пензлика натискаємо так, щоб мазок мав форму краплі води. Повторюючи мазок багато разів, намагаємося наносити «зернятка» однакового розміру і на однаковій відстані. Ми не тільки навчимося правильно наносити такий мазок, а й потренуємо окомір і вправність своєї руки.

Так само наносимо «зернятка» уздовж горизонтальної прямої. Якщо наносити «зернятка» похило до проведеної кінчиком пензля прямої лінії, то можна отримати або колосок, або листок акації. Це залежатиме від напрямку «зернятка». Спробуємо і переконаємося.

2. «Криве зернятко»

Наступний елемент петриківського розпису – «криве зернятко». Набираємо фарбу на круглий пензлик і починаємо наносити мазок, як і звичайне «зерня», але при натискуванні трохи повертаємо руку вправо чи

вліво. Маємо викривлену півколом краплину. Пишемо «криві зернятка» попарно, назустріч одне одному – отримаємо **пуп'янок**.

Якщо об'єднати чотири чи п'ять «кривих зернят», можна отримати пелюстку великої квітки. Спробуймо себе і в цьому.

3. «Горішок»

Складається з двох мазків, вигнутих півлунками й поставленими один проти одного. Заповнивши порожнє місце між півлунками гребінчиковим або двома-трьома зернятковими мазками, матимемо форму, подібну до лісового горіха.

4. «Гребінчик»

Мазок, що починається з потовщення. Його роблять натиском пензля і закінчують тоненьким вусиком, який передають за допомогою легкого дотику кінчика пензля. Покладені кілька таких мазків нагадують гребінець

Практична робота учнів. Створення декоративної композиції.

Після пояснення учні приступають до виконання роботи дотримуючись послідовності та користуючись роздавальним матеріалом.

Послідовність виконання роботи.

1.Визначити форму в якій буде виконуватись розпис (квадрат, круг, овал, трикутник тощо). Ми будемо виконувати довільно. На цілий аркуш.

Справжні петриківські майстри не використовують у роботі простий олівець, але враховуючи те, що ми сьогодні перший раз починаємо створювати такі шедеври мистецтва я вам дозволяю спочатку намалювати простим олівцем.

2. Спочатку поміркуйте, з яких елементів буде складатися ваш візерунок, і з яких кольорів. Тому перед початком роботи ми придумуємо приблизно свій орнамент і обводимо олівцем лише контури квітів і листочків приблизно, де вони будуть в нас розміщені.

3. Далі приступаємо до малювання квітів, перше - ми будемо малювати, використовуючи елемент «зернятко».

«Зернятко» - це простий мазок, профіль якого залежить від пензлика. Він є одним з основних елементів петриківського розпису, з допомогою якого створюються всі орнаментальні мотиви.

4. За допомогою ватної палички будемо малювати гроно калини.

5. Квітку меншого розміру ми виконуємо елементом, який називається «кривеньке зернятко».

«Кривеньке зернятко» - дуже поширений елемент, за допомогою якого утворюють «пир'ясте листя», «пуп'янки», пелюстки квіток.

6. За допомогою «питушиння» з'єднуємо композицію. Щоб композиція виглядала закінченою, в петриківського розпису використовують так зване «питушиння», тобто з'єднання, як окремих мазків у квітках і листках, так і окремих елементів між собою. Це можуть бути тоненькі лінії, з'єднані в одній точці в кольорах, уздовж центральної лінії у квітці, або різноманітні «травички», «бутони», маленькі ягідки, бутончики, колосочки і безліч інших дрібних деталей, які розміщені навколо основних елементів чи вздовж стебла в букетах.

7. Промальовуємо найдрібніші деталі.(листочки серединки квітів, крапочки, травинки)

Самостійна робота учнів.

Під час роботи допомагаю дітям. Контролюю перебіг роботи, слідкую, щоб діти не заважали один одному, дотримувалися вказівок учителя та працювали акуратно. Спостерігаю за тим, щоб діти не набрали занадто багато туші, чи правильно використовують кольори гуаші, слідкую за тим скільки часу діти витрачають. Допомагаю дітям створити правильні композиції.

VI. Підведення підсумків уроку.

1. Виставка робіт учнів.

Під час виставки коментуються сильні та слабкі сторони робіт учнів. В обговоренні робіт приймають участь усі діти.

2. Обговорення робіт із залученням учнів.

Діти, розгляньте уважно роботи ваших однокласників. Зверніть увагу наскільки різні образи вам вдалося створити. Особливо хочу відмітити тих, хто створити два абсолютно різних малюнки. Давайте обговоримо як їм це вдалося. Шановні автори, розкажіть нам будь ласка.

VII. Заключне слово вчителя.

Я вважаю що ми з вами змогли зробити крок уперед. У роботі яку ми виконували сьогодні потрібно було проявити уважність та вміння фантазувати. Ми пригадали, яке значення має підбір кольорів у створенні зображення, яким чином співвідношення частин зображення та насичення його деталями впливає на гармонійність малюнку.

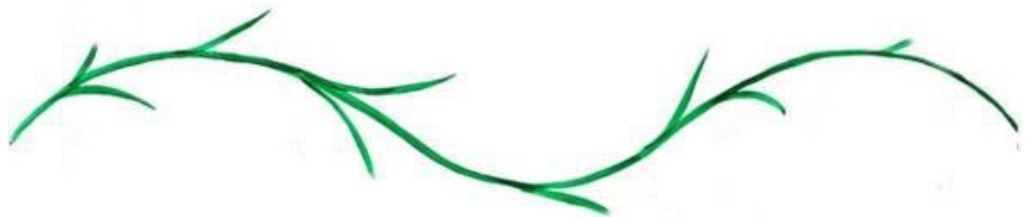
Техніка малювання бігунка

Одним із елементів петриківського розпису є також **бігунок** — квіти, листя і ягоди, по черзі розміщені на суцільній хвилястій лінії, подібно до витких рослин. Бігунком можна оформити будь-який предмет — від глечика і до селянської хати. Як переконують майстри петриківського розпису, **це один з головних оберегів, що означає безперервність сімейного щастя, нескінченність любові і благополуччя в домі.**

Починаємо малювати бігунок.

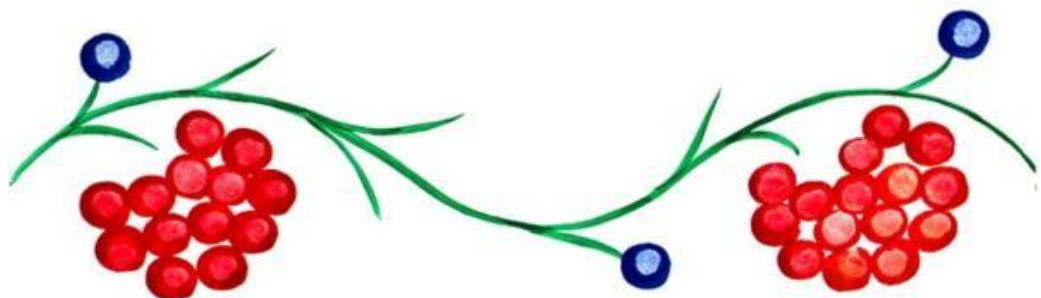
1. Розведи на палітрі зелену фарбу до стану рідкої сметани. Легким рухом руки проведи хвилясту лінію.

2. Простим олівцем або ж одразу зеленою фарбою познач розташування квіток, ягід і листочків на «хвильці».

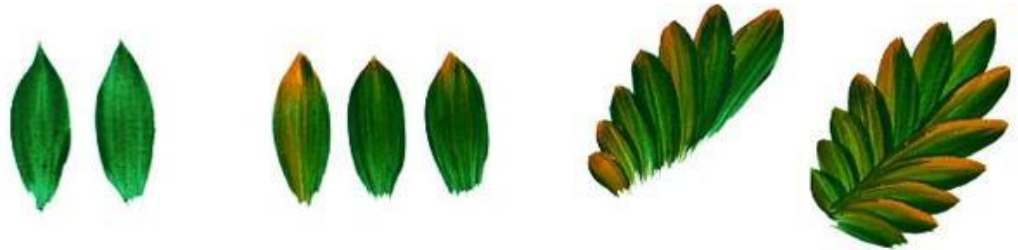

3. А зараз берися малювати ягідки. Розведи червону фарбу і опусти в неї подушечку вказівного пальця. Обережно притисни палець до паперового аркуша. Молодець! Переходь до малювання інших ягідок. Якщо все зробиш правильно, грона вийдуть охайними і красивими.

4. Тепер, застосовуючи ту ж методику, де-не-де намалюй сині ягідки.

5. **Особливу увагу зверни на малювання листочків.** Розведи зелену фарбу і плавними рухами виведи кожен листочок, використовуючи *перехідні мазки*. Що це таке? Пояснюю: щоб листочок мав відтінки інших кольорів, спочатку гарненько вмочи пензлик у зелену фарбу, а потім торкнися кінчиком пензлика фарби іншого кольору. Можна наносити малюнок.

Все зробив? Відмінно! Продовжуємо урок петриківського розпису.

6. Прийшов час зобразити квіти. Вмочи пензлик у жовту фарбу, а потім легенько — в червону. Намалюй квітку тієї форми, яку хочеш бачити на бігунку.

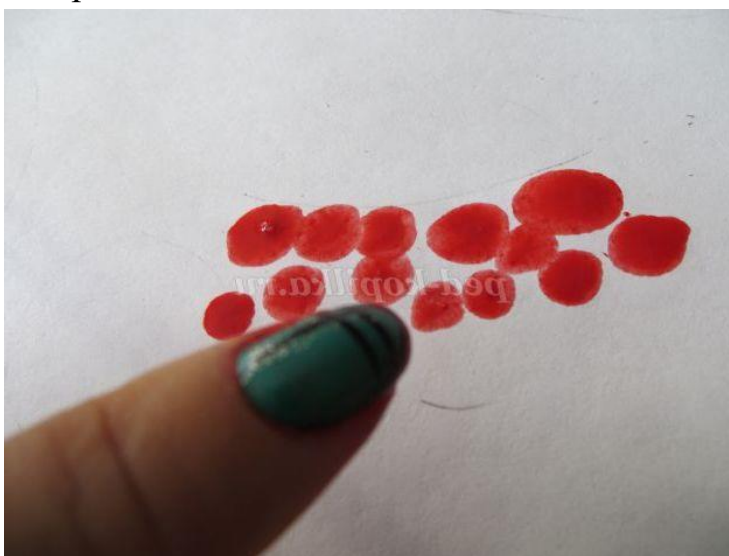
Ось, власне, і все! Тепер зобразити петриківський розпис для Тебе не складе особливих труднощів. Залишилося лише знайти підходящий предмет або стіну, щоб відточити отримані навички.

1. Справжні петриківські майстри не використовують у роботі простий олівець, але наш майстер-клас розрахований на дітей, і тому перед початком роботи ми придумуємо приблизно свій орнамент і замальовує олівцем. Контури квітів обводимо круглим лекалом, щоб вони вийшли чіткими. В ягодах просто намічаємо верх і низ. І намітити розташування листя.

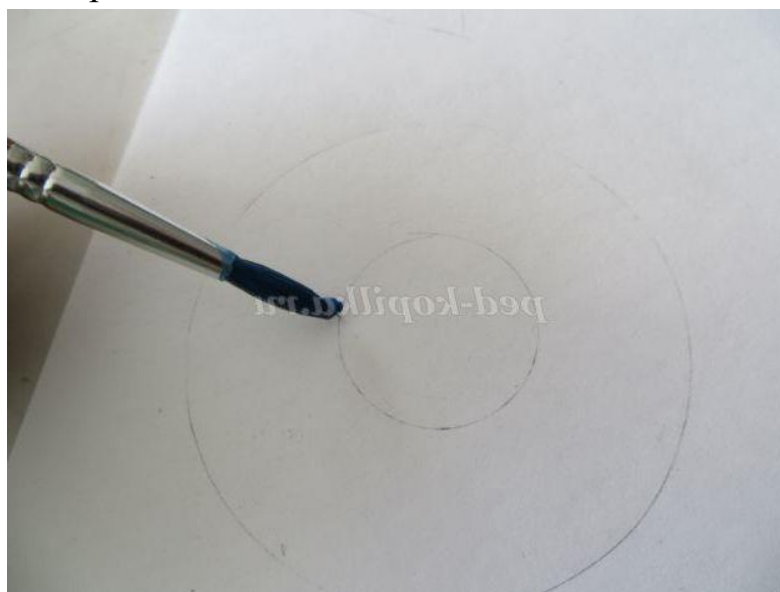
2. До п'ятого року життя діти вже знайомі з нетрадиційною технікою малювання «пальцеграфія», і тому зовсім без праці зроблять будь-ягідки, на нашому орнаменті це калина. Насправді, ягідки можна малювати що завгодно, але пальці зручні тим, що вони завжди « під рукою» так і причому з п'яти розмірів.

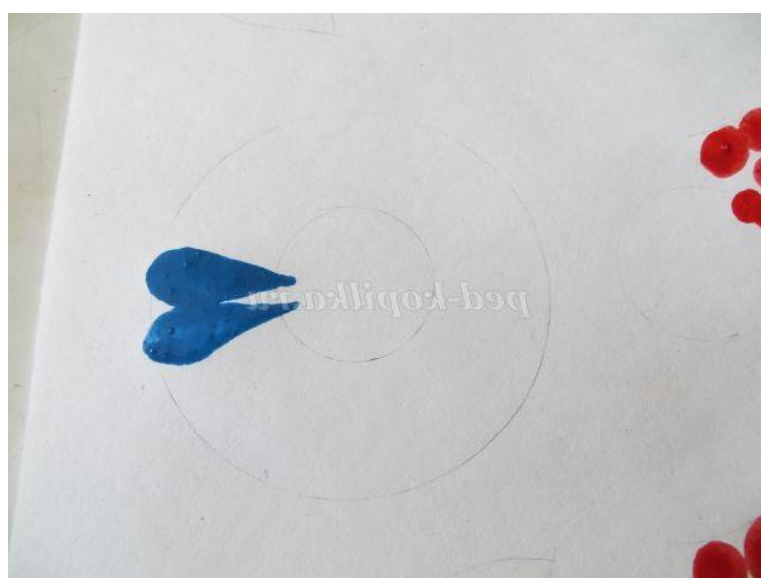
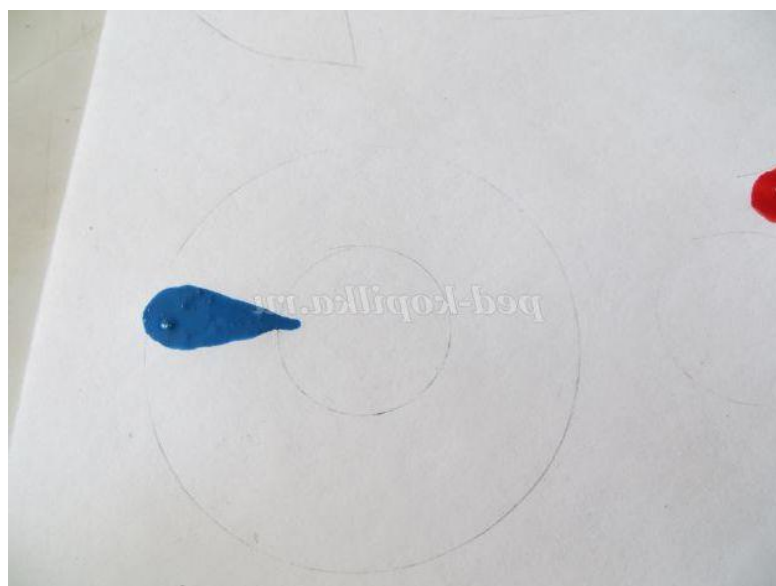

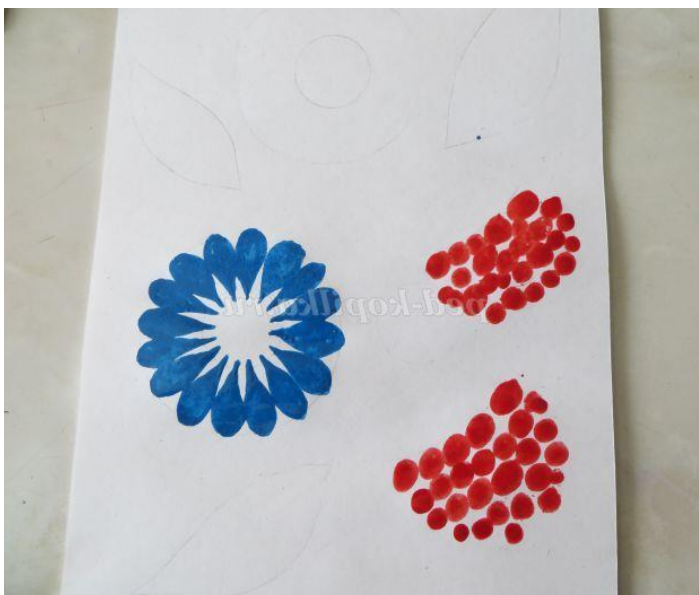

3. Далі приступаємо до малювання квітів, перший - ми будемо малювати, використовуючи елемент «зернятка». «Зернятко» - це простий мазок, профіль якого залежить від пензлика. Він є одним з основних елементів петриківського розпису, з допомогою якого створюються всі орнаментальні мотиви.

Вздовж лінії, проведеної олівцем, пензликом наносять мазки – «зернятка». Тримати пензлик треба так, щоб вусик «зернятка» був перпендикулярний до лінії. При цьому корпусом пензлика натискають так, щоб мазок мав форму краплі води. Повторюючи мазок багато разів, треба намагатися отримати однакову відстань між мазками. Це сприяє розвитку окоміру і ритму в зображенні.

Другий квітка малюємо пальцем. Починаючи зверху, щільно притиснути палець до паперу і спускаючи вниз послабити, зверху яскравіше і видніше контури, а внизу вийде слабкіше колір.

Так само і заповнюємо середину цієї квітки, пелюстки вийдуть коротше.

5. Квітка меншого розміру ми виконуємо елементом, який називається «кривеньке зернятко». «Кривеньке зернятко» - дуже поширений елемент, за допомогою якого утворюють «пир'ясту листя», «пуп'янки», пелюстки квіток.

Щоб зробити «кривеньке зернятко» треба кінчик пензлика опустити на папір біля вертикальної лінії. Витягуючи тонку лінію вусика, роблять легкий поворот пензлика. Завершують цей мазок притискуванням «п'ятки» пензлика до паперу.

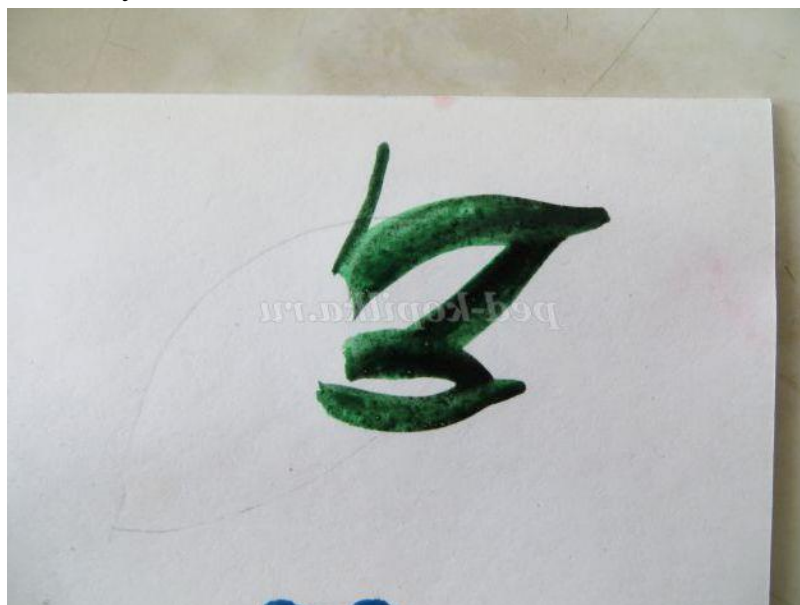
5.3. Ось такі виходять квіточки.

б. Отже, малюємо листочки. Я намалювала основні форми листочків, але це не означає, що потрібно обмежуватися прикладом, варіантів може бути безліч, на скільки вистачить фантазії. У малюванні листочка використовується перехідний мазок: спочатку на кисть набирається більш світлий тон, а потім самий кінчик занурюється у фарбу більш темного тону, аж до чорного.

6.2. Мазок починається вестися з кінчика пензля (точки) і потім, натискаючи до середини все більше і зменшуючи до закінчення мазка, знову виходимо в точку.

Таким чином робимо зубчики листка у

6.3. Середину листка просто зафарбовуємо світлим тоном.

6.4. Ось такі виходять листочки

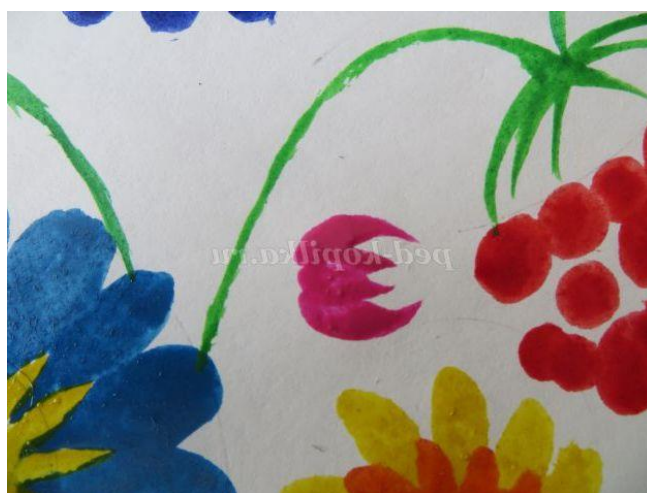

7. Середину першого квітки зафарбовуємо яскравим кольором, я зафарбувала жовтим. І домальовували стеблинки тоненьким пензликом.

8. Малюємо маленькі трхлепестковие квіточки, в порожніх місцях. Так само малюються з «зернышок» і «вигнутих зерняток».

8.3. Вийшло 5 квіточок, можна більше.

9. Таким чином, малюємо і листочки квіточок.

9.1. Домальовували стеблинки просто тоненьким пензликком. Дітям можна запропонувати домалювати фломастером.

І ось в самому кінці об'єднання деталей орнаменту за допомогою «питушинок».

Щоб композиція виглядала закінченою, в петриківського розпису використовують так зване «питушиння», тобто з'єднання, як окремих мазків у квітках і листках, так і окремих елементів між собою. Це можуть бути тоненькі лінії, з'єднані в одній точці в кольорах, уздовж центральної лінії у квітці, або різноманітні «травички», «бутони», маленькі ягідки, бутончики, колосочки і безліч інших дрібних деталей, які розміщені навколо основних елементів чи вздовж стебла в букетах.

Тема: «Подорож веселкою»

Завдання: Познайти з чудовою властивістю кольору перетворювати навколишній світ, з теплими та холодними квітами. Повторення та перевірка умінь користування основними кольорами, умінь отримувати відтінкові кольори; прищеплення естетичного смаку, пізнавальної та творчої активності.

Хід заняття:**1. Організаційний момент**

Доброго дня, друзі!

Перш ніж приступимо до роботи, я хотіла б вам розповісти одну історію: «У деякому царстві, в деякій державі жили-були щасливі люди. А були вони щасливі тому, що вмiли помічати красу в природі та оточуючих. Блакитне, небо та білі хмари, перша зелень та яскраві квіти, лагідні посмішки та навіть сріблястий дощ – все тішило їх. Королева Веселка вселяла в душі людей почуття прекрасного та доброго. Але одного разу трапилося лихо. Злий-презлий чарівник, пролітаючи над щасливим царством-державою, вирішив відібрати у людей радість. І задумав він страшне: закрив своїм чарівним плащем небо й тримав так довго, що всі фарби почали блякнути та сіріти. Світ став безбарвним. Люди стали сумними, сумними. Безбарвний світ не привертав їхньої уваги, нудні погляди не затримувалися ні на чому. Світ став нудним та нецікавим».

2. Актуалізація опорних знань (повторення емоцій, кольорів).

- Які емоції відчували жителі царства-держави, коли світ був яскравим та яскравим? А потім?

- Які ще емоції ви знаєте?

– Зараз я показую вам піктограми, ви називаєте правильно

емоції: спокій, здивування, образа, скромність, радість, страх, смуток, агресія.

Молодці, ви добре пам'ятаєте усі емоції. Але злий чарівник переплутав усе довкола, навіть літери та слова змішалися. У ігровому полі необхідно знайти заховані слова (помідор, апельсин, лимон, огірок, хмара, зливу, баклажан). Прочитайте слова, які ми знайшли, подумайте, які групи їх можна розділити і яке одне слово зайвим.

3. Робота з кольором

Згадаймо кольори Королеви Веселки, спираючись на отримані слова. Які з кольорів веселки є основними? (червоний, синій, жовтий). Змішайте червоний та жовтий, який колір отримали? Який предмет оранжевого кольору? (апельсин) Змішайте синій та жовтий колір, який отримали? Який є предмет зеленого кольору? (огірок) Змішайте червоний та синій, який колір отримали? Який є предмет фіолетового кольору? (баклажан)

Молодці, ви добре знаєте не лише емоції, а й кольори. Як ви пам'ятаєте, мешканцям держави світ здавався нудним та нецікавим. А у вас бувають ситуації, коли нічого не хочеться робити вам погано, сумно? Від чого це походить?

Давайте все погане зберемо у відро для сміття, запишіть на ньому все, що псує вам настрій, чого хотіли б позбутися.

Що ми робимо, коли цебро наповнене сміттям? Я також пропоную вам позбутися всього поганого, що будь-коли засмучувало вас. Ви можете зламати відро, викинути.

4. Візуалізація «Чарівні фарби»

Сядьте зручніше та закрийте очі. Двічі-три рази глибоко вдихніть і видихніть... Я запрошую вас у подорож до чарівного царства-держави. Стрибніть на білу пухнасту хмару, схожу на м'яку гору з пухких подушок. Ви приземляєтесь на чарівну квіткову галявину. Світло яскраве сонце. Ви вдихаєте легкий аромат квітів. Подивіться, які барвисті квіти навколо: червоні маки та тюльпани, сині волошки, дзвіночки, жовті кульбаби. Наповніться кольором та ароматом квітів. Зробіть глибокий вдих і на видиху розплющуйте очі.

Які відчуття ви зараз відчуваєте? Чи вдалося побачити барвисті квіти? Який настрій у вас?

5. Вправа з елементами арт-терапії «Чарівні долоні»

Діти, подивіться ще раз на Королеву Веселку. Чому тут немає ні чорного, ні сірого, ні коричневого кольору?

А тепер давайте поділимося із жителями царства-держави своїм веселим настроєм?

Потрібно вибрати колір, який відбиває ваш настрій зараз. Цим кольором ми «обдаровуємо» свою долоньку, ретельно фарбуючи кожен пальчик. Потім прикладаємо долоню до чистого листка - вийшов відбиток. Чекаємо кілька хвилин, щоб долоня висухла. Тепер її треба пожвавити. Що для цього можна зробити? (Правильно, поділитися своїм гарним настроєм, домалювати посмішку, очі, ще якісь атрибути на ваш розсуд).

Подивіться, які чудові долоні в нас вийшли. Який настрій у наших долоньок? А у вас? Як ви себе відчуваєте?

6. Підсумок уроку

Чи сподобалася вам подорож чарівним царством? Що заповнилося найбільше?

Конспект інтегрованого уроку з музичного мистецтва та образотворчого мистецтва

Для учнів 3-4 класів

Тема. Народний український орнамент. Диво-вишиванка

Мета: ознайомити учнів із вишиванкою як одним із видів національного українського мистецтва, і з музикою на цю тематику; формувати ключові компетентності учнів, а також уявлення про народні традиції створення та носіння вишитого українського одягу; розвивати в учнів пізнавальний інтерес до народної музики, бажання пізнавати українські традиції; виховувати патріотичні почуття та національну гідність.

Завдання уроку:

ХТД: зображення орнаменту для сорочки-вишиванки, розгляд картин та ілюстрацій із зображенням українського національного одягу; спів пісень у відповідному настрої (міміка, жести при емоційному виконанні).

СІМ: сприймання мистецьких та музичних творів та висловлювання враження.

Музичний матеріал: розучування та спів пісні «Мама гарно вишива» слова Володимира Кленца, музика Миколи Ведмедері; слухання музичних творів: Л. Горлицька «Вишита сорочка», сл. Л.Гришко, обробка Н.Стецька «Вишиванка»

Обладнання: зразки українських вишитих сорочок, малюнки різноманітних вишиванок; шаблон сорочки-вишиванки; кольорові олівці, фломастери; записи українських пісень, технічні засоби навчання.

Хід уроку

I. Організація учнів до уроку

1) Привітання у ранковому колі

Другу руку простягни,
І міцніше обійми.
З днем чудовим привітай.
Добра й щастя побажай.
І відчуй тепло долоньок,
Українських синів й доньок.
Ми всі дружная сім'я,
Українці - ти і я!

2. Ігровий тренінг «Моя вишиванка красива, тому що...»

- Сьогодні ви всі одягнені у вишиванки. Назвіть по черзі своє ім'я і опишіть свою вишиванку.

II. Актуалізація опорних знань

Приєм «Музичний лабіринт»

Фронтальна робота: учитель на екрані презентує зображення (натяки), аудіофрагменти, за якими треба відгадати зашифроване ключове слово.

Презентаційний ряд: *рослинний орнамент, геометричний орнамент, нитки, голка, біла сорочка, аудіозапис фрагменту пісні «Вишиванка» сл. Л.Гришко, обробка Н.Стецька. (Відповідь – Вишиванка).*

3. Повідомлення теми і мети уроку

- Сьогодні ми з вами поринемо у історичне минуле нашого народу і познайомимося з річчю, яка є цінним скарбом українців.
- Тема нашого уроку «Диво-вишиванка».

4. Основна частина

1) Вступна розповідь вчителя (використання презентації)

Вишивка – вид народного декоративно-прикладного мистецтва. На вишивці зображені різноманітні орнаменти.

Орнамент – це візерунок . Орнаменти зображуються на полотні за допомогою ниток та голки. Кожний орнамент щось символізує (розгляд зразків орнаменту на мал.1

На орнаментах можуть бути присутні хвилясті лінії, ламані лінії; також чотирикутники та трикутники, квіти, листочки та плоди.

Символ – умовне позначення будь-якого предмета, виражає ідею та почуття виробу.

Ви помічали, що колір викликає різні почуття, створює радісний або сумний настрій?

Традиційними кольорами в українській вишивці є червоний, чорний та білий кольори. Також зустрічається синій, жовтий, зелений.

Білий колір – символ чистоти.

Червоний колір – любов, гармонія.

Чорний колір – сум, відштовхує негативну енергію.

Зелений колір – символ живої природи.

Синій колір – символ неба і води.

Жовтий колір - символ сонця.

- А зараз послухайте пісню і скажіть, якими кольорами мати вишила сорочку для свого сина?

2. Слухання музичного твору

Л. Горлицька «Вишита сорочка» (для перегляду потрібно відсканувати QR-код).

3. Аналіз- інтерпретація музичного твору

- Який настрій у вас з'явився після прослуханої пісні?
- Охарактеризуйте мелодію пісні, виберіть ті слова, які найбільше підходять.

ВЕСЕЛА МЕЛОДІЙНА СУМНА РАДІСНА РИТМІЧНА
СПОКІЙНА ШВИДКА ПОМІРНА

5. Мотивація до виконання художньо-творчого завдання

1. Аналіз-інтерпретація художнього твору

- Розгляд ілюстрацій із зображенням українських вишиванок.

- Перегляд таблиці смислового значення деяких мотивів українських орнаментів.

- Перегляд м/ф «Це наше і це твоє.

Знана у всьому світі вишивка – наша!»

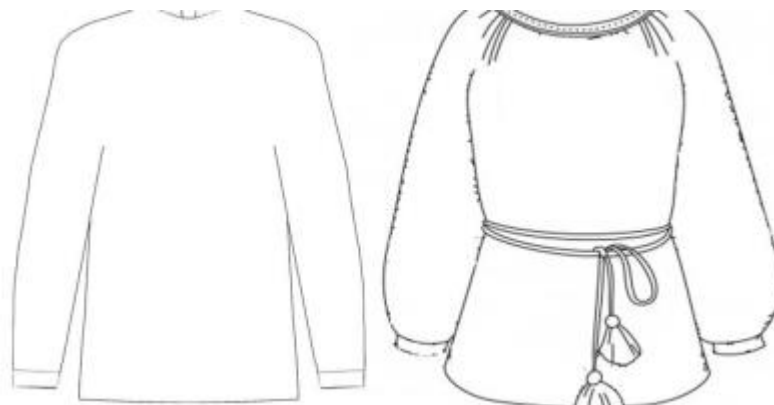
(для перегляду потрібно відсканувати QR-код).

6. Художньо-творча діяльність

1. Постановка практичного завдання

Придумайте і намалуйте орнамент для сорочки (робота з готовим шаблоном української сорочки, див. мал. 2).

Діти за допомогою олівців та фломастерів створюють орнаменти для вишиванки.

Мал.2

Поточний інструктаж

1. Подумайте, який колір матиме ваша вишиванка.

2. Які кольори орнаменту переважатимуть?

3. Олівцем працюйте легко, без натиску, щоб мати змогу виправити невдалі лінії.

Учні працюють на творчим завданням під музичний супровід (сл. Л.Гришко, обробка Н.Стецька «Вишиванка»); для перегляду потрібно відсканувати QR-код).

3. Руханка «Україно, ми твоя надія»

7. Вокально-хорова робота

1. Дихальна вправа «Аромат квіточки». Набрати повітря носом, ніби вдихаємо аромат квіточки, і видихнути повітря ротом.

2. Розучування пісні «Мама гарно вишива» слова Володимира Кленца, музика Миколи Ведмедері

- Презентація пісні вчителем під власний супровід.

Налаштування учнів на перший звук мелодії.

- Розучування прийомом «Луна» (учитель проспівує музичну фразу, учні повторюють).

МАМА ГАРНО ВИШИВА
Слова Володимира Кленца
Музика Миколи Ведмедері

1. Мама довго вишива
Братуку сорочку,
Каже: - Будеш, як бузок,
Любий мій синочку.

Приспів:

*Наймиліша в світі наша люба ненька,
Бо вона єдина, бо вона рідненька.*

2. Мама в хаті вишива
Блузочку біленьку,
Каже: — Будеш, як весна,
Доню дорогенька.

Приспів.

3. Мама гарно вишива
Рушники веселі,
Тому кожному у нас
Затишно в оселі.

Приспів.

МАМА ГАРНО ВИШИВА

Сл. Володимира Кленца
Не поспішаючи

Ma - ма дов - го
ви - ши - ва бра - ти - ку со - роч - ку, ка - же: — Бу - деш, як бу - зок,
лю - бий мій си - ноч - ку. Най - ми - лі - ша в сві - ті на - ша лю - ба
вень - ка, бо во - на с - ди - на, бо во - на рід - нень - ка.

Мама в хаті вишива
Блузочку біленьку,
Каже: — Будеш, як весна,
Доню дорогенька.
Приспів.

Мама гарно вишива
Рушники веселі,
Тому кожному у нас
Затишно в оселі.
Приспів.

- Який характер пісні?
- Про що співається в пісні?
- Який настрій у вас з'явився?

III. Підсумок уроку

Рефлексія

Я виконував (ла)
завдання.....

Тепер я зможу....

Було цікаво....

Було складно...

Тема: «Відображення дерев у воді» (Малювання в техніці «по-мокрому» (з відображенням))

Завдання: познайомити дітей із новою технікою малювання подвійних (дзеркально-симетричних) зображень. Удосконалювати техніку малювання аквареллю та гуашшю. Розширити можливості способу малювання по-мокрому з отриманням відбитків як виразно-образотворчого засобу дитячого живопису. Вчити дітей складати гармонійну композицію кольорів, передаючи враження про осінь адекватними образотворчими засобами. Розвивати інтерес до природи та відображення уявлень у образотворчій діяльності. Показати дітям зв'язок між різними видами мистецтва.

Обладнання: Білі листи А3, акварельні та гуашеві фарби, пензлики різних розмірів, баночки з водою, губки, серветки, палітри, рукавички, воскова крейда. Твір П.І.Чайковського «Жовтень», репродукції ранньої та пізньої осені, гілка з листям дзеркало.

Хід заняття:

Організаційний момент

Хлопці, сьогодні ми з вами ставатимемо чарівниками і перетворимо чисті листи на гарні роботи. Я приготувала вам загадку, послухайте уважно і скажіть про що мова:

Що за чарівниця фарби взяла,
Листя пофарбувала, з гілок смілива,
Мошек сховала спати до весни,
Що за чарівниця? - Запитайте ви.

Діти: Осінь!

Вчитель: Молодці, а як ви здогадалися? (Відповіді дітей)

Вчитель: Які є два періоди осені? Рання та пізня!

Послухайте вірші та визначте, в якому творі, про який період осені йдеться:

3. Федорівська «Осінь».

Осінь на узліссі фарби розводила
 По листі тихенько пензлем проводила
 Пожовтів ліщина, і зацвіли клени
 У пурпурі зеленому лише дуб зелений.
 Втішає осінь: не шкодуйте літо!
 Подивіться, гай – золотом одягнений!
 І друге:

А. Плещеев «Пізня осінь»

Минуло літо, осінь настала,
 На полях і в гаях порожньо і похмуро
 Пташки відлетіли, стали дні коротшими
 Сонечко не видно, темні, темні ночі

В якому уривку йдеться про ранню осінь, а в якому про пізню, чому ви так думаєте?

А тепер подивіться на репродукції картин та визначте, які періоди осені тут зображені і чому. (Відповіді дітей)

Основна частина

Ось бачите, якими різними способами можна передати красу природи - і віршами і живописом, а ще музикою, поки ви будете малювати я включу вам уривок з твору П.І. Чайковського «Пори року. Жовтень», він допоможе вам передати настрій ваших картин. А тепер я пропоную намалювати вам період осені, який вам більше сподобався. Хочу показати вам незвичайний спосіб малювання, пейзаж у якому дерева ніби виглядають у воду. (Вчитель показує відображення гілки у дзеркалі) Як ви вважаєте, ми можемо намалювати таку картину? Як це зробити?

Беремо аркуш паперу, складаємо його навпіл по вертикалі, позначивши лінію згину, розкриваємо аркуш. Чим буде лінія згину? (Горизонтом.)

Що вище за лінію? (небо)

Що нижче, в чому відобразатиметься дерево? (вода, озеро, річка та інше)

Що ще може позначитися у воді? (хмари, птахи, берег...)

Як малювати дерево? (Знизу вгору.)

Яким пензлем малювати ствол, а якої гілки? Скільки гілок малюватимемо гілок багато чи мало, в якому напрямку малюємо гілки? Яким чином малюватимемо листя? Якою фарбою малюватимемо дерево гуашшю або аквареллю? Що таке тонова розмивка? Якою фарбою вона робиться? Молодці все згадали. А тепер я вам покажу новий спосіб виконання тонової розмивки поролоном (показ). Надягаємо рукавички, беремо шматочок поролону, змочуємо листок водою, потім обмочуємо поролон у фарбу можна відразу в кілька кольорів, і починаємо малювати. Тепер знімаємо рукавички і кладемо їх разом із поролоном на палітру. Приступаємо до малювання дерева на лінії горизонту, тільки малювати треба швидко та акуратно, доки не висохло наше небо. Потім змочуємо нижню частину листа поролоном або долонькою та «занурюємо» наше дерево у воду. Беремо пензлик «щетинку» і робимо бриж на воді, ледве торкаючись кінчиком пензля до листа, проводимо короткі горизонтальні лінії зліва направо і навпаки. А тепер завершуємо роботу, серветкою промокуємо хмари, і промальовуємо кору дерева восковою крейдою. Як ви вважаєте, яке дерево потрібно намалювати чіткіше? Чому?

А тепер приступаємо до малювання.

Підсумок обговорення робіт

Молодці, яка гарна та різна осінь у вас вийшла. Давайте залишимо свої роботи на місцях, щоб вони висохли, А на столі наведемо порядок - воду виллємо, Фарби закриємо і приберемо на місце, руки помиемо, і підемо, подивимось, у кого які краєвиди вийшли, кому що сподобалося і чому. Обговорення робіт.

Тема: Дерево, якого немає у природі

Мета: Придумати і зобразити дерево з предметів дійсності, що нас оточує, якого немає в природі.

Завдання

Освітні: познайомити із прийомом творчої уяви – стилізацією природних форм.

Корекційні: розвивати творчу уяву через перетворення продукту дійсності на продукт творчості на прикладі дерева. Розвивати дрібну моторику руки у процесі малювання.

Виховні: Виховувати акуратність під час роботи з інструментами та вміння працювати самостійно.

Обладнання: Дошка, 2 стенди, столи для роботи, на яких приготовані необхідні матеріали: альбомний лист формату А4, акварельні фарби або гуаш, олівці, пензель, ємність під воду, гумка, лінійка.

Хід уроку.**1. Організаційний етап**

Здрастуйте хлопці. Подивіться на столи, сьогодні все це знадобиться на занятті.

Чи у всіх робочі місця готові? Добре, тоді починаємо заняття. .
Підготовчий етап

У: Тема нашого заняття "Дерево, якого немає в природі". Гуляючи часто вулицею, згадайте, які ви бачили дерева.

Діти: береза, тополя, горобина, дуб, клен:

У: Хлопці, давайте зіграємо у таку гру. Я називаю дерево, і якщо воно росте в наших північних лісах, то ви піднімаєте "ліс рук" і махаєте мені. А якщо такого дерева в нашому лісі не знайти, ви опускаєте руки вниз. Спробуємо? Береза ..., Дуб ..., Ялина ..., Сосна ..., Клен ..., Пальма ... та інше.

Молодці.

Вчитель показує дітям ілюстрації до книг: «У країні не вивчених уроків» та К. Чуковський «Диво-дерево».

У: Хлопці, а як ви вважаєте, де можуть рости такі дерева?

Діти: У книжках, казках тощо.

У: Правильно такого дерева в природі немає. Їх вигадали художники-ілюстратори. І сьогодні на занятті ми з вами придумаємо та замалюємо дерево, якого немає у природі. Для цього спершу давайте спробуємо розібратися в будові дерева.

Педагог показує плакати «Береза» та «Дуб». Разом із дітьми дає їм характеристику.

У: (Показуючи плакат «Береза») що це за дерево?

Діти Береза.

У: Який у неї стовбур і гілки?

Діти: Стовбур - тонкий, високий, білого кольору з чорними цятками. Основні гілки тонкі, додаткові гілки ще тонші, вони переплітаються з основними.

У: (Показуючи плакат «Дуб») а це що за дерево?

Діти: Дуб.

У: А що ви можете сказати про його будову?

Діти: Стовбур широкий, невисокий, потужний. Всі гілки розходяться з одного місця (як пальці на долоні) їх небагато. Крона густа, кругла, мов шапочка.

У: А чи можна сказати, що ці дерева схожі? Якщо так, то чим? А якщо ні, то у чому різниця?

Діти: Так, у обох дерев є стіл та гілки - основні та додаткові. Але, можна сказати, що вони не схожі, бо береза - висока і струнка, а дуб - низький з товстим стволом.

Вправа на розвиток уваги «Дерево життя»

Діти виконують завдання.

У кабінеті знаходиться багато картин із зображенням дерев, ваше завдання знайти та порахувати всі зображені дерева. На підрахунок вам надається 5 хв.

У: А зараз все займіть свої місця та назвіть результати своїх підрахунків. Підніміть руку, хто знайшов менше 10 дерев?

Хто знайшов більше 10, але менше 25 дерев?

У: А хто знайшов понад 25?

У: Хто знайшов усі 39 дерев?

У: Молодці. Ви виявилися дуже уважними.

Пояснення з демонстрацією алгоритму побудови дерева, що не існує у природі.

У: Навчитися малювати навколишні предмети - це одне з найприємніших і найрадісніших досягнень у житті. Ви побачили, що просте дерево можна перетворити на незвичайне, використовуючи різні предмети.

А давайте подумаємо, які ще предмети дійсності, що оточують нас, можна використовувати придумуючи дерева.

Діти: овочі, фрукти, комахи, тварини, предмети побуту тощо.

Як багато предметів можна використовувати для чудо-дерев! Всі дерева вийшли б вони різні, але принцип їх побудови буде той самий. Давайте розглянемо схему, за якою ми малюватимемо дерево, що не існує в природі.

Педагог демонструє плакат-схему «Алгоритм побудови дерева, що не існує в природі».

Визначаємо висоту фігури майбутнього (задуманого) дерева. Малюємо стовбур.

Замінюємо стовбур дерева на задуманий предмет, наприклад, чобіт.

Підмальовуємо до ствола-чобітка основні гілки.

Замінюємо основні гілки на гілки-чобітки.

Підмальовуємо до основних гілок чобітка додаткові гілки-чобітки. Зараз кожному з вас необхідно придумати і замалювати дерево, що не існує в природі. А також придумати назву дереву та невелику фантастичну розповідь. Хлопці, вам зрозуміло, в якій послідовності ви малюватимете дерево? Якщо питань немає, можна приступати до роботи.

Діти працюють самостійно.

У: ви все впоралися із завданням. А зараз я пропоную організувати міні-виставку. Для цього кожен підходить до дошки та вивішує свою роботу.

У: Давайте подивимося, які різні та оригінальні дерева у нас вийшли.

Діти розповідають про свої дерева.

У: Молодці. У вас вийшли чудові роботи.

Тема: «Казкова квітка»

Мета: познайомити з особливостями самчаківського розпису (розширити знання учнів про народне декоративно-прикладне мистецтво)

Завдання уроку:

- Освітні: ознайомити з історією та традиціями самчаківського промислу, з особливістю розпису, з технологією виготовлення
- Корекційно-розвиваючі: розвитку естетичного смаку та фантазії; формування ручної вмілості та навичок роботи з художніми матеріалами; розвиток посидючості, уваги, акуратності під час роботи з фарбами; розвиток зорового сприйняття
- Виховні: виховувати інтерес до історії свого народу, виховання самостійності

Обладнання: презентація, музичний кліп про самчиківку, предмети народного прикладного мистецтва «Самчаківський розпис» (фігурки, посуд тощо), репродукції; плакат: «Основні кольори самчиківки»; аркуш паперу+велика плоска кисть+гуаш та палітра (для демонстрації мазка)

Хід заняття**1. Організаційний момент.**

Ось і пролунав дзвінок, починаємо наш урок.

(Привітання дітей).

Перевірка підготовки учнів до уроку.)

Хлопці, перевірте:

Все на місці, все в порядку

Щітки, фарби та зошити?

2. Повідомлення теми та мети уроку

Хлопці, сьогодні наш урок буде присвячений одному з основних видів народного промислу – «Казковій квітка».

На уроці ми з вами познайомимося з технологією виготовлення та виконаємо малюнок у техніці самчики; познайомимося історією та традиціями самчиківського промислу, з особливістю розпису.

Це нам потрібно для того, щоб вміти відрізнити самчиківський розпис від інших видів народного промислу.

3. Вивчення нового матеріалу

Тепер ми з вами переходимо до вивчення нової теми: Казкова самчиківка. Я хотіла б вам прочитати невеликий вірш про цей вид розпису.

Синьо-блакитні
Троянди, листя, птахів.
Побачивши вас вперше,
Кожен здивується.
Чудо на порцеляні -
Синій купіль.
Це називається
Просто розпис ...

Подивіться на дошку. Тут ви бачите кілька виробів, прикрашених самчиківським розписом. А також подивимося на слайди, де ви бачите фото з виробами самчикі.

Подивіться уважно, які кольори тут використовуються? (Синій, білий, блакитний).

Особливість Самчиківського розпису полягає в тому, що вона виконується в холодній гамі кольорів і тут ми бачимо на білому тлі візерунки від темно синього до всіх відтінків блакитного. Подивіться на плакат, які кольори тут використовуються? (Показати плакат «Кольори самчики»).

Ще одна особливість самчиківського розпису полягає в тому, що цим розписом прикрашаються керамічні вироби.

Що таке кераміка?

Кераміка – це вироби із обпаленої глини. Це фігурки, вази, глечики, тарілки.

(Продемонструвати вироби).

А тепер звернемося до історії виникнення самчиківського розпису.

У деякому царстві, в деякій державі, неподалік Москви, серед лісів і полів стоїть містечко Самчаки. Жили тут майстри гончарної справи. Здавна робили вони посуд із білої глини. Навіть назва села пов'язана була зі словом "палити", адже вироби з глини обов'язково піддавали випалу в печі за високої температури. І ось зібралися вони якось і почали думати, як би їм краще майстерність свою показати, всіх людей порадувати та свій край прославити. Думали-думали та придумали. Вирішили ліпити посуд такий, якого світло не бачив.

Став кожен майстер своє вміння показувати. Один зліпив чайник: носик у вигляді голівки півня, а на кришці – курочка красується.

Інший майстер подивився, подивився, але чайник ліпити не став. Побачив він на вулиці бичка та й виліпив його.

(Третій майстер подивувався такій красі, а сам ще краще придумав. Зліпив він цукорницю у вигляді казкової рибки. Усміхається рибка, хвостом помахує, плавничками трусить. Дивна вийшла цукорниця.

Стали далі думати. Як би прикрасити такий вигадливий посуд?

Розійшлися по домівках. Ідуть дорогою і дивляться. А довкола казкова краса, розливається синь-синева: високе синє небо з білими хмарами, вдалині синій ліс видніється, синя гладь річок та озер, а над ними білий туман стелиться.

От і задумали вони перенести цю синьову на білу порцеляну. І все, що пензель малює, стає синім та блакитним. І квіти, і люди, і птахи, і трава.

Полюбився ошатний посуд людям, і стали називати його ласкаво «Ніжно-блакитне диво – казкова самчиківка». На весь світ прославили

самчиківських майстри свій улюблений край, всім розповіли, які майстерні майстри живуть на Хмельницькій області.

Досі стоїть неподалік Хмельниці серед лісів і полів старовинне село Самчики. Працюють у ньому онуки та правнуки знаменитих майстрів. Продовжують славу традицію - ліплять і розписують дивовижний самчикіську посуд.

Самчиківка- стародавнє село, розташоване у селі Самчикі Хмельницької області. Самчиківка завжди славилася своїми глинами та розписом. Широкий видобуток різних сортів глини велася в Самчиківка із середини XVII століття. Глина в цьому районі жирніша і має такий склад, який під час випалу не тріскається. У цьому районі існує багато сортів глини, які відрізняються і за властивостями і кольором: білі, сірі, червоні, коричневі.

Давайте поїдемо в подорож на керамічний завод і подивимося, як народжується диво самчиківського фарфору. (супроводжується презентацією)

Ми з вами у майстерні художника. Тут відбувається народження форми предмета та його художнього розпису. Художник олівцем та фарбами малює на папері ескізи майбутнього посуду.

Ескіз він передає до гончарної майстерні або формувального цеху. Гончар із глини на спеціальній круглій підставці формує глечик або вазу. Це коло постійно обертається. А гончар, додаючи глину нарощує виріб, що виготовляється, надає йому потрібний вигляд і форму. Але гончар не може виготовити велику кількість виробів, на це піде у нього багато часу і сил. Тому на заводі існує формувальний цех.

Тепер ми у формувальному цеху. Тут за ескізом художника майстер-формувальник виготовляє з гіпсу форму, в яку заливає рідку порцелянову масу – шлікер. У формі маса застигає, повторюючи обриси майбутнього предмета.

Високий виріб виймають із форми, обробляють і вручну прикріплюють дрібні деталі: ручки, носик, кумедні фігурки людей та тварин.

Після цього слідує просушування. Вироби мають ряди на спеціальних полицях.

Після випалу виріб поміщають у рожеву рідину, щоб побачити тріщини та виявити шлюб.

Потім слідує розпис темним кобальтом. Кожен виріб майстер розписує вручну.

Потім виріб занурюють у глазур і знову ставлять у піч. При високій температурі глазур стає прозорою і блискучою, а темний кобальт набуває безліч відтінків синього кольору.

Ось воно – блакитне диво Самчиківка! Око не відвести від химерної форми виробів та краси візерунків, наче подарованих самою зимою!

Ось ми з вами довідалися про технологію виробництва самчиківської кераміки. Тепер дізнаємося, як цей розпис виконується?

Техніка Самчаківка. Уважно розгляньте форму мазка. Тоновий перехід від темно-синього до світлого виходить за рахунок того, що майстер набирає фарбу лише на один бік пензля. З одного боку кисті у нас фарба темніша, а з іншого блідіша. І майстер мазками малює якийсь візерунок. (Продемонструвати на аркуші паперу).

Основні елементи Самчаківки

А тепер розглянемо, які мотиви існують у самчаківці та як прикрашаються вироби.

- Використовуються точки та смужки.
- Бордюр - смуга, що обрамляє
- Крапельки
- Мабуть, найулюбленіший візерунок – самчаківська троянда. Іноді вона зображена крупно, широкими мазками. А іноді, написана тоненьким пензликом.

- Як доповнення використовуються завитки, дуги, сіточки, травинки.
- У самчаківській кераміці можна побачити птахів,
- тварин, людей.
- На великих виробах можна побачити пейзаж.

5. Практична робота

А тепер приступимо до виконання практичної роботи. Вам потрібно виконати малюнок у техніці самчаки.

А щоб робота у вас ладналася, та сперечалася, я включу вам музику. Адже музика надихає і сприяє творчості.

6. Підбиття підсумків.

Отже, хлопці все добре впоралися із завданням.

Які кольори і використовують у самчиківському розписі? (Блакитний, синій, білий).

З якого матеріалу самчиківські вироби виготовляють? (З глини)

Гончар – хто це?

Звідки походить назва самчаківського розпису? (від назви села – Самчики)

Додаток 3.**Тема уроку: «Золоті фарби осені» (Робота в техніці тиснення
листя).**

Цілі: ознайомлення з новими можливостями художніх технік, оволодіння технікою «тиснення листя»; розвиток образного уявлення, творчого сприйняття дійсності; виховання художнього смаку.

Завдання

Освітні: Ознайомити учнів із технікою «Тиснення листя». Формувати творчий інтерес. Закріплювати навички образотворчої діяльності.

Виховні: Розвивати естетичну думку. Сприяти сприйняттю прекрасного.

Корекційні: Розвивати творчі здібності та навички в роботі.

Обладнання: альбомні листи, гуаш, пензлики, стаканчики з водою, листя різних дерев.

Зоровий ряд: ілюстрації та фотографії із зображенням осені.

Хід уроку.**1. Організаційний момент та мотивація до навчання.**

Здрастуйте хлопці!

Яка зараз пора року?

Послухайте вірш

золота осінь

Осінь. Казковий палац,

Всім відкритим для огляду.

Просіки лісових доріг,

Тих, хто задивився в озера.

Як на виставці картин:

Зали, зали, зали, зали

В'язів, ясенів, осик

У позолоті небувалою.

Липи обруч золотий
Як вінець на нареченій.
Обличчя берези - під фатою
Вінчальною та прозорою.
Похована земля
Під листям у канавах, ямах.
У жовтих кленах флігеля,
Немов у позолочених рамах.
Де дерева у вересні
На зорі стоять попарно,
І захід сонця на їх корі
Залишає слід янтарний.
Автор: Борис Пастернак

У: Хлопці, осінь подарувала вам різнокольорове листя. Вони у вас на парті. Але це незвичайне листя, на них загадки. (Кожен учень читає загадку, інші ж відгадують).

1. Дні стали коротшими,
Найдовшою стали ночі,
Хто скаже, хто знає,
Коли це буває? (Восени)
2. Прийшла без фарб
І без пензля
І перефарбувала все листя. (Осінь)
3. Він з весни висів на гілці,
Був зелений - пожовк,
Тільки дмухнув слабкий вітер,
Він уже й полетів. (аркуш)
4. Рудий Єгорка
Впав на озерце,
Сам не потонув

І води не сколихнув. (Осінній лист)

5. Осінь у гості до нас прийшла

І з собою принесла...

Що? Скажіть навмання!

Ну, звісно... (Листопад)

6. Листя жовте летить,

Падають, кружляють,

І під ноги просто так

Як килим лягають!

Що за жовтий снігопад?

Це просто... (Листопад)

У: Хлопці, про що ми сьогодні з вами розмовляємо? Про осінь, листя, про фарби осені.

І сьогодні, щоб краще перейнятися фарбами осені, зараз ми вийдемо на вулиці і розглянемо осіннє листя.

У: Які кольори нам дарує осінь? червоний, жовтий, помаранчевий, коричневий, жовто-зелений та інше.

У: Послухайте розповідь Г. Скребицького «Художник – осінь» та зверніть увагу на те, які кольори осені описує автор.

«Художник – осінь покрила берези та клени лимонною жовтизною. Листя осиннок розрум'янило, наче стиглі яблука. Став осинник увесь яскраво-червоний, весь, як вогонь, горить. Могутній дуб у мідну ковану броню одягла. Стоїть могутній дуб - богатир, густим листям трусить. На розлогі липи одягла важкий убір із золотої парчі. І лише голки на ялинці та сосни не змогла прикрасити митець – осінь. Ось і залишилися сосни та їли по-літньому темно-зеленими. І від цього ще яскравіше, ще ошатніше став ліс у своєму строкатому осінньому уборі». Повідомлення теми і цілей уроку.

У: Хлопці, ви здогадалися, що ми сьогодні малюватимемо?

(Відповіді учнів)

У: Правильно, сьогодні ми зображатимемо осінь, осінні листя.

Але виконувати роботу ми будемо не зовсім звичайним способом: у техніці «тиснення листя». Знайомство з новим матеріалом.

У: Хлопці, я просила вас принести осінні листочки і малювати ми будемо з їхньою допомогою.

Тиснення листя - це один із способів друкування.

Друкування за допомогою рослин - один із найдавніших прийомів.

Матеріали для роботи: листя, гуаш (акварель з милом), газетний папір та альбомні аркуші паперу.

Свіжий або сушений листочок (рослина) розпрямляють, поклавши його на газетний папір лицьовою стороною донизу. Зворотний бік листочка покривають фарбою (але не дуже густо). Фарба не повинна бути рідкою. Забарвленою стороною лист прикладають до чистого аркуша паперу. На аркуші залишається відбиток. Якщо він вийде жирним, то виконують ще один, не забарвлюючи лист знову.

Іноді листок погано покривається фарбою: вона ніби скочується з нього. У такому разі накрити листок папером і зверху добре притиснути долонею. Фізкультхвилинка. Творча робота. Закріплення знань, навичок.

. Гра «Чий листок»

У: Хлопці, перш ніж почати малювати, ви повинні визначитися, листя якого дерева ви будете використовувати, а щоб допомогти вам у цьому я пропоную вам пограти в гру «Чий листок».

Шалун - вітер зривав з дерев листочки і переплутав їх.

Визначте, з якого дерева впав листок і прикріпіть його до назви.

1. Виконання практичної роботи
2. Демонстрація зразків малюнків.
3. Виконання учнями практичної роботи.
4. Контроль за виконанням практичної роботи. Аналіз робіт учнів.

Експрес – виставка. Аналіз робіт, вибір більш вдалих. Підсумок уроку.

Вчитель: Хлопці, з якою технікою познайомились на уроці?

Що нового дізналися на уроці?

Прибирання робочих місць.

Конспект заняття на тему «Осіньне дерево». (аплікація з рваного паперу).

Ціль: познайомити з технологією виготовлення виробу з рваного паперу.

Завдання:

Освітня: Повторення раніше засвоєних знань про папір; закріплення понять про колір; формування уявлень про фізичні властивості паперу (згинається, ріжеться, розривається, обривається) у процесі предметно-практичних дій; навчання прийому розривання паперу на 2 частини лінії згину;

Розвиваюча: Розвиток координації правої та лівої кистей рук, точності та плавності рухів; формування вміння аналізувати аплікацію з питань вчителя;

Виховна: Виховання вміння бачити красу навколишньої природи.

Обладнання: кольоровий папір (жовтий, помаранчевий, зелений), ілюстрація-заготівля для виконання практичного завдання, клей, пензлик для клею, ганчірочка для витирання рук.

Хід уроку

1. Організаційний момент

Продзвенів дзвінок, Починається урок. Будьте уважні. І ще старанні.
Перевірка готовності учуся до уроку

2. Актуалізація знань

Сніг на полях. Лід на річках. Завірюха гуляє. Коли це буває? (Зима)

Тане сніжок. Ожив лужок. День прибуває. Коли це буває? (Весна)

Сонце пече. Липа цвіте. День прибуває. Коли це буває? (Літо)

Порожні поля. Мокне земля. Дощ поливає. Коли це буває? (Осінь)

3. Повідомлення теми уроку.

Діти, сьогодні ми згадаємо, що таке листопад і якими бувають дерева восени. Своїми руками виконаємо аплікацію "Осіньне дерево".

Розмова про осінь. Яка пора року зображена на картинках? Чому?
Якого кольору восени листя?

Що відбувається восени із листям?

Як називається це явище?

Назвіть осінні місяці.

4. Фізкультхвилинка:

Вітер тихо клен хитає, Вправо-ліворуч нахиляє. Раз - нахил, два - нахил, Зашумів листям клен.

5. Робота на тему уроку

- Що ви можете розповісти про властивості паперу?

Розмова “Як працювати з клеєм та пензлем”.

Виконує завдання розривання аркуша паперу по лінії згину і без нього.

Тренувальні вправи з обривання паперу.

Розбір поняття «аплікація з рваного паперу».

(Якщо відірвати від аркуша кольорового паперу невеликі шматочки та наклеїти їх на білий або кольоровий картон, вийде аплікація).

Папір – це непрозорий матеріал. Її можна згинати, різати, м’яти. Вона гарно горить. Папір вбирає воду.

Діти спочатку розривають папір лінією згину, потім обривають папір пальцями.

Подумайте, з чого потрібно розпочати роботу?

Що ми зобразимо спочатку? (Стовбур.) Потім? (Гілки дерева.) Потім? (Листя.)

6. Практична робота.

Виконує виріб за інструкцією та показом прийомів роботи. Вчитель пояснює, що необхідно заповнити вільні місця всередині контуру в ілюстрації-заготівлі обірваними шматочками зеленого, жовтого та помаранчевого паперу. Практична робота виконується під тиху, релаксаційну музику

7. Підбиття підсумків

Який виріб ви зробили на уроці?

Які матеріали використали?

Який прийом під час роботи з папером використовували?

Молодці, всі впоралися із завданням!

**Тема: Розмова про творчість І.Левітана, малювання за картиною
«Весна – велика вода»**

Мета: Ознайомити дітей із індивідуальною манерою творчості художника І. Левітана.

Завдання:

Освітні: розвивати у дітей творчу уяву, розвивати у дітей здібності до малювання, розвивати допитливість, уяву, творче, технічне та художнє мислення, уміння дотримуватися усних інструкцій; Розвивати художній смак. Вчити визначати форми зображуваних предметів і правильно передавати просторові явища.

Корекційно-розвиваючі: Коригувати та розвивати дрібну моторику кистей рук (формувати ручну вмільсть, пропорційність рухів); корекція та розвиток усного мовлення учнів; Корекція та розвиток уваги, мислення.

Виховні: Виховувати любов до близьких людей, розвивати здатність бачити красу природи. Виховувати у хлопців почуття акуратності та ощадливості під час виконання роботи. Виховувати почуття акуратності та дбайливого ставлення до природи.

Обладнання: репродукція картини Левітана "Весна - велика вода", фарби, пензлики, баночки з водою, альбоми.

Хід уроку:

1. Організаційний момент

У: Зійшлися якось разом чотири чарівники - живописці, та й заперечили: хто з них краще малює? Сперечалися-сперечалися і вирішили в судді обрати Червоне Сонечко. Погодилося Сонечко бути суддею. Взялися художники до справи.

Хто ці чарівники-живописці? (пори року)

Хто з них малює краще? (З них рівних немає, кожен малює красиво)

У: У кожного з них добре виходить. Тоді й сперечатися нема про що: нехай собі кожен малює картину в свою чергу. А ми подивимося на їхню роботу та помилуємося.

Ніхто не виграв у цій суперечці. Так і трудяться по черзі чотири чарівники - живописці: Зима, Весна, Літо, Осінь. І в кожного з них все добре виходить. Ніяк Сонечко не вирішить, чия ж картина краща. Хто нарядніше прикрасив поля, ліси та луки? Що красивіше: Білий блискучий сніг чи строкатий килим весняних квітів, соковита зелень Літа чи жовті, золотаві фарби Осені?

А може все добре по-своєму? Якщо так, тоді чарівникам - живописцям і сперечатися нема про що; нехай собі кожен з них малює картину як свою чергу. А ми подивимося на їхню роботу та помилуємося.

2. Повідомлення теми.

- Сьогодні ми з вами вирушимо у чарівний світ мистецтва.

Діти, подивіться, людина якої професії забула всі ці предмети? (Діти розглядають предмети: фарби, пензлі, листи). (ці предмети залишив художник). Правильно – художник.

«ХУДОЖНИК» В. Степанов Може пензликом художник. Малювати на полотні:

Це їжачок, це дощик,

Це зірочка у вікні.

На його картинах фарби

Оживають наче в казці.

Хлопці, а хто такий митець? (Художник-це уважна людина, яка все бачить і запам'ятовує.)

Крапельки роси, перше листя, веселку, бурю, оздоблення природи влітку, взимку восени та навесні - про все це художник розповідає у фарбах та кольорах. - А як називаються картини, в яких зображено природу? (Ці картини називають краєвид).

Сьогодні ми з вами поговоримо про одного художника. Для того, щоб дізнатися його ім'я, ми пограємо в гру «Піймайте зайців». Вам потрібно знайти лінію, яка обійшла б усі клітини фігури, ні де не перетинаючись і не повторювалася двічі, але при цьому має вийде ІМ'Я та Прізвище художника.

Л І В І В І К

А З Д Л І Т І

М А К Н А Н

Правильно, автор цієї живописної картини Ісаак Левітан.

Левітан, як і багато художників, і поети любив фантастичну природу.

Робота з репродукцією І. І. Левітана “Весна. Велика вода”.

Фантастична природа, зміна її станів, вигляд рідної землі, відносини людини і природи - ось що головне у творчості Левітана. Природа живе у його полотнах, у ній відчувається і смуток, і настрій, і роздуми художника.

3. Розмова по картині

Яку пору року зобразив митець? (Це весна, тому що в гаю дерева зараз без листочків, але відчувається, що скоро вони з'являться.)

За допомогою чого вдалося передати весняний настрій? Які кольори ви тут бачите, про що говорить це різнобарв'я? (Сонце тріумфує, грає на стовбурах, гілках, відбивається в дзеркалі води.)

- Яка це весна? (рання)

– Що ви бачите на передньому плані? (човен)

Хто до неї приїхав? (Це сам художник. Він уже бував тут. Його сюди приваблювали дали, безмежний простір. Він зараз серед високих дерев, ми бачимо на березі їхні довгі тіні. Вони, як змійки, біжать теплою землею).

Що розташоване у центрі картини? (гай)

Подивіться на гай у центрі, на передньому плані. Давайте уважно подивимося на берізки, на їхні стволи.

Які вони? (Березки молоді, тендітні, ніжні. Їм хочеться звільнитися з води, вирватися. Вони зображені так, ніби танцюють. Вони вкриті

серпанком, тягнуться до неба віночками, зливаються з небом, а небо зливається з водою.)

А як художник зобразив той гайок, що ліворуч на березі?

Подивіться і на інший берег річки, далекий від нас. (Річка розлилася так широко, що й високий берег теж затопило. Це рідкісне явище.)

Як ви вважаєте, що за будівлі опинилися у воді? (Дерев'яні будинки) Чому? (їх збудували близько до води)

Подивіться серед молодих берізок художник зобразив старе дерево.

- Які кольори використав митець? (Блакитний, синій, тому що в картині багато води та повітря, вода ще дуже холодна, і тому вона синя. Небо таке блакитне буває, коли яскраво світить сонце.)

- А як ще можна зрозуміти, що сонячний день, адже самого сонечка тут немає? (Земля жовта та коричнева, бо її нагріло сонце. Берізки теж жовті, бо на них грають сонячні зайчики.)

- Скажіть, що далі предмет знаходиться, тим він яким буде за величиною? (менше)

Сьогодні на уроці ви будете художниками, використовуючи весняні тони передати всі краси весни.

А тепер заплющили очі, уявили, що ви в лісі, на галявині. Уявили?! Розплющуйте очі і постарайтеся намалювати те, що побачили.

- Для початку розімнемо наші пальчики.

Виконання роботи дітьми.

А тепер беремо фарби і пензлики і приступаємо до роботи. Пензлик тримаємо акуратно, не розмахуємо їй. Промиваємо її після використання фарби іншого кольору.

Із чого почнемо малювати? З лінії обрію. Подивіться, лінія горизонту в нас там, де дерев'яні будиночки.

Потім малюємо річку, у ній дерева. І човен на передньому плані.

Підбиття підсумків. Виставлення оцінок.

- Хлопці, подивіться які гарні малюнки у нас вийшли. Вам удалося передати настрій весни.

З якою картиною ми сьогодні працювали?

Хто її написав?

Ви все добре попрацювали на уроці.